THE
WILLIAM R. PERKINS
LIBRARY
OF
DUKE UNIVERSITY

Rare Books

4° 94355

Schoonhovius

LR 535250

Emblemata
FLORENTII SCHOON-HOVII I.C. Goudani,

Partim Moralia partim etiam Civilia.

Cum latiori eorundem ejuſdem Auctoris interpretatione.

Accedunt et alia quædam Poëmatia in alijs Poëmatum ſuorum libris non contenta.

AMSTELODAMI.
Apud
Joannem Janſsonium. 1648.

RBR
S372EA

Ampliſſimis, Prudentiſſimiſque Viris,

D. Prætori, Conſulibus,

Scabinis, ac univerſo Senatui inclytæ Civitatis Goudæ,

FLORENTIVS SCHOONHOVIVS

hæc

Dicat, Sacratque.

GRaviſſimè & prudenter à præſtantiſſimo Philoſopho litteris proditum eſt, Viri Ampliſſimi; Quales in Republicâ moderatores ſunt, tales reliquos ſolere eſſe cives. Etenim cum vita Regentium publica cenſura ſit, eaque perpetua, & generoſis ingeniis non tam imperio opus ſit, quàm exemplo, ipſi gubernatores factis ſuis præeuntibus, quæ ſunt blandiſſimum jubendi genus, ſubditos ſuos in officio continent, ipſaque æquitas & ratio omnes bonos adhortatur, ut legitimam eorum potentiam, atque autoritatem, quibuſcunque rebus poſſint, tueantur, ac revereantur. Videmus, ubi mens ſana viget in ſano corpore, vigere quoque, & effulgere admirandas ejus functiones: ſic Civitates, ſi prudenti eorum, qui ad publicum clavum ſedent, ductu & auſpicio regantur, florent, & tantum ultrà reliquas urbes caput efferunt,

Quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi.

Græci quâ ratione evaſerunt toto orbe tam laudabiles? nempe quòd cæteras, quas illi barbaras vocabant, nationes omnes Sapientiâ & ingenio anteirent?

Petronius. Vnde tantum nomen *Quà ſidus currit utrumque,* ſortitæ ſunt Athenæ? hoc pacto ſcilicet, quòd haberent præſtantes ingenio ac Sapientiâ viros. Parva denique oppida, ſi à prudentibus gubernentur, parvo temporis ſpatio maxima incrementa ſumere poſſunt. Teſtis eſt, Viri Ampliſſimi, laudatiſſima veſtra Reſpublica, quæ prudentiſſimo veſtro ductu & auſpiciis, veterem ſuum vigorem, aliis quibuſdam ad interitum vergentibus, reſervavit, & adhuc quotidie maximum ſtatus ſui incrementum capit. Idque non aliis modis, quàm ſapientiâ veſtrâ, & fideli legum cuſtodiâ, quæ Civitates (ut Euripides inquit) continent, quæ omnem ſocietatem, & bonam reddunt, & ſtabilem conſervant. Dicebat Dionyſius ſenior, *Vi* atque *Metu*, tanquam adamantinis vinculis, magna imperia retineri; Quod ſcitè ſanè & ex Patriæ ſuæ conſuetudine Ageſilaus refutavit; Ex eo enim quum quæſitum eſſet; Vtra eſſet Virtus præſtantior, Iuſtitiane, an Fortitudo? Hæc, inquit, ſine illâ, tantum ad perniciem valet: at illi ſi pareant omnes, hujus uſus nullus futurus eſt. Suaviſſimè Horatius,

Lib.4. ode 5.

Tutus bos etenim rura perambulat,
Nutrit rura Ceres, almaque fauſtitas,
Pacatum volitant per mare navitæ:
Culpari metuit fides.
Nullis polluitur caſta domus ſtupris,
Mos & Lex maculoſum edomuit nefas,
Laudantur ſimili prole puerperæ,
Culpam pœna premit comes.

Idem vos pro ſapientiâ veſtrâ ſtatuitis; Hæc potiſſima fulcra, fortiſſimos tibicines omnis politici ſtatus judicatis, Iuſtitiam, & concordem inter ſubditos veſtros Relligionem. Quam (ut conſentiens fama de vobis ſemper teſtabitur) hactenus ita eſtis tutati, ut, dum præcipuas Bataviæ urbes (Heu fa-

(Heu facinus!) inteſtina odia agitarent, vos contrà maturum amuletum ei morbo adhibendo, tanquam in altiſſimo otio, atque alcedoniis, cum ſubditis veſtris beatiſſimè vixeritis, & pœnè uni firmi immotique ſteteritis, in communi illo motu. Videbatis ſcilicet, Ampliſſimi Viri, noxium hoc Religionis diſſidium, maximos rerumpublicarum nervos incidere; idcircò aut ei reſiſtendum, aut doctrinâ, & ſedulâ inſtitutione oportunè conſopiendum. Ne tantum illud audire cogeremini,

Quantum Relligio potuit ſuadere malorum! Lucret.

Porrò Viri Ampliſſimi quanquam innumera exiſtent in civitatem veſtram, Patriam mihi chariſſimam atque ſanctiſſimam merita, non ero tamen in iis commemorandis prolixior, neque reliqua virtutum veſtrarum præconia, (ne in publica commoda, quibus aſſiduò in majus provehendis ſtudetis, peccem) recenſebo, finitimorum veſtrorum tacitæ conſcientiæ interea judicandum relinquens, quam laudem mereamini. Illud me hercules tacere non poſſum, me, quoties hæc rumino, (rumino autem ſæpiſſimè) illicò in veſtri nominis amorem, ac venerationem incitari, & ſedulò evigilare, quo potiſſimum pacto veſtros animos, quos naſcentis meæ laudis fautores experior, mihi dignè demereri queam. Et quidem in hoc rerum mearum ſtatu, non alia occurrit aptior occaſio vobis gratificandi, quàm ſi hunc Emblematum meorum libellum, jam per triennium, & quod excurrit, in ſcriniis meis ſervatum, tandem à bibliopolâ Andrea Burier multis precibus mihi extortum, ſub veſtro nomine, in Æde Muſarum conſecrarem. Non mercenariâ ſpe illectus, ut caput unctius referam, ſed ut oſtendam, quicquid poſſum, id ipſum, imò hunc ſpiritum in veſtræ ſpem gratiæ militare. Munus certè hoc noſtrum, ſi ex veſtrâ dignitate ſpectetur, perexiguum; ſi ex viribus meis, mediocre; ſi ex animo, magnum eſt. A quo ſolo, ut alia deſint, vobis gratum & acceptum eſſe velim, idque eo magis

futurum ſpero, quod non ab inquilino aliquo, ſed ejuſdem Reipublicæ municipe, eoque, cujus parens laudatiſſimi veſtri Collegii Conſularis, non ita pridem conſors fuit, profectum ſit. Et certè Viri Ampliſſ. (ſi qua bonis de ſe fiducia eſt) non in tam ſterili arvo ſementem ingenii noſtri fecimus: Edimus enim Emblemata, ſtudii genus fœliciter fallax, utpote quod plus Philoſophiæ in receſſu habeat, quàm quidem primâ fronte promittit. Hoc opus à paucis adhuc (quod citra jactantiam dictum) in Bataviâ veſtrâ tractatum eſt. Aliquot abhinc annis, Viri omni æternitate digniſſimi D. Hugo Grotius, & D. Daniel Heinſius quædam juvenilia, id eſt, Amatoria edidere Emblemata; opus me hercules & lepidum & venuſtum, ſed quod auctores illi magni vix tanti putant ut pro ſuo agnoſcant. Olim etiam Vir ſummus Alciatus, de cujus laudibus nihil tam magnificè dici poteſt, quod ad meritorum ſublimitatem aſſurgat, doctiſſimo Emblematum libello, omnibus palmam præripuiſſe videtur. Hunc ſequuti ſunt, Hadrianus Iunius, & Iohannes Sambucus, ſed an pari ſucceſſu, aliorum eſto judicium. Poſt hoſce Roſcios me in Orcheſtrâ ſaltare auſum, aliqui fortaſſis ut Suffenum ſugillabunt: Quibus ego reſponſum velim, nec mihi, nec alteri cuiquam præcluſum eſſe ad ſcribendum iter, meque non tam oſtentandi, quàm exercendi ingenii causâ, vel ut alios doctiores excitarem, id feciſſe. Sciant etiam,

——(*Si quis tamen hæc quoque, ſiquis*
Captus amore leget)

& nos aliquid inveniſſe, quod poſſit eſſe uſui, aut voluptati. Prima ſequentem, honeſtum eſt etiam in ſecundis, tertiiſque conſiſtere: Nam in Poëtis, non Homero ſoli locus eſt (ut de Græcis loquar) aut Archilocho, aut Sophocli, aut Pindaro: ſed vel ſecundis vel etiam infrà ſecundos. Idem aſſerit Romanæ fidicen Lyræ, (Cic. de Orat.)

Ne

Ne fortè credas interitura, quæ Lib. 4. Od. 9.
Longè ſonantem natus ad Aufidum,
Non ante vulgatas per artes
Verba loquor ſocianda chordis.
Non ſi priores Mæonius tenet
Sedes Homerus, Pindaricæ latent,
Ceæque, & Alcæi minaces,
Steſichorique graves camœnæ;
Nec ſi quid olim luſit Anacreon,
Delevit ætas, ſpirat adhuc amor,
Vivuntque commiſſi calores
Æoliæ fidelibus puellæ.

Hâc ſpe fretus, laudabile hoc ſtadium decurri, invitante me profunda illa Sapientiâ, quæ olim tota ferè, cum necdum opera Platonis, Carneadis, & Chryſippi, didiciſſet eſſe loquax, ſub minutulis hiſce notis latitabat. Ægyptii enim Sacerdotes, ſacrorum ſuorum myſteria, ſub obſcuris, & in ſpeciem penè ridiculis ceremoniis ſignificare ſolent, ut profanum vulgus à Sacris ſuis arcerent, & dumtaxat ab iis intelligerentur, qui ſacris iiſdem initiati eſſent. Hæc ut cognoſcerent, Plato, Pythagoras, aliique æterni nominis viri Ægyptum peragrarunt, ibique ex brevibus illis ſculpturis, eam ſapientiam apprehenderunt, quam tot tantiſque voluminibus poſtea tradidere. Hæc cum ita ſe habeant, quis conatus noſtros, in hoc planè divino ſtudio poſitos, vituperet? Quis non potius utrumque mihi pollicem premat? Ego ut rudiorum ingeniis conſulerem, & Emblematum originem oſtendi, & inſignium virorum exempla, dictaque, petita ex Morali Philoſophia, omnium ſtudiorum, in quibus ſe humanus labor exercet, optima, ſubjunxi. Sciens ea permagnam vim habere, ad ingenerandum animis benè natis amorem honeſtatis, atque Virtutis. Sic enim in atriis diſpoſitæ imagines, poſteriorum animos ad gloriam & verum decus excitent, quanto magis in mentibus noſtris ſuſcitari convenit

igniculos probitatis;ubi exempla illa dictaque, de quibus nunquam conticeſcet æternitas,ad vivum expreſſa videmus? Quem non vel graviſſimo veterno ſepultum expergefaciant, & altius in animum admiſſa, intrepidè ducant ad pulcherrimum illud Bonæ Mentis ſacellum? Cæterùm non omnia, quæ in medium adferri poterant, attuli, ſed ut Fabius inter Grammatici Virtutes collocat, *quædam neſcire*, ita in his diligentiæ partem eſſe putavi, *quædam præterire*. Vos Ampliſſ. Viri, munus veſtrum benevolè amplectimini pro quo veſtrum nomen, velut amuletum, ad averruncandam invidiam, & placandam Nemeſin excubabit, ſub quo eodem, placeat, relegatur, ametur. Valete, & Rempub. veſtram periculoſiſſimis hiſce temporibus, fœliciter & providè regite, indubitatè ſcientes, omnibus qui patriam ſuam adjuverint, exiguam tenuemque auxerint, juſtitia, pace, bonis legibus ornaverint, iis ſuam certam mercedem, non in celebri loco Statuæ, ſed ordinatum ac conſtitutum in cœlo locum, in quo extra omnem ſortis viciſſitudinem, cum æternis illis mentibus, quarum corpora naturæ conceſſerunt beatè, non aliquot annos, ſed ævum immortale agant, cum ſumma & perpetua lætitia. Datum Goudæ, Ipſis Kalendis Martiis. A° cIↄ Iↄc xviii.

Cicero in Somn. Scip.

Lecto-

TRes anni ſunt, benevole Lector, quòd Poëmata mea publici juris fecerim, in guſtum ſcilicet, & periculi faciendi cauſa, qui tuus in me meaque eſſet animus: Ea quia tum temporis doctis quibuſdam non diſplicuere, & à te obviis, quod dicitur, ulnis excepta ſunt, etiam hæc Emblemata, extemporali curâ effuſa, & jam tum apud me parata è fidis Silentii caſtris erumpere paſſus ſum. Quia (ut inquit ille) Spes alitur exemplis, & placiturum confidimus, quod aliis placuiſſe gaudemus. De illis autem (ſicut de aliis) ſeriò rogo, & obteſtor, uti amicè, non rigidè cenſeas; ut quam benevolentiam antehàc expertus ſum, eandem etiamnum in te ſentiam. Etenim, ut verum confitear, voluimus hîc aliquid, ſed impari cum aliis queis corculis eſſe datum eſt, ſucceſſu. Sufficit nobis, ſi ſolam invidiam deprecemur, quam quidem eò mihi æquiorem futuram ſpero, quòd infirmum & informem hunc fœtum, non ſapientior ætas, ſed adoleſcentia enixa ſit, & quidem ea, quæ propter alias curas, in hâc ſolâ curâ eſſe non potuerit. Hoc Lector ſi cognoſcis, ignoſce, ſi ea vitia non effugerim, quibus ut plurimum tales affines ſumus. Sin minus, me tamen conſolabor, omnium bonarum rerum conatum in laude, effectum in caſu eſſe.

Si deſint viris, tamen eſt laudanda voluntas,
Hac ego contentos auguror eſſe Deos.

Vltimum reſtat quod te precer, aut potius deprecer, ne ſcilicet mireris ſententias quaſdam Græcorum, Latinè hic à me eſſe expreſſas. Cum enim Typographus noſter defectu illarum litterarum laboraret, mihique non aliud tempus ad corrigendum opus, quàm hoc dierum Canicularium Iuſtitium ſuppeteret, commodè illæ expectari non potuerunt. Verba autem auctorum Græca, ſi quis noſtris Latinis non contentus, fortè deſiderabit, ex ipſis, quorum loca fideliter & ex lege deſignamus, petat. Aliorum verò ſententias, quas hic in morem Centonis conteximus, diſcriminibus verbòrum, aut litterarum figura diſparare noluimus, ad minorem nimirum Typographi moleſtiam, & ut (quod mihi placebat) uniformis eſſet Scriptura. Vnicuique autem quod debeo, ingenuè addito è regione nomine, acceptum fero. Tu Lector have, & ſi merui, fave.

In com-

In commendationem Emblematum

FLORENTII SCHOONHOVII,

J.U.D. & Poëtæ eximii.

VIdimus Alciati benè doctum Emblema, nec illi
Edidit aut ſimile, aut doctius alter opus;
Hunc tamen ad vivum, Schoonhovius indolis altæ,
Exprimit; huic primo, jure ſecundus erit.
Sive quis inventum ſpectet, quis ſive Poëſin,
Seu videat proſâ planius omne datum:
Quis non tam varias ſimul uno in pectore dotes
Suſpiciat? quis non credat ineſſe Deum?
Quod dedit Alciatus Minoë interprete, ſolus
Schoonhovius vates hoc ſimul omne dedit.
Hunc igitur docti, quibus ex meliore metallo
Finxit Apollineus pectora dia calor,
Hunc avidâ verſate manu: legiſſe juvabit;
Vtile nam dulci miſcuit omne ſimul.
Philologus, vates Themidis, Phœbique ſacerdos,
Omne tulit punctum, & commoda multa feret.

GERARDVS TRAVDENIVS.

Quem ſibi ſancta Themis teneris ſacravit ab annis,
Inq; ſuum pariter Muſa vocavit opus,
Schoonhovius ſic ora gerit; Iuvenilis imago eſt,
Mens tamen interius nil iuvenile ſapit.

Gerardus Traudenius.

FLORENTII SCHOONHOVII.

EMBLEMATA.

Noſce te ipſum.

EMBLEMA I.

Ne meritum prælustre tuum, Digniſſima mundi
Pars Homo, ſervili conditione premas;
In te tota patet cœlorum atque orbis imago,
Hinc decus, hinc dotes noſcere diſce tuas.

COMMENTARIUS.

OMnis hominum vis ac præſtantia in Animo & Corpore ſita eſt: Utrumque autem habent egregium, niſi quod aliud alio ſit præſtantius. Hoc luſtremus, atque in eo nos illuſtremus: Corpus quod attinet; videmus illud eis à Natura datum ſublime, & quum cæteras animantes pronas, ventrique obedientes, ad paſtum abjeciſſet; ſolum Hominem ad cœlum, quaſi ad cognationis domiciliique priſtini conſpectum, erexit. Hinc Poëtarum ingenioſiſſimus:

Pronaque cum ſpectent animalia cætera terras,
Os homini ſublime dedit, cœlumque tueri
Juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.

Altius ſi indagemur; omnia, quæ mundus, eum habere comperiemus; quatuor ſcilicet Elementa, Spiritum aëreum, Cor igneum Corpus terreum, & Os aqueum. Præterea capitis quoddam cœlum, & in eo ſcintillantes oculos, ipſam formam rotundam cum brachia & pedes expandit, à quorum extremitatibus ſi lineam ducamus, rem habebimus autorem. Quibus rationibus moti philoſophi Μικροκόσμον illum appellarunt. Teſtatur id Macrobius in Somnio Scipionis: Phyſici mundum magnum hominem dixerunt, & Hominem brevem mundum. Rectè; quia ut ille à Deo regitur, ſic Homo ab Animo, alterâ illâ ſui parte, immò toto; Nec enim nos ii ſumus quos forma iſta declarat, ſed mens cujuſque, is eſt quiſque. Quare Socrates cum decorum adoleſcentem conſpicaretur: Ut te videam, inquit, aliquid loquere. Etenim arbitrabatur hominem non oculorum, ſed mentis acie, & animi obtutu eſſe conſiderandum. Ab hoc illud cæleſte animal ſumus quod divinæ in terris Providentiæ quandam quaſi repræſentat imaginem; ſagaces, multiplices, acuti, memores, pleni rationis & conſilii, denique præclarâ quâdam conditione generati, nimirum ut cæteris animalibus imperemus:

Cicero in ſomn.

Sanctius his Animal, mentiſque capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera poſſet
Natus homo eſt, ſive hunc divino ſemine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo, &c.

Ovid. in Metamorph.

Divino ſemine inquit Poëta non poëticè; Anima enim rationalis ex ipſo æternitatis gremio decerpta eſt, ab illo tradux, di-

vinitatis

virtitatis originem initiumque accepit, ex hoc orta huic ſimilis eſt. Quid ei clauſum, quid invium? in Cœlum uſque penetrat; aſtrorum ortus, obitus, curſuſque cognoſcit; dies, menſes, annos finit, defectiones Solis & Lunæ & ſcit & prædicit in omne poſterum tempus, quæ, quantæ, quando futuræ ſint. Suo denique ingenio in rerum Naturâ, alteram quaſi naturam efficere conatur.

Quis dubitet poſt hæc Hominem conjungere Cœlo, Manil.2. lib.
Eximiam Natura dedit linguamque, capaxque
Ingenium, volucremque Animum; quem denique in unum
Deſcendit Deus, atque habitat, ipſumque requirit.

Cum itaque, O Homo audaciſſimæ Naturæ artificium, tot tantæque tibi ſint dotes, eas cognoſce, & attollere, ne tanquam fungus in illuſtri hâc mundi machinâ ſedeas & cucurbitas pingas, excute coporearum cupiditatum cœnum, rumpe clavos quibus te, terrenas habitans Libido mentes, terræ affigere ſtudet, ne pejus tibi velle videaris quàm ipſa Natura voluit.

Hæc, niſi terrenus malè deſipis, admonet figura Boëtius.
Qui recto cœlum vultu petis, exeriſque frontem;
In ſublime feras Animam quoque, ne gravata peſſum
Inferior ſidat mens corpore celſius levato.

Sapiens ſupra Fortunam.

EMBLEMA II.

En quæ jura ſolet per Vniverſum
Cunctis dicere Sors hîc illigatur:
Nimirum ſapientiâ recoctus
Extra ſe nihil expetens bonorum
Sortem ſub pedibus premit ſuperbam.

COMMENTARIUS.

IN nemine Deorum Dearumve tam prodiga ingeniorum fuit antiquitas, quàm in Fortunâ, ut quæ ſola utramque paginam facere (vel teſte Plinio) in ratione mortalium fuit credita. Hinc tot ejus cognomina, tot eam precibus ambiunt, quos eligantiſſimè Horatius noſter Lib. 1. Ode xxxv. deſcri-

deſcripſit. Enimverò cœci homines res mortalium nullo ordine, nullo alio rectore, quàm Fortunâ, fluitare exiſtimabant. Divinos itaque ei tribuebant honores, litabant, cœlo denique eam collocabant. Teſtis Juvenalis Satyra x.

Nullum Numen abeſt ſi ſit prudentia, ſed te
Nos facimus Fortuna Deam, Cœlóque locamus.

Et idem alio loco :

Si Fortuna volet, fies de Rethore Conſul,
Si volet hæc eadem, fies de Conſule Rethor.

Hæc ille Ethnicus Poëta ethnicè de Fortuna. Pudet autem maximo cum Chriſtianorum dedecore confiteri, tot etiamnum eſſe, qui non Deum Fortunæ rectorem, ſed ipſam Fortunam propriâ ſuâ lege meantem agnoſcunt, qui huic ſecunda & adverſa ſua accepta referunt. Pendent miſeri ab eâ, nunc magni ſunt, nunc puſilli, nunc elati, nunc ſupplices, ut cumque ſe mutarit Rhamnuſia; non ſecus ac conchilia creſcente Lunâ augeſcunt, decreſcente decreſcunt. Contra verò Sapiens, pediſſequus ille ac imitator Dei, quem hic in ſcenam producimus; hâc Deâ altior & ſublimior ſtat; utpote ſemetipſo, & ex ſe naſcentibus bonis contentus; hoc eſt iis, quæ caſu non dantur, quale bonum eſt Virtus: Nam qui alia bona judicat, venit in Fortunæ poteſtatem, alieni arbitrii fit. Porrò in unoquoque Sapiente, Seneca.

Quis Deus incertum eſt, habitat Deus. Seneca.

Ille dat conſilia magnifica & erecta, ille dat animum excellentem, moderatum, omnia tanquam minora tranſeuntem, quicquid timemus optamuſque ridentem. Quem elegantiſſimè ſuis coloribus depinxit Horatius:

Quiſnam igitur liber? Sapiens, ſibi qui imperioſus,
Quem non pauperies, neque mors, neque vincula terrent, Lib.2.Sat.7.
Reſponſare cupidinibus, contemnere honores
Fortis, & in ſeipſo totus teres, atque rotundus,
Externi nequid valeat per læve morari,
In quem manca ruit ſemper Fortuna.

O quàm magna quàm paucis? Examinemus, & caput Sapientiæ in iſtis habebimus. Liberum itaque Sapientem eſſe ſic pro me probat Cicero in Paradoxis. Quid eſt Libertas? poteſtas vivendi ut velis. Quis igitur vivit ut vult? qui recta ſequitur, qui gaudet officio, cui vivendi via conſiderata atque proviſa eſt, qui Sapiens liber.

 legibus

legibus quidem non propter metum paret, ſed eas ſequitur atque colit, quòd id ſalutare maximè eſſe judicet. Soli autem id contingit Sapienti, ut nihil faciat invitus, nihil dolens, nihil coactus. Confitendum itaque eſt, niſi qui ita ſit affectus, eſſe liberum neminem. Sibi imperat Sapiens, quia non attollitur proſperis nec mergitur infœlicibus. Teſtis ille à Porticu Sapiens, clamans altum & intonans: Ego ſolus rex ſum, ſolus dives: & interim conſpicitur ad alienas fores muſſitans;

Sibi imperans,

Da tegmen Hipponacti, namque frigeo
Totuſque contremiſco.

Nec morti cedens.

Nec morti nec vinculis Sapientem cedere; videre eſt in innocentiſſimo Socrate, cujus animum triginta Tyranni circumſiſtentes infringere non potuerunt. Quemadmodum enim nihil incommodi adfert nimbus in mare decidens, utque grando illiſa tectis magno quidem fragore, verùm nullâ novâ deſultat, ſic inanis ille terror mortis nihil in Sapientem poteſt. Ad omnem incurſum invictus & interritus eſt, non ſi paupertas, non ſi luctus, ignominia aut dolor impetus faciant, pedem referet, ſecurus contra illa ibit, plenus gaudio domeſtico. Verè Boëtius. Lib. I. Metro. IV.

Quiſquis compoſito ſerenus ævo
Fatum ſub pedibus dedit ſuperbum
Fortunamque tuens utramque rectus
Invictum potuit tenere vultum,
Non illum rabies, minæve ponti
Verſum funditus excitantis æſtum,
Nec ruptis quoties vagus caminis
Torquet fumificos Veſevus ignes,
Aut celſas ſoliti ferire turres
Ardentis via fulminis movebit.
Quid tantum miſeri feros Tyrannos
Mirantur ſine viribus furentes?
Nec ſperes aliquid, nec extimeſcas;
Exarmaveris impotentis iram.

Seneca Epiſt. 59.

En tibi duo rivuli ex turbidiſſimo Affectuum fonte deducti: nimirum ſpes & timor, qui etiam in Sapientis animum non influunt, utpote in quo nil niſi tranquillitas, non ſecus ac ſtatus mundi ſuper Lunam.

Perpe-

Perpetuum nullâ temeratum nube ſerenum.

Nam illa mundi pars ſuperior & ordinatior, nec in nubem cogitur, nec in tempeſtatem impellitur. Eodem modo ſublimis ille animus, quietus ſemper & in ſtatione tranquillâ collocatus, modeſtus, venerabilis & compoſitus eſt. Venio ad Honores. quos quàm facile ſit Sapienti contemnere teſtatus eſt Diogenes, qui maluit in dolio ſuo volutari quàm Alexander eſſe: Scivit ſcilicet; Honores contemnens.

Regnum & Diadema tutum

ſolam deferre virtutem;

Quum tamen invitam blandè veſtigat, & ultrò Claud.
Ambit honos, docuit toties à rure profectus
Lictor, & in mediis Conſul quæſitus aratris.

Denique (quod fons eſt Emblematis) Sapientem eſſe totum ex ſe aptum, ex ſe pendentem, & ſupra Fortunam; paucis pro me docebit Epictetus: Sicut Jupiter ſecum eſt atque agit, & in ſe acquieſcit, fruiturque cogitationibus ſe dignis: Sic & Sapiens ſibi ipſe ſufficit & ſecum eſſe poteſt, fruiturque puriore illâ & ſublimiore meditatione; quâ fœlicitate (ſecundum Senecam) nulla Deo eſt propior. Porrò cum vera magnanimitas atque libertas duabus potiſſimum rebus conſtet; in contemnendis cùm proſperis tum adverſis; quis hoc melius poteſt quàm Sapiens? qui totum Fortunæ regnum deſpicit, & animosè cum Horatio exclamat; Fortunam Ex ſe pendens.

Laudo manentem, ſi celeres quatit
Pennas; reſigno quæ dedit, & meâ
Virtute me involvo, probamque
Pauperiem ſine dote quæro.

Habeamus aquam & polentam, & Jovi ipſi de fœlicitate moveamus controverſiam. Age nunc Seneca.

Sæviat, atque novos moveat Fortuna tumultus,
Quantum hinc imminuet?

O muros quos conſtruendos in animi noſtri ſenſibus monebat Antiſthenes nullâ vi expugnabiles. Quàm alta hîc (ſine quâ nihil dulce) ſecuritas? Quantus hîc tollendus riſus, quantâ voluptate implendus animus ex hâc ſublimi, & tutâ arce contemplantium aliorum errores, ſuam autem quietem;

Non quia vexari quenquam eſt jucunda voluptas Lucret.

Sed

Sed quibus ipſe malis careas quia cernere ſuave eſt,

Hi planè juxta Græcorum proverbium

ἀπὸ πύργου κρίνουσιν ἀχαιούς.

Seneca. Ipſi ſtantes in littore navigantis artem & diſcrimen ſpectant otioſi. Exurgamus, exurgamus & nos aliquando ex hâc fæce, ut evadamus in illud ſublime & excelſum, ubi tranquilitas nos manet, & expulſis terroribus vera Libertas. Certe

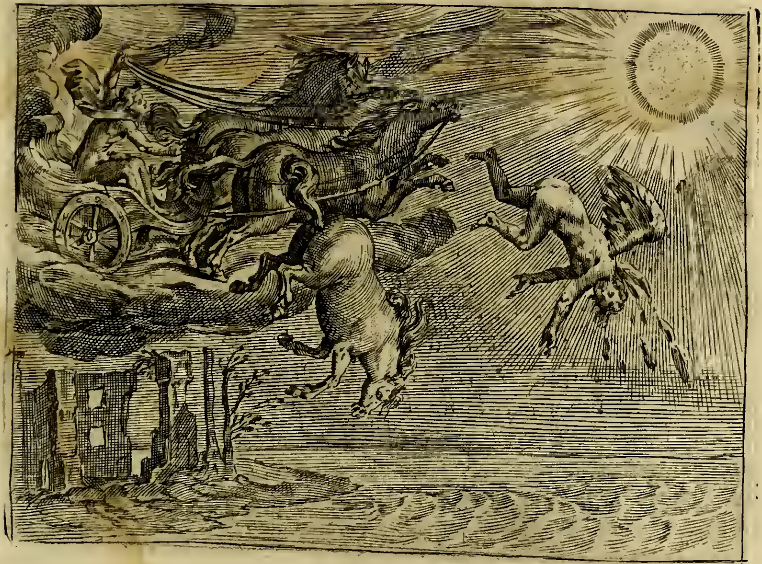
Lucref. lib. I.

Nil dulcius, benè quàm munita tenere
Edita doctrinâ Sapientum templa ſerenâ,
Deſpicere unde queas alios, paſſimque videre
Certare ingenio, contendere Nobilitate,
Noctes atque dies miti præſtante labore
Ad ſummas emergere opes, rerumque poteiri.

Altum

Altum ſapere periculoſum.

EMBLEMA III.

Icarus & Phaëton nimium dum magna capeſſunt
Occidit hic flammis, ille peremptus aquis:
Mens infirma hominum cœli perrumpere clauſtra
Cum ſtudet; in tenebras præcipitata ruit.

COMMENTARIUS.

NOta eſt omnibus Phaëtontis & Iſcari fabula, quæ in eos potiſſimum à Poëtis prudentum primis excogitata eſt; qui inſanientis ſapientię conſulti περιεργάζονται ζητοῦντες τά τε ὑπὸ γῆν καὶ τὰ ἐπουράνια; Satagunt inquirentes & quæ terram infra, & quæ Cœlum ſupra ſunt. Res certè quam nec

ſcire datum, nec ſcitari permiſſum, nec ſcrutari religioſum. Cum enim Deus regnum ſuum, ſeque ſine arbitris regat; ſanctius & reverentius eſt de eo credere, quàm ſcire; mirari, quàm rimari. Plura de hoc

Scire nefas homini.

Tangere vis cœleſtes illos ignes? cum Icaro liqueſces. Scandere in Providentiæ arcem? cum Phaëtone temerario cades. Una & quidem maximè laudabilis audacia hîc, nihil audere; unum acumen, nihil cernere; una ſcientia, nihil ſcire. Quia

Horat.

Prudens futuri temporis exitum,
Caliginosâ nocte premit Deus,
Ridetque ſi mortalis ultrà
Fas trepidet.

Quid itaque animum æternis conſiliis minorem fatigamus? Quid nos homulli, nos terra, pulvis, ſomnium. immò ſomnij fugacis umbra: anguſto ſinu illum claudere volumus, quem nec cœlum ipſum? quid cœleſtia ejus decreta capere, quos nunquam cœpit cœleſtis Curia? Tamen

——— Nos pravum & debile vulgus
Scrutamur penitus Superos. hinc pallor, & iræ.
Hinc ſcelus, inſidiæque, & nulla modeſtia voti.

Nos ij ſumus qui ſecreta Cœli inquirere ſudamus, qui curiosâ mente mentis æternæ receſſus tentamus, & in ipſa ipſius Decreta irrumpimus. Nos de divinâ Prædeſtinatione, de Libero Arbitrio, de Lapſo primorum parentum, aliiſque, quæ otioſæ mentes ſemper quærunt, & nunquam inveniunt, diſputare audemus, ſimplicemque Scripturam quæſtionum ambagibus implicamus; cum tamen Veritas hæreat ſub ictu, immò amittatur nimium altercando.

Prudentius.

Idcircò mundi ſtulta delegit Deus,
Vt concidant Sophiſtica.

In his ſi quis ſeorſim à ſenſu noſtro ſenſerit; in eum ſtatim arietamus, crimenque ducitur luſtralibus februis expiandum. Pro his,

Lucan.

Bella geri placeat nullos habitura triumphos.

Peſtis certè & hujus, & jam olim plurium Rempublicarum, nec facile excutienda ſi aut ipſa potens, aut obſedit potentes. Nonne hodie hanc ob cauſam, provinciam provinciæ, civem civi infeſtum videmus? nonne hoc

Pr

Procudit enſes,
Et ſocias inimicat urbes? Horat.

Accedunt concionales turbæ, quæ undique gladiatorio animo claſſicum canunt, quæque pax deberent eſſe mundo, fax ſunt, & πῦρ ἐπὶ πῦρ addunt,quum tamen omnis modeſtia atque moderatio eas deceat; quam ſinon habeant, ſumerent ſaltem ſibi hoc tempore mutuam.

Sed fruſtrà eſt hæc quærela; quiſque regnum ſibi vi, atque factionibus munit; hinc caſtra ex unâ parte contraria, & parentum liberorumque ſacramenta diverſa:

Diditur incertum ſtudia in contraria vulgus

Verè incertum; quia, non aliter quàm pecorum ritu, ſequitur antecedentium gregem, pergens non quà eundum, ſed quà itur; nec ad rationem, ſed ad ſimilitudinem componitur. Libertas quidem, & ſpecioſa nomina prætexuntur; ſed ut imperium evertant, libertatem præferunt; ſi everterint, ipſam aggredientur. Sub hoc mantili & everriculo multarum fraudum, fervida ingenia violentiam naturæ, & profundam ambitionem velare ſtudent. Relligio paſſim in ore, improbitas in corde, cui niſi frena maturè injiciantur, & veteres artes, per quas Batavum nomen, & illius crevêre vires, revocentur; ita in nervum erumpet, ut non niſi Vi Majore ejus motus componendi ſint. Quod ſi fit, conclamatum eſt, & exequias Belgicæ quibus commodum eſt ite. Non deſunt nobis exempla iſtarum quas patimur cladium, ſed ipſi nobis. Nonne Græcia, & quod recentius, Flandria, hâc immodicâ libertate & licentiâ concionum periit? Nonne ſpecioſi hi religionis prætextus,

Seneca de vita beata. Tacit. 4. Annal. Idem 16. Annal.

Altis urbibus ultimæ
Stetêre cauſæ cur perirent
Funditus. imprimeretque muris
Hoſtile aratrum exercitus inſolens?

Certè nimis quàm verum. Sed quid? Ita ſe res habet ut plerumque qui fortunam mutaturus eſt Deus, conſilia corrumpat. Iam rebus omnibus florentiſſimi, Regibus, Principibus, Rebus publicis ſuſpiciendi, immò (dicere hoc liceat) adorandi; noſmet ipſos perdere, & in noſtra viſcera victricem dextram convertere ſtudemus: palàm alioqui beati, niſi unum hoc deſit, animus qui modeſtè iſtæc ferat, At vix eſt ut queamus; opes enim, Vell. Paterc. lib. 3.

 di-

divitiæ, nimiaque fœlicitas afflixêre ſeculi noſtri mores: hinc illæ lachrymæ, hæc una fundi noſtri calamitas. Philoſophus quidam interrogatus, quidnam eſſet, Fortuna? reſpondit; Malus medicus; pleroſque enim quos curat, cœcos facit. In nobis id verum, quibus hoſtis in latere, & tantum non ad portas Hannibal, & tamen dulci Fortuna ebrii litigamus; Syracuſæ noſtræ capiuntur, & nos in pulvere pingimus, ſperantes amoto metu & intereà oſcitantes opprimendi. At quantò ſatius erat, id operam dare, ut ſapientiam cum modo habentes, Conſilia quibus impares ſumus fato permittamus, &, peſtilente hâc fruge in herba oppreſſa, tutam rebus adſtruamus ſecuritatem. Animos commune periculum jungat, ſimultas poſt ſit: Ne tum denique noſtra intelligamus bona, cum quæ in poteſtate habuimus ea amiſerimus, Serum eſt mortua re verba facere; Optimum autem aliena inſania frui. Plautus.

At vos:

Sed calidus ſanguis, ſeu rerum inſcitia vexat
Indomita cervice feros, ubicunque locorum
Vivitis, indigni fraternum rumpere fœdus.

Nos qui nihil præter vota in commune conferre poſſumus, Deum intimè precamur, ut pura ſimplexque Religio in patria noſtra reſtauretur; ut nova commenta, & cœtera ludificandis animis per otium callidè excogitata, aboleantur; tandemque, ſublata ſciſſura, pax in domo ejus, in Conſcientiis quies, ſecuritas in Republica conſtituatur.

In

In publico malo fœlices.

EMBLEMA.

In ſua victrici dum ſævit viſcera ferro
Patria, & innocuo terra cruore rubet;
Vultur adeſt ſubitò, defuncta cadavera paſcens,
Quodque aliis damno eſt, hinc ſibi lucra petit:
Graſſari quò tuta queat ad munia opeſque
Civica depoſcit prælia ſeditio.

COMMENTARIUS.

ARiſtophanes in Equitibus ait:
Feciſti ut is qui captat anguillas facit.
Quieta quum ſunt ſtagna venatur nihil,

Sed cœnum ubi omne illac & hac ſubverterit,
Captura magna eſt ; Tu quoque ubi perturbaveris
Hinc civitatem & inde ; plurimum capis.

Cic. 2. in Cat.

Similitudo mehercules optimè quadrans in ſeditioſos, qui honores quos quietâ republicâ deſperant, perturbatâ ſe conſequi poſſe arbitrantur. Itaque miſcent omnia ſurſum & deorſum, certis ſuis conatibus oportuniſſimos eſſe illos tranſitus rerum. His ducibus comites ſeſe adjungunt ij qui ex conſcientia ſcelerum nihil ſpei ſibi reliquum fecerunt, niſi in ſumma rerum omnium deſperatione: hi privata vulnera Reipublicæ malis operire ſtatuunt. Præterea obærati, quibus afflicta fides in pace, qui rebus turbatis alacres, & per incerta tutiſſimi ſunt. Hinc apud Suetonium Iulius Cæſar inquit; ijs quos gravior criminum, inopiæ, luxuriæve vis urgeret; bello civili opus eſſe. Quemadmodum enim pulegium ipſo brumæ tempore floret, quum marcent omnia : ita mali, quorum in pace nullus eſt reſpectus, rebus peſſimè vexatis regnum tenent. Sed id pro tempore ſaltem; parum enim diuturna eſt fœlicitas quæ his fundamentis innititur. Et raro magna illa Reipublicæ moles convelli ſine exitio convellentium poteſt. Qui igne immiſſo ſylvam incenderit, non poteſt eventum reliquum arbitrio ſuo moderari, ſed ignis quocunque impetus fert, pabulum quærit, & in ipſum incendii auctorem ſæpe ruit : haud aliter qui malo conſilio patriam inteſtinis bellis incendit, cum illâ conflagrante conflagrat, pereunte perit, & æquales cum victis victoris conditiones accepit.

Ni-

Nihil ignavis votis.

EMBLEMA.

Rebus in humanis noſtrum ſolamen opemque
Nil juvat ignavâ ſollicitare prece:
Audentes Fortuna juvo: conamina veſtra
Iungite, & hoc noſtrum præſto erit auxilium.

COMMENTARIUS.

PRoverbio celebratum eſt apud Lacedæmonios: Admota manu Fortunam eſſe invocandam: Quo ſignificabant ſic eſſe invocandos Deos ut ſimul & manuum apponamus, & noſtram addamus operam, alioqui fruſtrâ invocari. Non enim votis neque ſupplicationibus muliebribus auxilia Deorum parantur; ſed vigilando, agendo, bene conſulendo omnia Siluſt. pro-

proſperè cedunt. Vbi ſocordiæ atque ignaviæ te traddideris nequicquam Deos imploras, irati infeſtique ſunt. Gubernator videns inſurgere tempeſtatem Deorum auxilium petit; nihilo ſegnius interim clavum moderans & antennam detrahens. Miles, invocatá ope Divinâ, armatur. Arator ab Heſiodo jubetur Diis ſacrificare, deinde aggredi. Nec Ægyptius Colonus ſolo Nili fretas flumine ſemen ſuum ſpargit, niſi prius aratro bovem junxerit, ſulcum duxerit, multum laborarit. Tum demum flumen vocat, opus ſuum illi commendat: Ita fluvius miſcetur cum labore agricolæ, cum labore ſpes, cum moleſtia fructus. Quod ſi autem omnia nobis quæ ad victum cultumque pertinent, quaſi virgula Divina (ut ajunt) ſuppeditarentur, tam optimo quiſque jure ſe negotiis omnibus omiſſis otio daret. Sed

Max. Tyrius. Cicero in Offic.

Horat.

——— Nil ſine magno
Vita labore dedit mortalibus.

Et

Ovid. in Metam.

—— Ignavis precibus fortuna repugnat.

Manil. Aſtr. Lib. 4.

Pro pretio labor eſt, nec ſunt immunia tanta,
At niſi perfoſſis fugiet te montibus aurum.
Impendendus homo eſt, Deus eſſe ut poſſit in ipſo.

Xenophon. Qnæcunque bona ſunt ac præclara, eorum nihil ſine labore ac ſtudio Dii hominibus largiti ſunt. Si qua fœlicitas inter eos eſt, non ſine iis exiſtet, ſed eam ad exitum perducet aut hodie, aut poſteà Deus. Ait alicubi Heſiodus:

Pindar. Pyth. Ode 12

Agmine cum multo facilis ſe ignavia cuivis
Offert, plana via eſt aditus levis ejus ad ædes:
Ac virtutis iter ſudore Dii obvallarunt,
Longa quidem pariter, viaque ardua ducit ad ipſum,
Aſperitate graves aditus quæ fronte recludit
Prima ſed levis eſt ſuperato vertice tandem.

Si itaque delectant præmia quæ promittuntur, ne deterreant certamina quæ jubentur. Nam (ut Plautus inquit)

Qui è nuce nucleum vult, frangat nucem.

Claud. in Epithal. Honorii.

Non quiſquam fruitur Veris odoribus,
Hyblæis latebris nec ſpoliat favos,
Si fronti caveat, ſi timeat rubos:

Ar-

Armat ſpina roſas, mella tegunt apes.

Si Doctrinam amas, dormienti tibi eam Dii non conficiunt, non enim lata (ut ait Propertius) via ad eam currere datur. Nec fruſtra Muſas antiqui in arduo atque edito monte habitare dixerunt; Laborem enim, ſudorem, & vigilias in earum atrio excubare voluit Deus; hæ earum matres ſunt, negligentia autem iis noverca eſt. Si mercuriales artes, hoc eſt mercaturam, exercere tibi animus eſt; nequicquam tibi ignavo faculam lucrificam allucebit Fortuna. Plaut. in Perſa.

Idem in Rudente.

Nimis homo nihil eſt, qui piger eſt,
Vigilare decet hominem qui vult ſua tempori conficere officia.

Denique ſi bello inclareſcere ſtudes, quernamque coronam mereri; non ex plano & facili hæc gloria petitur, nec ſegnibus animis ſibique indormientibus ad eam aſpiratur:

Claud. de 4. Hon. Conſ.

Non flantibus auſtris,
Neu pluviis cedes.
Inventis utêre cibis, ſolabere partes
Æquali ſudore tuas. Si collis iniquus;
Primus ini, ſylvam ſi cædere provocat uſus;
Ne pudeat ſumpta quercum ſtraviſſe bipenni.
Calcatur ſi pigra palus, tuus ante profundum
Prætentet ſonipes, fluvios tu protere curru
Hærentes glacie, liquidos tu ſcinde natatu.
Nunc èques in medias equitum te conſere turmas,
Nunc pedes aſſiſtas pediti, tum promptius ibunt
Te ſocio: tum conſpicuus gratuſque geretur
Sub te teſte labor.

Lucan. lib. 9. bel. Civ.

Cogit (ſcilicet) *tantos tolerare labores*
Summa ducis virtus, qui nudâ fuſus arenâ
Excubat, atque omni Fortunam provocat horâ.

Sunt tamen quidam hoc aſtro, ut iis ad amplitudinem & gloriam, & ad res magnas bene gerendas divinitus adjuncta Fortuna videatur, quibus venti, tempeſtateſque obſecundant: homines ſcilicet majore Fortunâ quàm Sapientiâ; quæ quia deeſt, ad temeritatem ſæpius invitantur, cum pravo conſilio illa propitia arridet, quæ ita prodeſſe nonnunquam vult, ut vehementius noceat. Itaque Cæſareum illud probemus; Virtute duce, comite Fortunâ. Cicero.

In Ambitioſos,

EMBLEMA VI.

Ecce viatores adverſo, Sole nitente;
Tramite qui peragrant perficiuntque vias,
Hic ſequitur, fugit ille ſuam quam ſedulus umbram,
Qui ſequitur, fugit hunc, qui fugit, hunc ſequitur.
Gloria ſic humiles amplectitur, at ſibi quiſquis
Hanc nimiâ poſcit ambitione fugit.

COMMENTARIVS.

NOn abs re quidam Ixionis fabulam adverſus inanis gloriæ ſectatores excogitam eſſe exiſtimant: nam ut ille, pro Junone, cum nebeculâ concubuiſſe, atque ita Cen-

Centauros aliaque monſtra procreaſſe fertur, ſic hi gloriam, veluti quandam Virtutis umbram, amplexi, nihil ſincerum aut laude conſtanti dignum, ſed adulterina pleraque edunt, homines ſcilicet ineptiſſimi, quorum ambitio

—— Veſtibulis, foribuſque potentum
Excubat, & pretiis commercia poſcit honorum,

Quorum vota per fas nefaſque ad faſces & ſecures quàm improbiſſimè feſtinant, quæ quidem, jam adeptæ, gratæ non ſunt, ſi aliquid majus reſtet, ultra quod ſe avara cupiditas porrigat, quæ non quos vincat, ſed à quibus vincatur aſpicit, cuique non tam jucundum eſt multos videre poſt ſe, quàm grave aliquem ante ſe. Unde uſu venit, ut illos vera conſtanſque gloria, tanquam turpiſſimos ſui lenones deſerat, aut immoderatus ardor peſſum dejiciat, majores alioqui futuros, ſi minores eſſe voluiſſent. Teſtes mearum ſententiarum ambo Gracchi, infelix par fratrum, qui ſi civilem dignitatis concupiſſent modum, quicquid per tumultum, ac ſeditionem, adipiſci conabantur, quietis reſpublica obtuliſſet. Etenim ambitioſis hiſce ingeniis, alioqui ad imperia gerenda non ineptis, quòd æqualibus gloriæ cauſa inviderent, eoſque de ſtatu ſuo dimovere conarentur, id non exiguo in rebus præclarè gerendis impedimento fuit, eos enim virtutis ſuæ adverſarios reddiderunt quibus adjutoribus uti potuiſſent. Præterea id hominibus ingenium eſt, ut qui improbe eniti, & ad honores graſſari conantur, eos deprimant, contra, qui nihil ſibi vindicant, & infra aliorum æſtimationes ſeſe metiuntur, omnia adſequantur. Atque hæc de apertá ambitione: reſtat ut dicamus de tacitá, quæ ideo periculoſior, quia occultius, & per majores cuniculos fallit. Hæc eſt, quæ, quemadmodum remiges, puppim intuentes, proram tamen ulterius promovent & impellunt; ſic fugere videtur, quod perſequitur, vituperare, quod quam maximè laudat: non ſecus ac Philoxenus naſi muccum in catinum emungere ſolitus fuit, quo, reliquis convivis deterritis, ipſe ſolus cibis appoſitis frueretur. Interea autem hæc intimè apud ſeſe precatur,

———— Pulchra Laverna Horat.
Da mihi fallere, da juſtum, ſanctumque videri,
Noctem peccatis, & fraudibus objice nubem.

Cæterum gloria ne ab iis quidem, qui contemptum ejus intro- Val. Maximus.

 ducere

ducere conantur, negligitur; quoniam quidem ipſis voluminibus nomina ſua diligenter adjiciunt, ut quod profeſſione elevant, uſurpatione memoriæ conſequantur. Quam vanitatem omnium Philoſophorum diviniſſimus Socrates quam optimè deriſit: Cum enim Antiſthenes Cynicus pallium haberet pertuſum, idque obvertens fiſſuram omnibus daret inſpiciendam; Per fiſſuram, inquit pallii tui video tuam inanitatem. Adeò nihil ſimulatio proficit, paucis imponit leviter extrinſecus inducta facies, veritas in omnem partem ſui ſemper eadem eſt. Tenue eſt mendacium, perlucet ſi diligenter inſpexeris. Porro nulli non Virtus & vivo & mortuo retulit gratiam, ſi modo illam bona fide ſecutus eſt, ſi ſe non exornavit & pinxit, ſed idem fuit ſive ex denunciato videbatur, ſive imparatus ac ſubito. Exemplum dabit M. Cato homo virtuti ſimillimus, & per omnia ingenio Diis quàm hominibus propior; qui nunquam rectè fecit ut facere videretur, ſed quia aliter facere non poterat; qui omnibus humanis vitiis immunis ſemper Fortunam in ſua poteſtate habuit, quæ ipſum in Prætura poſtponens Strumæ Vatinio, optime ab ipſo deriſa eſt; non enim Cato repulſam tulit, ſed ipſa dignitas eam paſſa eſt; Non ſecus ac Anaxagoras ab Athenienſibus exilio mulctatus, non privabatur Athenis, ſed illæ illo. Roma Vejis erat qua tempeſtate maximus illæ patriæ liberator Camillus exulabat pulſus ab ingrata urbe. Quicunque Rempub. ſalvam volunt ſunt cives Romani.

Seneca. Vel. Patere.

Ennius.

Qui rectè conſulat, conſul fuat.

Hoſtem qui feriet mihi erit Carthaginienſis.

Horat.

Virtus repulſæ neſcia ſordidæ, in-
contaminatis fulget honoribus,
Nec ſumit aut ponit ſecures
Arbitrio popularis auræ.

Enimvero non purpura aut aureis virgis, ſed utilitate publica adductus, Cato Præturam petiit, ut amicis propinquiſque, & omnibus civibus, omnibus deinde mortalibus paratior utiliorque eſſet propius poſitus: Idque laudabili morum ſuorum fiducia, quæ quia in animis bonorum de affectu ſimplici ſurgit, genus eſt virtutis. Nec certe caruit heroicus ille conatus, vel, laude vel præmio, etiamſi ei non reſponderit eventus. Rectè enim facto-

factorum verus fructus eſt feciſſe, nec ullum virtutum pretium dignum illis, extra ipſas eſt. Quod probè callebat idem Cato, cordate affirmans, ſe malle ut homines querantur cur ipſi non eſſet poſita ſtatua, quam ſtatuta eſſet quærant. Arcus enim & ſtatuas, aras etiam templaque demolitur æats, obſcurat oblivio, negligit carpitque poſteritas; contra contemptor ambitionis & infinitæ poteſtatis domitor ac frænator animus, ipſa vetuſtate floreſcit, nec ab ullis magis laudatur quam quibus minimè neceſſe eſt. Magnum eſt non expetere quod merêris, immo majus quàm mereri. Pædaretus Lacon cum in numerum trecentorum non eſſet allectus, vultu hilari ſurgens è Senatu diſceſſit, hoc dicto; Gratias vobis ago Dii immortales, quod urbi huic tam multos dederitis me meliores. Nimirum vir hic, meritorum ſuorum ſecurus interpres, patriæ ſuæ, vel ſe è Senatu excluſo, bene eſſe gaudebat, nec ob id virtus ei demptâ gloriâ amara fuit, quæ ſequi debet non appeti, nec, ſi caſu aliquo non ſequatur; idcirco quod gloriam meruit minus pulchrum eſt. Socratis gemmâ hæc conſigno, qui dicebat expedita & compendiaria via eos ad gloriam pervenire, qui id agerent, ut quales videri vellent, tales etiam eſſent: quâ quidem prædicatione apertè monebat, ut homines ipſam potius virtutem, quàm ipſius umbram conſectarentur.

Pl. in Paneg.

Sat citò, ſi ſat benè.

EMBLEMA VII.

Vt orbium diverſus in contraria
Niſus coërcet fervidum motum rotæ,
Sic & ſenectæ providens cunctatio
Calidos juventæ frenat auſus, & regit.
Idcircò Princeps eligat ſibi ſenes
Ad conſulendum; Iuniores comparet
Ad exequendum juſſa Prudentum ſenum.

COMMENTARIVS.

HÆc duo boni Status fulcra ſunt; Conſilium & Vis; Sed conjuncta; quia (ut teſtatur Cicero) nihil vis valet foris; niſi con-

conſilium ſit domi; nihil conſilium domi, niſi vis ſit foris. Conſilium, ſecundum omnes Politicos, à ſenibus, (quos quia capite ſunt candido, ſapere oportet) petendum eſt; vis autem à juvenibus, Plaut. in Moſtell.

Queis integer ævi

Sanguis adeſt, ſolidæque ſuo ſtant robore vires. Virgil.

Fecerunt id Romani; qui ſemper Senes, quibus corpus annis infirmum, ingenium verò Sapientiâ validum erat; Reipublicæ clavo admovebant, eoſque, à curâ, Patres dicebant. Aſſerit Val. Maximus: Validior ætas imperium Romanum rexit, & duplicavit; ſenectus, excellentiſſimis ornamentis decorata, in altiſſimo majeſtatis faſtigio fulſit. Et Ovidius in faſtis:

Magna fuit quondam capitis reverentia cani, Lib. 5.
Inque ſuo pretio ruga ſenilis erat.
Martis opus juvenes, animoſaque bella gerebant,
Et pro Diis aderant in ſtatione ſuis.
Viribus illa minor, nec habendis utilis armis:
Conſilio Patriæ ſæpè ferebat opem.
Nec niſi poſt annos patuit tunc Curia ſeros,
Nomen & ætatis mite Senatus habet.

Sciebant autem viri prudentiſſimi; Adoleſcentum animos plerumque parum providos, eoſque molles, & ætate fluxos, quique haud difficulter dolis capiantur:

Iuvenilis ardor impetu primo furit: Seneca in Octavia.
Langueſcit idem ſubitò nec durat diu.

Contrà Senes cunctatores natura ſunt, quibus cauta conſilia, cùm ratione magis, quàm fœlicia ex caſu placeant. His (quod olim aptiſſimè de ſe Mithridates profitebatur) Fortuna, multis rebus ereptis, uſum dedit benè ſuadendi. Horum ſenectus (ut Philto apud Comicum loquitur) Hiſtoriam veterem atque antiquam ſuſtinet. Juvenes fidunt Fortunæ, tanquam cum eâ fidem ſtare oporteat, eorum calida ſunt conſilia, quæ quidem ſpecie læta, ſed tractatu dura, eventu aſpera ſunt. Prudenter Plutarchus,

Tacitus. Sall. in frag. Livius lib. 35.

οὐ γάρ ἐστι βουλῆς ταυτὸ καὶ δρόμου τέλος.
Curſus haud eſt finis idem & conſilii,

Quia nihil magni diſcriminis conſiliis tam inimicum, quàm præcipitantia. Callidi itaque, non calidi in conſilium adhibendi ſunt, qui,

Quicquid

Quicquid eſt incoctum, non promunt,
Bene coctum dunnt;

Plaut. in Mil. Ger. Qui quum cogitarint facere audent, & prius cogitare, quàm facere conſueverunt. Legimus ducem illum Græciæ Agamemnonem unum Heſtorem decem Ajaci ſimilibus prætuliſſe: Et quidem jure; quia unius viri Sapientis conſilio fruuntur omnes, fortitudine autem viri fortis pauci. Et apud Homerum Neſtor in conſiliis præcipuus, bello utilis. Darius etiam tot Zopyros ſibi exoptat, quot grana inſunt Punico malo. Hi autem fuerunt ſenes, qui non viribus, aut celeritate corporum res magnas geſſere, ſed conſilio, authoritate, & Sapientiâ, quibus non modo non orbari, ſed augeri etiam ſenectus ſolet.

Virgil.
Nec tarda ſenectus
Debilitat vires animi, mutatque vigorem.

Et Ovid. in Metamorph.

Non omnia grandior ætas
Quæ fugiamus habet, ſeris venit uſus ab annis.

Hinc ea verba Agamemnonis ad Neſtorem Iliad. δ. O ſenex utinam ut animus in pectoribus amicis, ſic tibi genua reſponderent, viſque tibi firma eſſet. Porrò quanquam Sapientia canis non ſit æſtimanda; & plurimi in veſtimento hoc Comici meritò proferre poſſint;

Spectare noli ſimne juvenis qui loquor,
Viri ſed utrum verba prudentis loquor;

Tamen;

Terent.
Nunquam ita quiſquam bene ſubducta ratione ad vitam fuit;
Quin res, ætas, uſus, ſemper aliquid adportet novi,
Aliquid moneat, ut illa quæ te ſcire credas, neſcias,
Et quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies.

Quia ut alius Comicus inquit;

Sapientiæ ætas condimentum eſt, ſapiens ætati cibus.

Et; *Multâ eſt operâ opus fictura qui ſe fictorem probum*
Vitæ eſſe agendæ expetit.

Itaque Plutarchi ſententiâ hæc finio: Maximè ſervatur Civitas, ubi conſilia ſenum, & juvenum virorum præcellunt lanciæ.

Miſer-

Miſerrima ſervitus, ſervire voluptati.

EMBLEMA VIII.

Imbelli digito dum carpis fila, columque,
Fœmineos inter Sardanapale greges;
Servus es infamis. Quid enim ſervilius illo,
Quem premit imperiis fœda libido ſuis?

COMMENTARIUS.

HIc error hominum animos invaſit, ut illos in purpurâ & Diademate fulgentes; quibus undique lictor populum circumfuſum arcet, quos ſupra capita hominum, ſupraque turbam delicatos Lectica ſuſpendit; magnos fœliceſque exiſtimet; quorum tamen ſuperficiariam fœlicitatem ſi diligentius introſpiciamus; non reges, liberos, aut fœli-

Boët. lib. 4. Met. 2. ces, ſed miſerrimos ſervos eſſe comperiemus:

Quos vides ſedere celſo
Solii culmine Reges
Purpura claros nitente
Septos triſtibus armis:
Detrahat ſi quis ſuperbis
Vani tegmine cultus
Iam videbit intus arctas
Dominos ferre catenas.

Seneca. Nemo quidem illis venientibus reſiſtit; ſed nec ipſi ambitioni crudelitatique reſiſtunt. Tunc quum agere viſi ſunt, aguntur. Quis Tarquinium vitiis affectibuſque ſervientem Regem dicat? Cic. in Parad. An Sardanapalus mihi rex erit, cui muliercula imperat? cui leges imponit, præſcribit, jubet, vetat quod videtur? qui nihil imperanti recuſari poteſt, nihil negare audet? Si poſcit, dandum eſt; ſi vocat, veniendum; ſi ejicit abeundum; ſi minatur, extimiſcendum eſt. Ego vero iſtum non ſervum, ſed nequiſſimum ſervum exiſtimo. Quomodo, aut cui tandem hic libero imperabit, qui non poteſt cupiditatibus ſuis imperare? Refrenet prius libidines, ſpernat voluptates, iracundiam teneat, coërceat avaritiam, cæteraſque animi labes. Tunc incipiat aliis imperare, cum ipſe improbiſſimus Dominus dedecori ac turpidini parêre deſierit. Talem In Thyeſt. Regem tibi Tragicus depingit.

Rex eſt qui poſuit metus,
Et diri mala pectoris,
Qui tuto poſitus loco
Infrà ſe videt omnia.
Occurritque ſuo libens
Fato, nec queritur mori,
Mens regnum bona poſſidet,
Rex eſt, qui metuit nihil.
Hoc regnum ſibi quiſque dat.

En tibi Regem, non vitiis, non caſibus, non morti ipſi ſubjectum, omne denique gaudium ex Bona ſua mente promentem. Et an non pulchrius ampliuſque hoc regnum;

Quàm ſi Lybiam remotis
Gadibus jungas; & uterque Pœnus
Serviat uni.

Mi-

Mihi certe cum Claudiano videtur, dum inquit,

Tu licet extremos latè dominere per Indos,
Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorent;
Si metuis, ſi prava cupis, ſi duceris irâ;
Servitii patiere jugum, tolerabis iniquas
Interius leges tunc omnia jura tenebris,
Cum poteris rex eſſe tui. Proclivior uſus
In pejora datur, ſuadetque licentia luxum,
Illecebriſque effrena favet, tunc vivere caſtè
Aſperius, cum prompta Venus; tunc durius iræ
Conſulitur, cum pœna patet. Sed comprime motus,
Nec tibi quid liceat, ſed quid feciſſe decebit
Occurrat.

Non abludit ab hoc illud Senecæ; Si vis exercere tibi utile, nulli autem grave imperium; ſubmove vitia. Favet etiam Boëtius;

Qui ſe volet eſſe potentem, Lib. 3. Met. 5.
Animos domet ille feroces.
Nec victa libidine colla
Fœdis ſubmittat habenis,
Etenim licet Indica tellus
Longe tua jura tremiſcat,
Et ſerviat ultima Thule;
Tamen atras pellere curas,
Miſeraque fugare querelas
Non poſſe; potentia non eſt.

Futura latent.

EMBLEMA IX.

Dum gravis apricis in collibus Æſchylus errat,
Concipens cedro carmina digna lini;
Decidit ex Aquilæ roſtris Teſtudo; ſacrumque,
Heu, miſeri Vatis contudit illa caput:
Neſcia mens hominum Fati, dum plurima fingit
Sæcula, mors ipſas ſæpe ſtat ante fores.

COMMENTARIUS.

NArrant ij, qui Hiſtoriam Naturalem conſcripſerunt, Aquilæ tantum eſſe ingenii, ut Teſtitudinem raptam, ex alto aptum ſpeculata locum, in ſaxum aliquod demittat, ut

ut ad eum modum ruptâ teſtâ carnibus veſci poſſit, Verum in Æſchylo parum aquilinis oculis fuit, quum in hujus albicantem calvariem, ſaxum eſſe rata, dimiſsâ Teſtitudine miſerum occiderit, ut vel ob hanc unam cauſam optimo jure Poëtis omnibus conveniat eſſe inviſam. Hujus autem Æſchyli improviſus caſus admonet nos fragilitatis vitæ humanæ, noſtraſque conceptiones inanes eſſe, utpote quæ puſillo temporis ſpatio ſæpe franguntur & corruunt, & in ipſo curſu ante obruuntur, quàm portum conſpicere valeant: ita ut veriſſime cecinerit Tragicus.

Gens hominum fertur rapidis obvia fatis In Herc. furent.
Incerta ſui, ſtygiaſque ultrò quærimus umbras. Seneca ad

Omnis dies, omnis hora vitam noſtram carpit, omne denique Lucil. momentum quàm nihil ſimus oſtendit, & aliquo argumento recenti admonet nos fragilitatis noſtræ oblitos, & æterna cogitantes, reſpicere cogit ad mortem. Quod animadvertens Ariſtoteles, vere nos imbecillitatis exemplum, temporis ſpolium, Fortunæ luſus, & calamitatis trutinam appellavit. Et ille dixit: Hominem eſſe lutum ſcitè mixtum, vitam, hæminam unam ſanguinis, quam quilibet levis caſus rumpit, quælibet febricula corrumpit. Quid Lucianos in Charonte? vitas hominum bullis hujuſmodi ſimiles facit, quarum aliæ ſimul ac natæ ſunt protinus evaneſcunt, aliæ paulo diutius durant, omnes breviſſimis quibuſdam intervallis aliæ ſuccedunt aliis. Plautus in Pſeudolo.

Quaſi herba ſolſtitialis pauliſper fui:
Repente exortus ſum, repentinò occidi.

Huc etiam reſpexit Pindarus, cum dixit, τί δὲ τίς, τί δ᾽ οὔτις σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος. i. Quid eſt aliquis? quid eſt nullus? umbræ ſomnium homo. Et verè; punctum enim eſt quod vivimus, & adhuc puncto minus, ſed hoc minimum ſpecie quadam longioris ſpatii natura deriſit. Aliud ex hoc infantia terit, aliud pueritia, aliud adoleſcentia, aliud inclinatio ad ſenectutem, aliud ipſa ſenectus. Et ſic Seneca.

Feſtinat decurrere velox Iuvenal.
Floſculus anguſtæ, miſeræque breviſſima vitæ
Portio, dum bibimus, dum ſerta, unguenta, puellas
Poſcimus, obrepit non intellecta ſenectus.

Immò & mors: Sed in hoc errore verſamur omnes, ut non putemus niſi ſenes inclinatoſque ad eam vergere, quum illò in- Seneca in Conſul.

fantia ſtatim, & juventa, omniſque ætas ferat. Agunt opus ſuum fata, nobis ſenſum noſtræ necis auferunt, quoque facilius obrepat mors, ſub ipſo vitæ nomine latet.

Naſcentes morimur, finiſque ab origine pendet.

Tragicus. Et prima quæ vitam dedit hora carpſit. Hæc quum ita ſeſe habeant quum tantulum ſit quod vivimus, quantis tamen illud circumſcriptum eſt anguſtiis? Sexcenta morborum genera quotidie infeſtant, nec pauciores impetunt caſus, & ruinæ, venena, naufragium, lapſus, fulmen, & quid non? Ait non falſus Vates,

Stat.

Quid craſtina volverit ætas.
Scire nefas homini.

Et Lyricorum Princeps,

Quid ſit futurum nunquam homini ſatis.
Cautum eſt in horas, navita Boſphorum
Pœnus perhorreſcit, neque ultrâ
Cæca timet aliunde fata:
Miles ſagittas, & celerem fugam
Parthi, ſagittas Parthus & Italum.
Robur, ſed improviſa lethi
Vis rapuit rapietque gentes.

Alium acini granum glutientem, ſuffocatum accipimus; Alium potus cum lacte pilus ſtrangulavit. Illum Bellantem arma decipiunt. Illum Diis vota reddentem Penatum ſuorum ruina ſepelit. Ille vehiculo lapſus properantem ſpiritum excuſſit. Si bene

Petron. calculum ponas: ubique mors præſto eſt. Et tamen nos hoc animal ſumus, quod tantos molitur tumultus, cujuſque cupiditatibus hic orbis anguſtus. Cujus rei clariſſimum ſpecimen præbuit Alexander, qui Philoſopho quodam de pluribus mundis diſſerente ploraſſe dicitur, quod unum tantum ſubegiſſet, eòque inſaniæ tandem devenit, ut Deus appellari voluerit. O turgidum putrentis vermis votum! neſciebat ſcilicet ſe ſperma fœtidum, ſaccum ſtercorum, animal denique eſſe ἡμερόβιον, cui vitæ menſura dies. Sed quid hoc in Alexandro Monarcha totius univerſi miramur? Cum inter tot Fortunæ obſequia parum ſobria ſit mortalitas? In nos deſcendamus, idem & nobis objicii poſſe comperiemus. Quanto ſtudio, quantaque contentione miſelli homunciones honori & ambitioni velificamur? quàm ſolliciti

in titulum ſepulchri laboramus? quum tamen omnia mortalium ſtudia mortalitate damnata ſint. In quam longinquum cogitationes noſtras ordinamus? ignari nullam fidem vitæ eſſe, maximam mori. Providus certè, & in poſterum proſpiciens mihi ſit; qui collectis ſarcinis ſuis, & ex hac vitâ tanquam hoſpitio, migrare paratus; craſtinum ſecurus expectet, quem ſi Deus concedat, in lucrum ſuum deputet.

Deſpe-

Deſperatio audaces reddit.

EMBLEMATA X.

Actum eſt, interii, niſi Deſperatio præceps,
Per medias cæcam concitet ire ſudes.

COMMENTARIUS.

PEſſimè meâ ſententiâ Imperatores duceſque ij agunt, qui hoſtes ſuos ad extremos uſque fines perſequuntur: Nam quemadmodum felis undique cincta fuſtibus

Fortis virtute coactâ

Lucan. Per eos ruit, & ſœpiſſimè evadit: ſic hoſtibus locorum anguſtijs, & armatorum multitudine circumventis, ex deſperatione creſcit audacia, & quum ſpei nihil eſt, ſumit arma formido. Quod probè intelligens Scipio; dicebat hoſtibus viam, quâ fu-

fugiant, aperiendam eſſe. Sæpè enim qui mortem evadere non poteſt, ultro pericula ſequitur. Eique (ut Statius aſſerit)

Vires fiducia lethi

Suggerit. Lib.7. Thebaid.

Ita ut illud Virgilii audiatur;

Moriamur, & in media arma ruamus;

Vna ſalus victis nullam ſperare ſalutem.

Et, ut Seneca in Medea inquit;

Qui nil poteſt poteſt ſperare, deſperet nihil.

Valerius Maximus ait; Humanæ imbecillitatis fortiſſimum duramentum eſſe neceſſitatem. De hoc ſi antea dubitabatur, noſtris temporibus ingenti documento, adverſus Hiſpanos, compertum eſt; nulli ſcilicet populo, ad decus ac libertatem nato, tam degenerem animum eſſe, ut velit, tam afflictas vires ut cogatur permanere in eâ vivendi conditione, cujus eum pœniteat. Hinc enim dolor, & indignatio, eruptura tandem in nervos, ubi graviora ſunt quæ patiuntur homines, quàm quæ ultra formidare queant. Damindas, quum Philippus irrupiſſet in Peloponeſum, & quidam ita loqueretur; Periculum eſt ne acerba patiantur Lacedæmonii, niſi Philippo reconcilientur; O ſemiviri inquit, quid nobis poterit acerbi accidere, qui mortem contemnimus? Crotonienſium (ut ait Juſtinus) centum & viginti millia armatorum erant, quum Locrenſes paucitatem ſuam conſpicientes (nam ſola quindecim millia militum habebant) omiſsâ ſpe victoriæ in deſtinatam mortem conſpirant, tantuſque ardor ex deſperatione ſingulos cœpit, ut victores ſeſe putarent, ſi non inulti morerentur. Hi quum mori honeſtè quærunt, victores exſtiterunt. Tantum ſcilicet effecit miſtus timori pudor, ſpeſque deſperatione quæſita. Proinde altè ſedeat Imperatorum animis, quod Pyrrhus, inter cætera militaria præcepta, memoriæ prodidit: Non eſſe pertinaciter inſtandum hoſti fugienti. Sed ſecundum Guicciardinum, *All' inimico quando voleva anderſene, non ſi doveva chiudere la ſtrada, ma più preſto, ſecundo il vulgato proverbio, fabricarli il ponte d'argento.* Lib.2.

Quia fortior ultima virtus. Lucanus.

Et acerbiſſimi ſunt morſus morientium ferarum.

In ſtatuam Bacchi.

EMBLEMA XI.

Cur ferulam Bacchus manibus gerit atque papaver?
Dic mihi cur veteres hæc voluêre Patres?
Scilicet ut vino plenus, det corpora ſomno,
Poſtridie pœnas ſe meruiſſe ſciat.

COMMENTARIUS.

VEteres illi quorum auctoritas & Sapientia adhæc uſque tempora provecta eſt; Bacchi ſtatuam ita depingebant, ut ferulam dextrâ, papaver verò ſiniſtrâ geſtaret, innuentes per ferulam, ebrioſum pœnâ dignum, per papaver, nihil ei eſſe utilius ſomno. Egregium certè commentum: Nam quum

Hodie

Hodie eſt magnum hoc vitium in vino, ut Plautus.
Pedes captet & linguam luctator doloſus:

cumque ebrius, ignoratione ſui, dubia, & parum explanata verba proferat, & vertigine capitis laboranti, tota domus, velut aliquo turbine, circumagi videatur, quid illi conſultius quàm crapulam illam, ſtomachi tormentum, quum effervecit merum, & viſcera diſtendit, edormire? Poſtero autem die, quum ſibi redditus intelligit omnia vitia ſua detecta, pœnitentiam agit. Etenim quemadmodum muſto dolia ipſa rumpuntur, & omne quod in imo jacet, in ſummam partem, vi caloris ejicitur: ſic vino exæſtuante, quicquid in imo eſt abditum, effertur. Tunc injuſta prodeunt certamina, & nullis exiſtentibus cauſis, aſpera rixa excitatur, quia ebrius, interponendo verba ſua vana, aliorum ſana dicta non audit, ſed in contumeliam erigitur, in convivarum & proximorum crimina, & cœdes. Ne longè exempla petamus, offert ſe nobis Alexander, qui Clitum, chariſſimum ſibi ac fideliſſimum, inter pocula transfodit, & intellecto facinore mori voluit. Denique

Ne quis modici tranſiliat munera Liberi Horat.
Centaurea monet cum Lapithis rixa ſuper mero
Debellata, monet Sithoniis non levis Evius,
Cum fas atque nefas exiguo fine libidinum
Diſcernunt avidi.

Certè

Nox, & amor, vinumque nihil moderabile ſuadent,
Illa pudore vacat, Liber Amorque metu.

Hinc Hegio, apud Terentium in Adelphis, docens Soſtratæ filiam inique ab Æſchyno tractatam, ac tandem vitiatam eſſe, ſic ait;

Perſuaſit nox, amor, vinum, adoleſcentia.

Et Plautus in Bacchidib.

Iſtoc illecebroſius
Fieri nihil poteſt, nox, mulier, vinum, homini aduleſcentulo.

Hoc intelligens Pittacus Mitylenæus, legem tulit, ut, qui per temulentiam ſceleris quid commiſiſſet, duplo plecteretur. Solet enim vulgus hominum, ebrietatis obtentu crimen extenuare, & omnem offenſam in vinum conjicere. Hoc videre eſt in Dinarcho adoleſcente apud Plautum, dum inquit;

Per tua obſecro genua, ut tu iſtuc inſipienter factum ſapienter feras,
Mihique ignoſcas, quod animi impos, vini vitio fecerim:

Cui Callicles ſenex;

Non places, in mutum culpam confers, quod nequit loqui,
Nam vinum ſi fabulari poſſet, ſe defenderet.
Non vinum hominibus moderari, ſed vino homines ſolent,
Qui quidem probi ſunt, verum qui improbus eſt, aquam ſi bibit,
Sive adeo caret temeto; tamen ab ingenio eſt improbus.

Certe vinum ſi effundendum eſt, aliter effundi poteſt quam per corpus humanum, in quo conſilia impedit, & vigilantiam aufert. Leotychidas quodam rogante quam ob cauſam parum biberent Spartiatæ; Reſpondit; ne pro nobis alii conſultent, ſed nos pro aliis. Nam, ut Menander inquit, multum meri nefaria cogit ſapere. Vini uſum præſcribet tibi Anacharſis, qui dicebat vitem ferre tres botros, primum voluptatis, alterum ebrietatis, tertium moleſtiæ: Sentiens parcum vini uſum eſſe jucundum, quia ſedat ſitim, largiorem gignere temulentiam, largiſſimum parere rixas, cœdes, & morbos.

Medio

Medio tutiſſimus ibis.

EMBLEMA XII.

In medio fueram tutus; dum prendere ſumma
Nitor, in adverſum culmine dejicior.

COMMENTARIUS.

DOcet hoc Emblema; Fortunam reverenter, & cum modo eſſe habendam, ne dum ad culmen pervenire contendimus, unâcum ipſis ramis; quos comprehendimus, decidamus. Teſtudo ubi collecta in ſuum tegmen eſt, tuta ſtat ad omnes ictus; ubi exerit partes aliqua; quodcunque nudavit; obnoxium atque infirmum habet: ſic nos, apud nos tuti ſumus. Cum autem Cæſareum illud, *Plus ultrà*; cogitantes, Fortunæ nos exponimus; ex alto in imum ſæpe præcipitamur.

 Quoniam

Quoniam ad ultimum exire, niſi lenta fœlicitas non ſolet. Appetitus autem, dum longius evagantur, & tanquam exulantes cupiendo atque appetendo, non ſatis à Ratione cohibentur; finem & modum tranſeunt; quem ubi ſemel reliquerunt; actum eſt:

Quiſquis (enim) *medium defugit iter;*
Seneca. *Stabili nunquam tramite currit.*

Et ſecundum Ariſtotelem; quantò magis aliquid accedit ad medium, tantò melius; quantò magis diſtat à medio, tanto pejus eſt. Hoc unum itaque cum Plauto cogitemus;

In Pænulo. *Modum omnibus rebus optimum eſſe habitum,*
Nimiaque omnia, nimium exhibere negotium hominibus ex ſe.

Prudenter Tragicus;

In Oedipo. *Fata ſi liceat mihi*
Fingere arbitrio meo;
Temperem Zephyro levi
Vela; ne preſſæ gravi
Strepitu antennæ tremant.
Tuta me media vehat
Vita decurrens via.
Quicquid exceſſit modum
Pendet inſtabili loco.

Probavit hoc inſolens ille puer, patriæ cautionis immemor, qui

Gnoſium Regem timens,
Alta dum demens petit,
Artibus fidens novis,
Certat & auras leves
Vincere, & falſis nimis
Imperat pennis Puer;
Nomen eripuit freto.
Callidus medium ſenex
Dædalus librans iter:
Nube ſub mediâ ſtetit
Alitem ſpectans ſuum.

Hinc ita Horatius ad Licinium,

Ode. 10. lib. 2. *Rectius vives Licini, neque altum*
Semper urgendo, neque dum procellas
Cautus horreſcis nimirum premendo
Littus iniquum.

Auream

Auream quiſquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obſoleti
Sordibus tecti, caret invidendâ
Sobrius aulâ.
Vivitur parvo benè, cui paternum
Splendet in menſa tenui ſalinum,
Nec leves ſumnos timor, aut cupido
Sordidus aufert.

Munera iſta quæ fallax Rhamnuſia dat inſidiæ ſunt,&,quod Demoſthenes de donis hoſtium dicebat; δῶρα ἄδωρα.

Quicquid in altum Fortuna tulit, ruiturá levat. Tragicus.

Licet enim pullis ſuis aſpirare aliquando videatur, tamen ad ultimum temeritati non ſufficit, quoſque diu proſecuta eſt, repente velut fatigata deſtituit. Deſtituit? immò abjicit. Soletque,quos plurimis beneficiis ornavit, ad duriſſimos caſus reſervare. Vell. Patercl.lib.2.

Et longi pœnas Fortuna favoris Lucanus.
Exigit à miſeris.

Itaque adverſus hujus fallacias, hoc ſcuto & ſcito, cum Senecâ te munio & moneo; Ut ſcilicet ad parva te redigas, ex quibus cadere non poſſis; & Fortunam, ut tunicam, magis concinnam quàm longam probes. Epiſt. 20.

In

In Deo lætandum.

EMBLEMA XIII.

Cynthius igniferâ contingit lampade terram.
Et tamen æthereo ſervat in axe locum:
Sic Animus, quanquam ſit noſtri corporis hoſpes,
Aſsiduò auctori debet adeſſe Deo.

COMMENTARIUS.

QUamquam ſimus incluſi his corporis compagibus, ubi munere quodam neceſſitatis, & gravi opere perfungimur; Animus tamen, illa Divina particula auræ, altius ſurgere debet; Nulli enim ei poſiti ſunt termini niſi communes propemodum cum Deo. Ad quem à corporis ſui habitu vocatur, qui in Cœlum erigitur, quò ipſum initia

Seneca locus.

ſua

ſua, & origo trahunt. Maximum autem argumentum eſt divinitatis; ſi hæc, in quibus verſatur, humilia judicet & anguſta, ſi exire non metuat, unde venit. Erit autem illîc, etiam antequam hâc cuſtodiâ exolvatur, ſi vitia, ad quæ, à carnali corpore, malo ſuo hoſpitio, impellitur, deſerat; puruſque ac levis in cogitationes divinas emicet. Quarum ducem ſibi habebit cœleſtem illam Philoſophiam, quum ſecutus; oculis ſuis per cœli plagas, & aſſiduo lucentes globos peregrinabitur, iis itineribus, quæ exploratione acuminis ſui, pervia ſunt ſolis mediatationibus. Audi Vatem;

Mente Deos adiit, & quæ Natura negavit Ovid.
Viſibus humanis; oculis ea pectoris hauſit.

In hac ſublimitate collocato, nihil videbitur magnum in rebus humanis, utpote cui æternitas omnis totiuſque mundi nota erit magnitudo. Aurum argentumque, in quibus jacuêre tenebris, digniſſima non hoc æſtimabit ſplendore, quo imperitorum verberant oculos, ſed irretortis luminibus præteribit, & tamen Orientem, Occidentemque plagam ſuam faciet. Cum verò veniet dies ille decretorius, qui mixtum hoc divini humanique ſecernat; non illum tanquam extremum reformidabit, ſed tanquam æterni natalem, lætus aſpiciet. Corpus hoc ubi invenerat relinquet, nec quis deinde reliquus ejus futurus ſit exitus quæret. Et cum cordatiſſimo illo Sene hilaris exclamabit; Non me pœnitet vixiſſe, quoniam ita vixi, ut fruſtra me natum non exiſtimem; diſcedo autem ex hâc vitâ, tanquam ex hoſpitio.

Ingratis ſervire nefas.

EMBLEMA XIV.

Serpentes hederæ nequeunt conſiſtere per ſe,
Sed duce Populeo ſtemmate ſumma petunt.
Et tamen hoc vitâ tandem complexibus orbant,
Obſequiis vinci mens malè grata nequit.

COMMENTARIUS.

HEdera herba eſt perpetuò virens; quæ quum per ſe ſtare non poſſit, arboribus & muris adhæret. Hinc ab hærendo eam dictam putant. Sed veriſimilius ejus nominis originem ab Edo deducemus; quod arbores, atque parietes edat, & conſumat. Adſtipulatur Feſtus: Hedera dicta,

dicta, quod hæreat, vel quod edita petat, vel quia,id cui adhæſerit, edat. Et vetus Poëta Laberius;

Vt hadera ſerpens vires aboreas necat;
Ita me vetuſtas amplexu annorum enecat;
Sepulchris ſimilis, nil niſi nomen retineo.

Hujus herbæ exemplo, quidam primam & facillimam ad gloriam viam ineunt, per notitiam clarorum, & illuſtrium virorum, deq; Republicâ benè merentium, ut non aliter quàm hedera, validam amplexu arborem, unâ cum eà ſe erigit atque attollit; ſic illorum hominum conſortio innoteſcant. Tamen quemadmodum hædera, vires, & vitalem illum arboris ſuccum ac ſpiritum arctis ſuis amplexibus impedit, atq; enecat: ſic ſæpiſſime videmus illos qui cum talibus ſimul & ſurgunt & creſcunt; eò tandem inſolentiæ devenire, ut per quos profecerunt, & quibus omnia incrementa ſua, vitam denique ipſam debent; eos de ſtatu dejiciant. Ut alia omittam; inſigne maximæ ingratitudinis exemplum præbuit impius ille Sextilius, qui L. Cæſarem; à quo tum ſtudioſe, tum etiam fœliciter, graviſſimi criminis reus fuerat defenſus; Cinnamæ profectionis tempore profugum, à ſacris perfidæ menſæ & altaribus nefandorum penatum avulſum, truculento victori tradere jugulandum non exhorruit. Themiſtocles olim ſe platanis ſimilem haberi conqueſtus eſt; ſub quarum ramos, ubi tempeſtas & pluviæ ingruunt, confugitur; ubi verò ſerenitas oboritur, rami earum amputantur, & conteruntur pedibus: Idem de illo actum; cum enim patriam incolumem, claram, opulentam, principem denique Græciæ reddidiſſet, eouſque illam inimicam ſenſit, vt ad Xerxis, quem paulo ante deſtruxerat, miſericordiam perfugere neceſſe habuerit. Egregiam certè ingratitudinem! quid aliud hoc, quam cum ariete iniquam nutricationis mercedem perſolvere? Anaxogoras Philoſophus, quum à Pericle, curis publicis occupato, jam ſenex negligeretur, capite obvoluto, vitam inediâ finire decrevit; Periclem itaque caſu adventantem, & ſerio, ſed ſero lamentantem, quod talem in Republicâ gerendâ conſiliarium amitteret; hâc vocce allocutus eſt; Quibus lumine opus eſt, hi oleum lucernæ affundunt. Verum hercle effatum, & optime quadrans in ingratos, quos diverſis locis ita perſtringit Comicus,

Plutarc. Polit.

Val. Max.

Nihil amas, cum ingratum amas, neque tipulæ levius pondus,
quam fides ejus;
Si quid benefacias, levior pluma eſt gratia.
Si quid peccatum eſt, plumbeas iras gerit.

Ad Demon. Iſocrates eos canibus alienis comparat, quibus licet benefiat, tamen in poſterum admordent, & allatrant. Quarè ironicè Theocritus inquit;

In Hodæpor. *Paſce canes, qui te lanient, catuloſque luporum.*

ſentiens ſcilicet minimè eos eſſe favendos, ne miſeri Actæones à privatis diſcerpamur canibus, quoniam, ut teſtatur Mimus;

Malevolus ſemper ſuâ naturâ veſcitur.

Æſchylus;

Catulum Leonis alere in orbe non juvat,
Magis cavendum ne Leones nutrias,
Quos qui educarit; ejus & mores ferat.

A mi-

A minimis quoque ſibi timendum.

EMBLEMA XV.

En ego qui terror cunctis incedo per orbem;
Solius culicis ſpicula dira tremo:
Ne nervis confide tuis; Nam parvula quæque,
Dum minimè credis, quo perimamur habent.

COMMENTARIUS.

MOnemur hoc Emblemate; nihil tam firmum eſſe, cui periculum non ſit ab invalido. Sic Leo aliquando minimarum avium pabulam fit, & ferrum rubigo conſumit. Arbores magnæ diu creſcunt; momento extirpantur. Sylva multarum ætatum uná horâ fit cinis. Xiphus piſcis, Latinis Gladius, ipſis Balænis (teſte Æliano & Plinio) formi-

dabilis; Oeſtro, ſive Aſylo, inſecto vix aranei magnitudinis, percitus in furorem adigitur; ita ut ſæpè in terram, vel naves exſiliat, donec tandem immenſos cruciatus cum morte commutet. Quod animadvertentes, nimiam noſtri fiduciam paululum ponamus, & cogitemus, eum qui jam in rerum eſt cumulo, cras poſſe eſſe in tumulo:

Seneca.

Vos quibus Rector maris atque terræ
Ius dedit magnum necis, atque vitæ,
Ponite inflatos tumidoſque vultus,
Quicquid à vobis minor extimeſcit;
Major hoc vobis Dominus minatur:
Omne ſub regno graviore regnum eſt.

Horatius,

Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipſos imperium eſt Iovis.

Olim hi verſus contra Imperatoris Maximini ſenioris crudelitatem prolati ſunt:

Qui ab uno non poteſt occidi, à multis occiditur,
Elephas quidem grandis eſt, & occiditur,
Leo fortis eſt, & tamen occiditur:
Tigris acerrimus eſt, & occiditur:
Cave multos, ſi ſingulos non times.

Una enim cervix Regis eſt, ac plurimæ ſunt ſubditorum manus; & qui ſuam negligit, in cujuſlibet vitam jus habet. Hæc exempla Principes moneant, ut humanitatis gloriam accupentur, amentque cum nomine Maximi; jungere etiam nomen Optimi, certi certiſſimum eſſe munimentum, munimento non egere, ſed ſolo ſubditorum amore ſtipari. Quia,

Claud.

Non ſic excubiæ, nec circumſtantia tela;
Quam tutatur amor.

For-

Fortitudine jungendus aſtus.

EMBLEMA XVI.

Quid ſibi vult rabido Vulpes conjuncta Leoni?
Scilicet ut Vires adjuvet uſque Dolus.

COMMENTARIUS.

DIcebat olim Lyſander; ſi Leonis exuvium non ſufficit; adde vulpinum: Innuere volens; quum res viribus obtineri non poſſit, adhibendum eſſe Dolum; Et quum contendi nequitum eſt; clam tendendum eſſe plagam. Paccuvius. Hic Lyſander quemadmodum in ejus vitâ memorat Plutarchus irridere ſolitus eſt eos, qui veluti ab Hercule prognati, bella apertis viribus, citraque dolum, gerenda eſſe cenſerent. Simile huic Lyſandri, Maro etiam approbare videtur, cum inquit;

Mu-

Lib. 2. Æneid.

Mutemus clypæos, Danaumque inſignia nobis
Aptemus, dolus an virtus quis in hoſte requirat.

Plutarch. in Vit. Syll.

Carbo olim Syllæ dixiſſe memoratur, ſe bellum gerere cum Vulpe & Leone; quorum uterque habitabat in animo Syllæ, ſed magis ſe à Vulpe timere ſibi quàm à Leone. Et hodie videmus, magis aſtutiam in bello, quàm vires exerceri, cùm ingentibus illis & exſecrandis machinis bellicis atque bombardis, fortiſſimi quique, & Homeri verbo, θυμολέοντες ab imbelliſſimo timidiſſimoque homuncione ſæpe tollantur.

Ab

Ab imbellibus nulla victoria.

EMBLEMA XVII.

Iacentem Leporem Canis laceſſet
Rarò; ſternere poſſe curſitantem
Gaudet: Sic generoſus ardor ille
Heroûm, modò ſtrenuos fatigat;
Vires pectoris incitat fovetque
Æmulatio; quóque perſtat hoſtis
Magis; hoc magis incitatur ardor.

COMMENTARIUS.

DOcemur hoc Emblemate
Parcere ſubjectis, & debellare ſuperbos: Virg. Æneid.6.

Exemplo Canis, qui (ut Pierius in Hieroglyphicis ſuis de Cane ait, proſtratum Leporem rariſſimè laceſſit, ſed fugientem ex naturali illa ἀντιπαθείᾳ quam ociſſimè inſequitur. Leones proſtratis parcunt, & in viros potius quàm fœminas ſæviunt, non perimunt infantes, niſi magnâ fame coacti. De his ſic Ovidius;

Lib. 3. Triſt. Eleg. 4.

Corpora magnanimo ſatis eſt proſtraſſe Leoni,
Pugna ſuum finem, quum jacet hoſtis, habet;
At lupus, & triſtes inſtant morientibus urſæ;
Et quæcunque minor nobilitate fera eſt.

Et à Lucano dicitur

Nobilis ira Leonum.

Quibus ferarum exemplis monemur, in eâ victoriâ, quæ de vilibus reportatur hoſtibus, nullam ineſſe dignitatem, verùm cum præſtantibus ſuſceptam contentionem eſſe in utramque partem tutam. Nam ejus victoria inſignem habet gloriam, & ſi quid ſecus acciderit, præſto eſt conſolatio. Præterea monemur alieno ſanguini tanquam noſtro parcendum, & homine non eſſe prodige abutendum, ſed potius clementiam exercendam; quâ virtute nihil magno & præclaro viro dignius, nihil laudabilius,

Claud.

—— Nam quum vincamur ab omni
Munere; ſola Deos æquat clementia nobis.

Terentius in Adelphis:

Reipſa repperi
Facilitate nihil eſſe homini melius neque clementiâ.

Nullum ornamentum Principis faſtigio dignius, quàm illa Corona, quæ datur *Ob Cives ſervatos.*

Seneca in Media.

Hoc Reges habent
Magnificum, & ingens, nulla quod rapiat dies;
Prodeſſe miſeris, ſupplices fido lare
Protegere.

Hæc autem gloria ſervandi, nemini competit, niſi majori. Legimus apum Regem non aculeo, ſed ipſa majeſtate armari. Voluit ſcilicet illum, Naturæ opifex Deus, nec ſævum eſſe, nec ultionem magno conſtituram petere; telumque detraxit, & iram ejus inermem reliquit. Exemplar hoc magnis regibus ingens, quos non laurus, nec duces catenati, non bracteatus lictor, non fremor Quiritum, aut arma perduellibus erepta, ſpoliave, queis

Seneca de Clement.

Feretrium

Feretrium Jovem mactare ſolet, æque clarant, quàm hæc clementiæ laus. Uti itaque animoſe debent tanto munere Deorum, dandi auferendique vitam potentes: in his præſertim, quos ſciunt aliquando ſuo faſtigio obſtitiſſe, hoc arbitrium adepti, ultionem impleverunt, perfeceruntque, quantum veræ pœnæ ſatis erat. Perdidit enim vitam qui debet: & quiſquis ex alto ad inimici pedes abjectus, alienam de capite ſuo ſententiam expectavit, in ſervatoris ſui gloriam vivet, pluſque nomini ejus conferet incolumis, quam ſi ex oculis ejus ablatus eſſet. Novit hoc probè Antigonus, qui hoſtibus victis omnem libertatem conceſſit, & Philippus, qui Athenienſes ſine pretio dimiſit incolumes. Cæſar etiam laudatus olim fuit, quod bellum aliorum pace mollius geſſiſſet. Magni ſcilicet animi eſt injurias in ſumma potentia pati, nec quicquam glorioſius Principe impune læſo. Illud non venit in dubium, quin ſe exemerit turbæ, & altius ſteterit, quiſquis deſpexit laceſſentes. Sic irritus ingenti ſcopulo fluctus aſſultat. Sic immanis fera latratus canum minimorum lenta reſpicit, nec unquam fando auditum, aut lectum eſt bubones cecidiſſe Pœanis arcu. Timidi & imbelles Damæ non poſſunt mereri iram nobiliorum ferarum, & Αετὸς ἐ θηρεύει τὰς μυῖας, id eſt, aquila non captat muſcas: quod ſi autem à Cornice provocetur, negligit illam, ſciens ſibi ab illâ noceri non poſſe.

Seneca eodem.

Idem.

Adag.

Noctua Minervæ ſacra.

EMBLEMA XVIII.

Nocte vigent ſenſus; hinc eſt ſacrata Minervæ
Noctua, quæ triplici lumine nocte videt.

COMMENTARIUS.

Ovid. 2. Metamorp.

DUabus de cauſis Noctua Minervæ ſacra eſt; tum quia pauciloqua (quæ cauſa fuit cur in Cornicis locum ſuccederet) tum quia nocte acutiſſimè videt. Minerva autem Dea ſapientiæ, ſapientes ſibi quærit conſiliarios. Nullum vero ſapientius conſilium quàm nocturnum, quale ſemper eſt Noctuæ. Plutarchus in Sympoſiacis, decade ſeptima, problemate nono, citat Platonem, qui ſcripſerit, apud Lacedæmonios fuiſſe νυκτερινὸν σύλλογον, id eſt nocturnum conventum graviſſimorum virorum; ad quem graviſſimæ cauſæ rejiciebantur. Addit apud

apud Veteres noctem εὐφρονην fuiſſe vocatam, παρὰ τὸ εὖ φρονεῖν, id eſt, à bene ſapiendo. Enimverò propter ſolitudinem, altumque illud ſilentium, vel maxime ad conſiderandum & conſultandum de rebus gravibus nox eſt idonea. Nulla enim acrior, nulla altior cogitatio, quàm nocturna: quia illa mentis vis vehementior eſt, quum per oculorum meatus non exſpirat. Scopelianus Sophiſta, quoniam ſomni parciſſimus erat, noctem exiſtimabat ſtudiis & exercitationi mentis, accommodam. Hinc ſubinde exclamabat: O nox, tu ſanè maximâ ex parte conſors es ſapientiæ Deorum! Habet enim homines mens, in alto illo ſilentio, corporis ſenſibus jam feriatis, aliquid divinitatis, ſi ſeſe intenderit ad rerum ſublimium ſpeculationem. Plautus in Epidico:

De die ſæpè ſtultividi ſumus, contra noctu
Licet ſenatum in corde convocare conſiliarium.

Audi Plinium Epiſt. Lib. IX. Mire ſilentio & tenebris animus alitur, ab iis quæ avocant abductus, & liber, & mihi relictus. Non oculos animo, ſed animum oculis ſequor, qui eadem, quæ mens, vident; quoties non vident alia. Cur Philoſophum illum oculos ſibi erui curaſſe putabimus, niſi quia aut melius philoſopharetur, aut ut vitiis viam, quæ per oculos eſt, eriperet? Ut enim ad Lucernæ flammam, pyralles, culicies, & id genus alia inſecta convolant; ſic ad oculos alati iſti cupidines vitiorum. Homerus utroque quidem oculo captus fuit, at mentis oculis ita uſus eſt, ut non modò Poëtis & pictoribus, ſed omnibus omninò doctis faciem & lucernam accenderit.

Vinum acuit ingenium.

EMBLEMA XIX.

Pegaſus, & Bacchus tabulâ junguntur in unâ;
Huic latus, huic ſacrum circuit ala caput:
Mens humana calens modico perfuſa Lyæo
Surgit, & ignavam deſerit ales humum.

COMMENTARIVS.

NEmo ita perfunctoriè in Poëtis verſatus eſt, ut ignoret Pegaſum Equum eſſe alatum, è Meduſæ ſanguine procreatum, & ita dictum ἀπὸ τῆς πηγῆς, id eſt, à fonte. Cum enim in Helicona evolaſſet, ſaxum ungulâ feriens, aperuit. Qui ex eo *Hippocrene*, id eſt, fons equinus appellatus eſt. Huic Pegaſo, ſicuti & Baccho, ideo alas tribuit vetuſtas, quod ſcilicet

ſcilicet Vinum modicè ſumptum ingenium reddat agile & alacre, &, quemadmodum verſus ille apud Athenæum innuit,

Οινός τι χαρίεντι πέλει μέγας ἵππος ἀοιδῷ

Plutarchus auctor doctiſſimus, inventionem & facundiam Vino tribuit; dum ſic in Sympoſiacis loquitur: Quidam inter bibendum inventionis acrimoniâ & linguæ facundiâ, quæ in ſobriis jejuna & contracta erat, ſeipſos ſuperant, iique vini fervore, ceu odore quodam thureo ſuffiri, atque expleri ſe ſentiunt, metu, qui ſpiritus generoſos cohibebat, exploſo. Quamobrem Homerus ſuos Heroas, ipſumque Ulyſſem de rebus graviſſimis & quam maxime ſeriis inter pocula facit differentes, non illa quidem (ut veriſimile eſt) pleno auro ſpumantia, quibus ſapientia obumbratur; ſed parva & rorantia, quæ quum in Venas animumque manare & illabi cœperunt, mandragoræ adinſtar curas omnes ſopiunt & componunt, & non obnoxiè, ac proinde vere loquendi facultatem, ſine quâ nullus ingenii aut induſtriæ uſus eſt, adſerunt. Hæc ſunt

Quæ lene tormentum ingenio admovent
Plerumque duro,

Quæ nos hilari ludibundaque mente ad feſtivitatis portum perducunt, quæque ex ſententia Platonis ingenii fomites, virtutumque incitamenta ſunt. Videmus quod plantis, idem etiam evenire nobis. illæ enim ſi paulatim, quantumque ſatis eſt bibant, ſeſe erigunt, & tepentis halitum favonii admittunt: Nos, ſi modice flore illo Liberi Patris adſpergamur, animo adſurgentes, magnum quippiam & ſupra reliquorum mediocritatem meditamur. Hoc ſi alibi, in Poëtis certe dilucide videre eſt, hominibus integris vitæ, ſceleriſque puris, quorum animæ cum verum illum & non fictum Pegaſi liquorem largiuſcule admiſerint; ab omni verborum (ut ita dicam) vilitate effugiunt, & ſumunt voces à plebe ſummotas. Itaque Horatius, cum iis qui Gratiis ſacrificant, tres tantum cyathos haurire permittat; Muſarum ſacris operatos novenum debere numerum ſupplere edicit.

Qui Muſas amat impares,
Ternos ter cyathos attonitus petat
Vates: tres prohibet ſuprà
Rixarum metuens tangere Gratia.

Quantò

Apulejus lib.4. Flor.

Quanto enim Muſarum cratera crebrior, quantoque meracior, tanto propior ad animi ſanitatem eſt. Tunc per exuberans ſententiarum tormentum præcipitatur liber ſpiritus, ut Poëtarum ſcripta, potius furentis animi vaticinatio appareant, quàm religioſæ orationis ſub teſtibus fides. Narrant Ennium bella, Æſchylum tragœdias, non niſi inter calices ſcripſiſſe: quos partus concipere, & ita omninbus numeris abſolutos edere non potuiſſent, ſi potius Nymphis, quàm Baccho ſe devoviſſent:

Petron Arbit.

Ὕδωρ γὰρ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκῃς:

Et ut Flaccus inquit,

Nulla placere diu, nec vivere carmina poſſunt
Quæ ſcribuntur aquæ potoribus.

Hoc de ſeſe Martialis profitetur,

Poſſum nil ego ſobrius, bibenti
Occurrunt mihi quindecim Poëtæ.

Seneca de Tranquil. Anim.

Nam ſive Græco Vati credimus; aliquando & inſanire jucundum eſt: ſive Platoni; fruſtra Poëticas fores compos ſui pepulit: ſive Ariſtoteli, nullum magnum ingenium ſine mixturâ dementiæ fuit. Non poteſt grande aliquid, nec ſupra cœteros loqui, niſi mota mens. Cum vulgaria & ſolita contempſit, inſtinctuque ſacro ſurrexit excelſior, tunc demum aliquid cecinit grandius ore mortali. Non poteſt ſublime quicquam & in arduo poſitum contingere, quamdiu apud ſe eſt. Deſciſcat oportet à ſolito & efferatur, & mordeat frenos, & rectorem rapiat ſuum, eòque ferat, quò per ſe timuiſſet aſcendere. Quod non aliter, quam modici vini beneficio fiet. Ita ut valde mihi Dircæus ille Cygnus, quamvis multa aura illum levet, erraſſe videatur; dum cantus ſuos ſic auſpicatur; Ἄριστον μὲν ὕδωρ: Niſi forte Iſmenus patriæ ſuæ Fluvius, non aquâ, ſed vino decurrerit. Aliter certè ille vatum pater Homerus ſenſit, qui nimium decantandis vini laudibus à pleriſque *vinoſus* arguitur. Et quidem ſi verum excutiamus, re ipsâ hoc comprobavit: Ita enim vitam ſuam, in morem Cicadæ, inſtituit, ita obiit, ut nec Codicillos, nec Legatum facere neceſſe habuerit, ſed ſibi ipſe hæres extiterit. Et cum ſeptem urbes de Natalibus ejus certarunt, vix duo mendici propter baculum, & peram digladiati ſunt. A Poëtis ad graviſſimos illos Romuli nepotes tranſeo, qui, ut eſt ingenium humanitatis, etiam pluſculum innoxiæ hilaritati indulgere non dubitarunt

tarunt. Scimus priſcã illam intonſi Catonis virtutem ſæpè mero caluiſſe, & virum illum duriſſimum, coram quo Romam peccare puduit, frontem ſeveram & rugas inter amicos quibus ſeſe dabat explicuiſſe. Probę enim callebat cordatus vir, hominem publicis negotiis occupatiſſimum, remiſſum quidem aliquando animum poſſe habere, nunquam ſolutum, Horat.

Siccis omnia nam dura Deus propoſuit, neque
Mordaces aliter diffugiunt ſollicitudines.

Zeno interrogatus cur quum eſſet ſeverus, tamen in convivio hilareſceret, lepide reſpondit: Et lupinum quum ſit ſuâ naturâ amarum, tamen aquâ maceratum dulceſcere. Hinc ille omnium leporum & facetiarum pater Anacreon inquit:

Πίωμεν οὖν τ' οἶνον
Τὸν τοῦ καλοῦ Λυαίου
Σὺν τῷ δὲ πίνειν ἡμᾶς
Εὕδουσιν αἱ μέριμναι.

Ergo merum bibamus,
Pulchrum merum Lyæi;
Bibendo namque vinum
Ærumna dormit omnis.

Indegeneres magnorum patrum filios.

EMBLEMATA XX.

Aſpice latrinas, nitido quas lumine Titan
Luſtrat, & in tenebris non latuiſſe ſinit:
Talis is eſt; qnisquis, nullâ laudabilis arte,
Patriciâ cautum nobilitate tumet.

COMMENTARIUS.

VEriſſimè Marius apud Saluſtium inquit; Quanto vita majorum præclarior, tantò poſterorum ſocordia flagitioſior eſt. Ut enim, turpitudo objectu lucis inſignior, atque conſpectior fit; ſic illa Parentum merita, & ſplendor, degenerantium filiorum notas detegunt. Patet hoc in Scipionis Aſricani, Quinti Fabii Maximi Allobrogici, & Marci Tul-

Tullii Ciceronis; non Filiis ſed teterrimis portentis, & (ut ille dicebat) benè natis aſinis, quos heroum illorum Parentum facta, non illuſtrarunt; ſed prodiderunt, & ridendos toti orbi propinarunt: ita ut ſatius fuiſſet illos latuiſſe; quàm in tam clarâ luce à parentibus ſuis collocatos eſſe. Quia (ut Juvenalis inquit)

Omne animi vitium tantò conſpectius in ſe
Crimen habet, quantò major qui peccat habetur.

Cicero in Officiis; Si quis ab ineunte ætate habet cauſam celebritatis, & nominis, aut à patre acceptam, aut aliquo caſu à Fortuna; in hunc oculi omnium conjiciuntur, atque in eum, quid agat, quomodò vivat, inquiritur, & tanquam in clariſſima luce verſetur; ita nullum poteſt eſſe illius obſcurum dictum, aut factum. Et ſic in maximâ Fortunâ minimum licentiæ eſt. Scivit hoc Pindarus quum aurea hæc dicta, ad Hieronem Siciliæ Regem proferret;

Attamen (melior enim miſeratione invidia)
Ne omitte honeſta; guberna
Iuſto clavo populum,
Veracemque ad incudem
Fabrica linguam,
Si enim vel leve eruperit;
Magnum feretur
Abs te; multorum diſpenſator
Es: multi teſtes utriſque fidi.

Claudianus ad Honorium;

Hoc te præterea crebro ſermone monebo
Vt te totius medio telluris in orbe.
Vivere cognoſcas; cunctis tua gentibus eſſe
Facta palam, nec poſſe dari regalibus unquam
Secretum vitiis; nam lux altiſſima Fati
Occultum nihil eſſe ſinit, latebraſque per omnes
Intrat, & abſtruſos explorat Fama receſſus.

Videant nunc Heroum Filii, in excelſo ætatem agentes, quam honorificâ neceſſitas illis incumbat, inſiſtendi veſtigiis majorum benè præcedentium. Videant quod oculis immo potius quàm toti mundo ſatisfaciendum ſit; procul dubio quod vis animi non daret, conferet vis pudoris, & ad ignaviam profligandam, quod propria virtus non valeret, valebit ſpectator. Apud Plautum ille ſic ait; quamvis alio ſenſu;

Eo ſum genere natus, magna me facinora decet efficere,
Quæ poſt mihi clara, & diu clueant.

Ita ſtatuamus; incitamenta nobis eſſe debere, faces, & geſta noſtrorum parentum; non deſidiæ tibicines, & (ut ille dicebat) velamenta nequitiæ. Ne ſancti eorum manes, noſtro vitio, probroſum illud dictum audire cogantur;

Fuêre quondam ſtrenui Mileſij.

Bene monet Lyſiteles apud Comicum:

In Trinummo.

Itane tandem Majores famam tibi tradiderunt tui,
Vt, virtute eorum anteparta, per flagitium perderes?
Atque honori poſterorum tuorum ut vindex fieres?
Tibi Paterque Avusque facilem fecit, & planam viam
Ad quærendum honorem, tu feciſti ut difficilis foret,
Culpâ maximè & deſidiâ, tuiſque ſtultis moribus,
Præoptaviſti amorem tuum ut virtuti præponeres,
Nunc te hoc pacto credis poſſe obtegere errata:
Cape ſis Virtutem animo, & corde expelle deſidiam,
In foro operam amicis da, haud in lecto amicæ, ut ſolitus es;
Si iſtuc ut conare, facis indicium, tuum incendes genus,
Tum igitur tibi aque erit Cupido. genus quî reſtinguas tuum,
Ne ſcintillam quidem relinques, genus quî congliſcat tuum,
Is eſt honos homini pudico; meminiſſe officium ſuum.

Reperatum urbi præfectum; Rex Athalaricus, quondam ita hortatus fuit; Redde laudes poſteris tuis, quas tu à majoribus accepiſti. At, proh inverſi mores, quotus quiſque eſt, qui id cogitet? Partæ quiſque gloriæ potius ſecurè indormit, quam de amplificandâ laboret. Hinc Nobiles multos videmus, & paucos, multi cinguli jus habent; pauci meritum. Satis beatos, ſatis illuſtres ſeſe exiſtimant, virtute patrum, non ſecus ac ſi fama eorum legari poſſet, & non quæri debeat. Hi ſunt qui alios, omnia incrementa ſua ſibi debentes, præ ſe contemnunt: quos appoſitè hoc heroico dicto percutiemus: Meum genus à me incipit, tuum in te deſinit. Olim Anacharſis, exprobanti ſibi Attico cuidam, quod Schyta eſſet; reſpondit Mihi quidem probro eſt patria mea, ſed tu patriæ tuæ. Bradeæ etiam, jactanti apud populum nobilitatem ſuam, in calceis eam tantum habere fuit exprobratum. Antigonus; quum quidam fortiſſimi patris ignaviſſimus filius, ſtipendia patris rogaret; Ego, inquit, adoleſcens pro-

propter cujuſque fortitudinem, non propter paternam, ſtipendia numero. Et certè quum in omni laude, vel exiſtimatione, illa propriè excutienda ſint, quæ cujuſque ſunt; & quum magnos homines non Fortunâ, ſed virtute metiri debeamus; quis tam perverſi animi ut Catonem Vatinio præferre dubitet? Quis fortem illum Iphicratem, & magnum bellatorem, cui nobiles non erunt avi, nec fulgidum titulis genus, ſed clara virtus; Harmodio non præferat? Iuvenalis ita ſenſit;

Malo pater tibi ſit Therſites, dummodo tu ſis Stat. 8.
Æacidæ ſimilis, Vulcaniaque arma capeſſas;
Quàm te Therſitæ, ſimilem producat Achilles.

Idem in eadem Satyrâ;

Hæc ſatis ad Iuvenem, quem nobis fama ſuperbum
Tradit, & elatum, plenumque Nerone propinquo:
——— Sed te cenſeri laude tuorum
Pontice noluerim; ſic ut nihil ipſe futuræ
Laudis agas; Miſerum eſt alienæ incumbere Famæ.

Plutarchus; Τίς πατέρ αἰνήσει; ἐι μὴ ἐυδ[illegible]ίμοανες ὑιοὶ? quis patrem laudabit, niſi infœlices filii? Ut itaque finiam, & ad alia me conferam; hoc à Vellejo Paterculo, tanquam ex Apollinis tripode accipe; Optimus quiſque nobiliſſimus, & in cujuscunque animo virtus eſt, ei plurimum eſt tribuendum;

Virtute decet, non ſanguine niti, Claud.

Et non ſi magnus eris, bonus eris; ſed magnus, ſi bonus. Nemo igitur deſperet; Bona enim mens omnibus patet, omnes hâc ſumus nobiles, &

Nullus degener exſtat, Zeno.
Ni vitiis pejora fovens,
Proprium deſerat ortum.

Quia autem Saluſtii Marium, in principio hujus commentarii citare cœpi, non potui non totam ejus orationem, in quâ vera Nobilitatis origo deducitur, hîc addere. Tu Lector lege, & intellige.

Scio, ego, Quirites, pleroſque non iſdem artibus imperium à vobis petere, &, poſtquam adepti ſunt, gerere: primò induſtrios, ſupplices, modicos eſſe, dein per ignaviam & ſuperbiam ætatem agere, ſed mihi contrà videtur: nam, quo pluris eſt Reſp. quàm conſulatus, aut prætura, eò majore curâ ad-

miniſtrari, quam hæc peti debere. neque me fallit, quantum cum maximo beneficio veſtro negotii ſuſtineam. bellum parare, ſimul & ærario parcere, cogere ad militiam eos, quos nolis offendere, domi foriſque omnia curare, & ea agere inter invidos, occurſantes, factioſos; opinione, Quirites aſperius eſt. Adhoc, alii ſi deliquere, vetus nobilitas, majorum facta fortia, cognatorum & affinium opes, clietenlæ multæ, omnia hæc præſidio adſunt. mihi ſpes omnes in memet ſitæ: quas neceſſe eſt, & innocentiâ, & virtute tutari: nam alia infirma ſunt. Et illud intellego, Quirites, omnium ora in me converſa eſſe; æquos bonoſque favere: quippe benefacta mea Reip. procedunt: nobilitatem locum invadendi quærere. quò mihi acrius adnitendum eſt, uti neque vos capiamini, & illi fruſtra ſint. ita ad hoc ætatis à pueritia fui, ut omnes labores, pericula conſueta habeam. quæ ante veſtra beneficia gratuitò faciebã, ea uti, acceptâ mercede, deſeram, non eſt conſilium, Quirites. Illis difficile eſt in poteſtatibus temperare, qui per ambitionem ſeſe probos ſimulavere: mihi, qui omnem ætatem in optimis artibus egi, benè facere jam ex conſuetudine in naturam vertit. Bellũ me gerere cum Iugurthâ juſsiſtis: quã rem nobilitas ægerrimè tulit, quæſo, reputate cum animis veſtris, nũ id mutari melius ſit ſi quem ex illo globo nobilitatis ad hoc aut aliud tale munus mittatis hominẽ veteris proſapiæ, ac multarũ imaginũ, & nullius ſtipendii; ſcil. uti tantâ in re ignarus omnium trepidet, feſtinet, ſumat aliquem ex populo monitorem officii ſui, ita plerumque evenit, uti quem vos imperare juſsiſtis, is ſibi imperatorem alium quærat. At ego ſcio, Quirites, qui poſtquã Conſules facti ſunt, acta majorum, & Græcorum militaria præcepta legere cœperint, homines præpoſteri. nam gerere quam fieri, tempore poſterius, re atque uſu prius eſt. Comparate nunc, Quirites, cum illorum ſuperbiâ me hominem novum. Quæ illi audire & legere ſolent, eorum partem vidi, alia egomet geſsi. quæ illi literis, ea ego militando didici. nunc vox exiſtimate, dicta an facta pluris ſint. Contemnunt novitatem meam, ego illorum ignaviam. mihi fortuna, illis probra objectantur. quanquam ego naturã unam, & communem omnibus exiſtumo, ſed fortiſsimum quemque generoſiſsimum eſſe. ac ſi jam ex patribus Albini, ac Beſtiæ quæri poſſet, mene, an illos ex ſe gigni maluerint: quid reſponſuros credidit is, niſi, ſeſe liberos quàm optimos voluiſſe? Quod ſi jure deſpiciunt me: faciãt idem majoribus ſuis: quibus, uti mihi, ex virtute nobilitas cœpit. invident honori meo: ergo invideant labori, innocentiæ, periculis etiam meis, quoniam per hæc illum cepi. verùm homines corrupti ſuperbiâ, ita ætatem agunt, quaſi honores veſtros contemnant: ita hos petunt, quaſi honeſte vixerint. ne illi falſi ſunt, qui diverſiſsimas res pariter exſpectant, ignaviæ voluptatem, & præmia virtutis. Atque etiam,

cùm

cùm apud vos, aut in Senatu verba faciunt, majores ſuos extollunt eorum fortia facta memorando clariores ſeſe putant: quod contrà eſt. nam, quantò vita illorum præclarior, tantò horum ſocordia flagitioſior. & profectò ita ſe res habet. Majorum gloria poſteris lumen eſt, neque bona eorum neque mala in occulto patitur. Hujuſce rei ego inopiam patior, Quirites; verum, id quod multò præclarius eſt, meamet facta mihi dicere licet. nunc videte quàm iniqui ſint. quod ex alienâ virtute ſibi arrogant, id mihi ex meâ non concedunt. ſcilicet quia imagines non habeo, & quia mihi nova nobilitas eſt. Quam certè peperiſſe melius eſt, quàm acceptam corrupiſſe. Equidem ego non ignoro, ſi jam mihi reſpondere velint abundè illis facundã, & compoſitam orationem fore. ſed in muxumo veſtro beneficio cum omnibus locis me, voſque maledictis lacerent, non placuit reticere: ne quis modeſtiam in conſcientiam duceret. nam me quidem, ex animi ſententiâ, nulla oratio lædere poteſt. quippe vera, neceſſe eſt bene prædicet: falſam vita, moreſque mei ſuperant. ſed quoniam veſtra conſilia accuſantur, qui mihi ſummum honorem, & maxumum negotium impoſuiſtis: etiam atque etiam reputate, num id pœnitendum ſit. Non poſſum, fidei cauſa imagines, neque triumphos, aut conſulatus majorum meorum oſtentare: at, ſi res poſtulet, haſtas, vexillum, phaleras, alia dona militaria, præterea cicatrices adverſo corpore. hæ ſunt meæ imagines, hæc nobilitas, non hæreditate relicta, ut illa illis, ſed quæ ego plurimis meis laboribus & periculis quæſivi. Non ſunt compoſita verba mea: parum id facio. ipſa ſe virtus ſatis oſtendit: illis artificio opus eſt, ut turpia facta oratione tegant. neque litteras Græcas didici. parum placebat eas diſcere, quippe quæ ad virtutem doctoribus nihil profuerunt. at illa multò optuma reip. doctus ſum hoſtes ferire, præſidia agitare, nihil metuere, niſi turpem famam; Hiemem & æſtatem juxtà pati, humi requieſcere, eodem tempore inopiam & laborem tolerare. his ego præceptis milites hortabor: neque illos arctè colam, me opulenter, neque gloriam meã laborem illorum faciam, hoc eſt utile, hoc civile imperium. namque, cum tute per mollitiem agas, exercitum ſupplicio cogere, hoc eſt, dominum, non imperatorem eſſe. hæc, atque talia majores veſtri faciundo, ſeque remque publicam celebravêre. quîs nobilitas freta, ipſa diſſimilis moribus, nos illorum æmulos contemnit, & omnes honores non ex merito. ſed quaſi debitos à vobis repetit. cœterùm homines ſuperbiſſimi procul errant. Majores eorum omnia, quæ licebat, reliquêre, divitias, imagines, memoriam ſui præclaram: virtutem non reliquere, neque poterant: ea ſola neque datur dono, neque accipitur. Sordidum me, & incultis moribus ajunt, quia parum ſcite convivium exorno, neque hiſtrionem ullum, neque pluris pre-

pretii cocum, quàm villicum habeo, quæ mihi lubet confiteri, Quirites. nam & ex parente meo, & ex aliis ſanctis viris ita accepi, munditias mulieribus, viris laborem convenire omnibuſque bonis oportere plus gloriæ, quàm divitiarum eſſe. Quin ergo, quod juvat, quod carum æſtimant, id ſemper faciant: ament, potent: ubi adoleſcentiam habuere, ibi ſenectutem agant, in conviviis, dediti ventri, & turpiſſimæ parti corporis: ſudorem, pulverem, & alia talia relinquant nobis, quibus ea epulis jucundiora ſunt.

Quod

Quod citò fit, citò perit.

EMBLEMA XXI.

Quo flamma fumo clarius ſeſe exerit;
Hoc eſt minus vivacior;
Namque imminentis finis, eſt maturitas
Præcurſor, atque nuncius:
Rarò perennat ingenî præcox vigor,
Puerque qui ſpirat virum.

COMMENTARIVS.

Quintilianus inquit; præcox illud ingeniorum genus rariſſimè pervenire ad frugem: & vulgò aſſerunt; qui pueri adhuc, & uſque à cunalibus ſapiunt, ſcientiaſque

ad ſuorum menſium calculos numerant; eos vel citò occidere, vel in illam ſtultitiam, quam infantes declinarunt; ſenes incurrere. Quod Actius approbare videtur, qui apud Aulum Gellium ait; ſibi in juvenilibus ingeniis, itidem ut in pomis immaturis, placere acerbitatem; nam hæc demum matureſcunt. Porrò maturitas tempeſtivam adfert ſuavitatem, reliqua antè tempus putreſcunt. Fœminæ quæ maturius pariunt, citius ſeneſcunt: Velut in Calignis, Indiæ gente, quinquennes pariunt, & octavum annum non excedunt. Floret prima Amygdalus, poſtrema parit. Salix cito ſemen profert, & perdit. Itidem nimis præcocia illa ingenia, quæ animalibus iſtis, quæ ἡμερόβια vocamus, penè ſunt ſimilia; tam properè occidunt, quàm naſcuntur. Leonis catuli informes naſcuntur, vix egrediuntur ſemeſtres, non moventur, niſi bimeſtres; ita etiam, quæ egregia futura ſunt, ſerò proveniunt, & lentis auctibus abſolvuntur. Scivit hoc Apulejus, quum diceret; odi puerulum præcoci ſapientiâ, quem cum Sophocle ἀνδρόπαιδα vocare poſſumus. Cur autem præcocia illa ingenia raro diuturna ſint; hæc (ni fallor) cauſa eſt; quia, quicquid ad ſummum pervenit, tendit ad exitum. Nec ultimum tempus expectant, quæ primo Vere maturuerunt; In rerum natura celer, nimiſque præcox cucurbita ſe in altum cacumen brevi admodum temporis ſpatio effert, & quum de ſe quid magni promittere videtur, deficit. Sic ingenia quo illuſtriora ſunt, eò breviora; Nam ubi incremento locus non eſt, vicinus adeſt occaſus. Difficilis in perfecto mora eſt, naturaliterque, quod procedere non poteſt, recidit.

In Apol. 2.

Typus

Typus Regis.

EMBLEMA XXII.

Ex cubias grus ſola gerit, pars cætera dormit
Tuta, nec infidos ſperat ab hoſte dolos:
Grus notat hæc Regem vigilantem pro grege, qui ſi
Dormiat; incautum vaſtet ovile lupus.

COMMENTARIUS.

PLinius Naturalis Hiſtoriæ Lib.x. Cap.xxiii. hæc ſequentia de Gruibus commemorat: Inducias habet gens Pygmea, abſceſſu Gruum cum iis dimicantium. Immenſus eſt tractus quò veniunt, ſi quis reputet, à mari Eoo. Quandò proficiſcantur conſentiunt; volant ad proſpiciendum altè; Ducem, quem ſequantur, eligunt; in extremo agmine, per vices qui

exclament diſpoſitos habent, ut gregem voce contineant. Excubias habent nocturnis temporibus. Excubitor lapillum pede ſuſtinet, qui laxatus ſomno, & decidens, indiligentiam coarguat. Cæteræ dormiunt capite infra alam condito, alternis pedibus inſiſtentes. Dux erecto providet collo & prædicit. Hæc ille: Quibus typum nobis, & ſubditorum, & veri Regis, proponit. Ut enim Dux ille Gruum, aliis dormientibus, erecto collo providet: ſic verum Regem, pro ſubditis vigilantem, & oculatum πρόσσω, καὶ ὀπίσσω, id eſt, à fronte, & à tergo (ſecundum Homerum) eſſe oportet: & (ut Plautus in Aululariâ inquit) in occipitio quoque habere oculos debet. Plutarchus in Commentario de Iſide & Oſiride refert; in Hieroglyphicis Ægyptorum picturis, Regis ſimulachrum fuiſſe Oculum: quo ſcilicet vigilantia, cum rectâ, juſtâque rerum adminiſtratione, ſignificabatur. Hinc Græci ἄνακτας reges dixerunt, ut Plutarchus interpretatur, ἀπὸ τοῦ ἀνακῶς ἔχειν, quod eſt curam gerere: Imperator Juſtinianus memor fuit; dum ait ſe noctes ducere inſomnes; ut quietem poſteris præparet. Et Silius Italicus inquit;

In præfat. Novell. 8. in princ.

Lib. 3.

Turpe duci totam ſomno traducere noctem,
O Rector Lybiæ vigili ſtant bella magiſtro.

Eſt enim Rex, quemadmodum Plato in Politicis aſſerit ὡς θεὸς ἐξ ἀνθρώπων, id eſt, Deus quiſpiam humanus, qui eligitur, non ut ſe molliter curet, ſed ut per ipſum, ii qui elegerunt, benè beatéque agant. Malè ille ſe gerit, qui ex magnâ Fortunâ licentiam tantum uſurpat; qui non curis intentus, ſed ſtupris, & adulteriis principem agit, at verus bonuſque, ſciat, maximo imperio maximam curam ineſſe. Cumque ſit ποιμένα λαῶν; ſcire debet; civium non ſervitutem ſibi traditam, ſed tutelam, nec Rempublicam ſuam eſſe, ſed ſe Reipublicæ. Manet hoc Poëta:

Homerus.

Lucanus lib. 9.

Tu civem, Patremque geras, tu conſule cunctis,
Non tibi; nec tua te moveant, ſed publica damna.

Claud.

Ille vitâ ſuâ & moribus aliis præeat; quia

Non ſic inflectere ſenſus
Humanos Edicta valent, quàm vita regentis.

Exemplo Catonis, qui

Ipſe manu ſua pila gerens, præcedit anheli
Militis ora pedes, monſtrat tolerare labores;
Non jubet, & nullâ vehitur cervice ſupinus,

Carpen-

Carpentoque ſedens, ſomni parciſsimus ipſe eſt,
Vltimus hauſtor aquæ, quum tandem fonte reperto,
Indiga cogatur latices potare juventus,
Stat dum lixa bibat:

Benè me hercules: Facta enim Regum, & principum, juſſa ſunt: Tacita hæc lex eſt, hæc conditio Principum, ut quicquid faciant, præcipere videantur, & recte facere cives ſuos, faciendo doceant. Quintilianus Decl. 4. Sit itaque continuis laboribus intentus; Nocte omnes, dieſque perpeti ſollicitudine pro ſalute omnium cogitet, quod breviter illius munus eſt, & in fine finis.

Sapiens, quò fœlicior; eò modeſtior.

EMBLEMA XXIII.

Quò ſe quadrigis altius tollit ſuis,
Diale lumen Cynthii;
Hoc & vagantum de ſuis rotis jacit
Vmbras minores corporum.
Benè præparatum pectus, & prudentiæ
Succis recoctum; quò magis
Fortuna vultu lubrico favet, catè
Hoc ſe gerit ſubmiſsius.

COM-

COMMENTARIUS.

HOc Emblemate proponitur veri Sapientis animus; qui, quemadmodum Sol, dum in meditullio cœli conſiſtit, exiguas jacit tenebras, ita etiam, quo altius eum Fortuna evexit, hoc magis ſe reprimit, ſciens omnium extrinſecus advenientium bonorum lubricam, & incertam eſſe poſſeſſionem, ſæpeque Dominum ſuum mutantem. Cautus gubernator in tranquillitate tempeſtatem, in tempeſtate tranquillitatem exſpectat; hunc etiam imitatur Sapiens, qui

Rebus anguſtis animoſus, atque Horat. in Odis.
Fortis apparet; ſapienter idem
Contrahit vento nimium ſecundo
Turgida vela.

Contrà inſolentes illi, &, dulci Fortunâ ebrii, cum Pindarico illo Tantalo μέγαν ὄλβον καταπέψαι οὐ δύναντοι, id eſt, magnam fœlicitatem concoquere non poſſunt. Et ut quivis non facile multum vini fert; ſic hi non abundantem Fortunam. Quicquid leve eſt in animo; ſecundâ ſe aurâ ſuſtollit. Statuunt cum Plautino illo Olymp. ode 1.

Secundas Fortunas decere ſuperbias. In Sticho.

Talem animum ſic perſtrinxit Archidamus Ageſilai filius, qui cum poſt conflictum apud Cheronæam habitum, litteras à Philippo Macedonum Rege acerbius ſcriptas accepiſſet, Reſpondit; Si metieris umbram tuam, haudquaquam reperies illam factam majorem, quàm erat ante victoriam. Sapiens longe aliter, qui in hac rerum affluentiâ modeſto, compoſito, & bene ordinato eſt animo, altè ſibi hoc Terentii imprimens,

Ah Demea, hoc tu facito, ut tecum ánimo cogites; In Adelph.
Quam vos facillimè agitis, quum eſtis maximè
Potentes, dites, fortunati, nobiles,
Tum maximè vos æquo animo æqua noſcere
Oportet, ſi vos vultis perhiberi probos.

Etenim habet has vices conditio mortalium, ut adverſa ex ſecundis, ſecunda ex adverſis naſcantur: Si quis lætioris Fortunæ radius effulget, ecce minantis & novercantis ſimul umbra adeſt, & veſtigia premit, aut excipit,

Ita Diis placitum, voluptati ut Mœror comes conſequatur,
Quin incommodi plus, malique illicò adſit, boni ſi quid obtigit.

Quid

Boëtius lib. 2. Proſ. 2. Quid Tragœdiarum clamor aliud deflet, niſi indiſcreto ictu Fortunam fœlicia regna evertentem? Hinc pleroſque veterum Sapientum, memoriæ proditum eſt exoptaſſe, ut inter ſecundos proſperoſque ſucceſſus, nonnihil adverſi ſibi eveniret. Quod nequaquam ratione caruit: tum ne elato nimis animo pellaciſſimi monſtri Fortunæ mole corruerent; tum quod ita judicarent ejus vitæ, cujus tractus nullam habuiſſet offenſionem, miſerrimum exitum aliquando eſſe reſervatum. Cujus rei Homerum quoque teſtem habemus, qui eo in cœli limine, unde animas noſtras ad decurrendum ætatis hujus ſpatium dimitti putavit, duas conſtituit urnas: alteram bonis omnibus refertam, alteram malis: Quæ pro beneplacito mixta, Jupiter diſtribuit, cuicunque Bonoque Maloque. Et Chilon dicere ſolebat, Deum, τὰ μὲν ὑψηλὰ ταπεινοῦν, τὰ δὲ ταπεινὰ ὑψοῦν, id eſt, erecta dejicere, dejecta erigere. Hodie magnus es, cras alius, aut nullus. Jugurtham in carcere, Perſeum in cuſtodiâ obiiſſe ſcimus. Quæ denique potentia eſt, cui non parata ſit ruina, proculcatio, dominus, & carnifex? Nec magnis iſta intervallis diviſa, horæ momentum intereſt, inter ſolium & aliena genua. Locuples es? nunquid ditior Pompejo? cui cum Cajus vetus cognatus, novus hoſpes, aperuiſſet Cæſaris domum, ut ſuam claudere, defuit panis & aqua, quum tot flumina poſſideret in ſuo orientia, in ſuo cadentia, mendicavit ſtillicidia; fame ac ſiti periit in palatio cognati, dum illi hæres publicum funus eſurienti locat. Honoribus ſummis functus es? nunquid aut tam magnis aut tam inſperatis quam Sejanus? Quo die illum Senatus deduxerat, populus in fruſta diviſit: in quem quicquid congeri poterat Dii homineſque contulerant, ex eo nihil ſuperfuit, quod Carnifex traheret. Rex es? non ad Crœſum te mittam, qui rogum ſuum & accendi & extingui vidit; factus non regno tantum, ſed etiam morti ſuæ ſuperſtes. Ptolomæum Africæ regem, Armeniæ Mithridatem, inter Caianas cuſtodias vidimus, alter in exſilium miſſus eſt, alter ut meliori fide mitteretur optabat. In tantâ rerum ſurſum ac deorſum euntium verſatione, ſi non quicquid fieri poteſt, pro futuro habes; das in te vires rebus adverſis, quas infregit quiſquis prior vidit. Idcircò

(Seneca de Tranq. Animi.)

Claud. lib. 2. in Ruff.

Deſinat elatis quiſquam confidere rebus,
Inſtabileſque Deos ac lubrica Numina diſcat.

Illa

Ille manus, quâ ſceptra ſibi geſtanda parabat,
Cujus ſe toties ſubmiſit ad oſcula ſupplex.
Nobilitas, inhumata diu miſeroque revulſa
Corpore, feralem quæſtum poſt fata popoſcit.
Aſpiciat, ne quis nimium ſublata ſecundis
Colla gerat, triviis calcandus ſpargitur ecce,
Qui ſibi Pyramidas, qui non cedentia templis
Ornatura ſuos exſtruxit culmina manes.
Et qui Sydonio velari credidit oſtro.
Nudas paſcit aves: jacet en, qui poßidit orbem,
Exiguæ telluris inops, & pulvere raro
Per partes tegitur, nuſquam, totieſque ſepultus.

Ars Naturam juvat.

EMBLEMA XXIV.

Sponte ſua unigenum fert tantum Arbuſcula fructum;
Aſt eadem varios inſitione parit:
Naturam quicunque rudem non excolit, ille
Semper idem eſt, cultu ſit ſibi diſsimilis.

COMMENTARIUS.

CUm tota ratio fœlicitatis humanæ, his tribus potiſſimum rebus conſtet; Naturâ Ratione,& Exercitatione: & Natura ſit docilitas ac propenſio nobis inſita, ad res honeſtas; Ratio, doctrina quæ monitis conſtat,& præceptis; Exercitatio, uſus ejus habitus, quem Natura,ſive Deus nobis inſevit; vehementer medius fidius mihi errare videntur; qui

qui ſatis eſſe putant naſci, cœcamque naturam in tenebris ſuis marcere, & torpere ſinunt. Ut enim fructus aut unius tantum generis, ut aut plurimnm inſipidos gignit arbor, citra curam inſitionis; ut agri non ſolum nullas fruges, ſed tribulos, carduos & lolium producunt, ſi non excolantur, exculti verò innumera & varii generis frumenta pariunt; ſic homo, niſi Naturam, nobile illud Dei depoſitum, doctrinâ excolat, tanquam rudis maſſa, & cui nulla forma eſt inducta, in hoc mundi theatro verſatur: ſecus in ſe uno omnia habet, nullaque eſt diſciplina quam non apprehendat, ſi præceptionibus & exercitatione inſtiterit. Omnibus enim Deus (ut Seneca inquit) fundamenta dedit, ſemenque virtutum, quod doctrinâ ſuſcitatur, non ſecus ac ſcintilla, levi flatu adjuta, ignem ſuum explicat. Teſtatur id Boëtius,

Intus eſt hominum vigor
Arce conditus abditâ.

Et alio loco idem,

Hæret profectò ſemen introrſum Veri
Quod excitatur ventilante doctrinâ,
Nam cur rogati ſponte recta cenſetis
Ni merſus alto viveret fomes corde?
Et ſi Platonis Muſa perſonat verum,
Quod quiſque diſcit, immemor recordatur.

Libet hîc addere elegantiſſimos magni illius Scaligeri verſus:

Iſtos animi igniculos, ſeminaria iſta,
Queis ſevit agros ingenî, beata rerum
Natura parens, ſtudiis augeſcere par eſt,
Aut ſplendor abit perditus ærugine tetrâ.

Indigni certè tantis Dei muneribus qui hæc negligunt & puteſcere ſinunt, quum alioqui, ſi bonus cultor ea excepiſſet, ſimilia origini ſuæ divinæ prodiiſſent, & paria his, ex quibus orta ſunt, excreviſſent: nunc, quia colonum negligentem ſortita ſunt, necantur, & purgamenta pro frugibus pariunt. Apulejus aſſerit hominem nec perfectè bonum, nec malum naſci, ſed utriuſque ſemina ei à naturà indita, quæ inſtitutione in hanc, vel illam partem emicant. Vide quantum valeat ille cultus, cui (quod Demoſthenes de Pronuntiatione dicebat) prima, ſecunda, & tertia debentur. Quamvis autem Natura quoſdam à ſe im-

impetus ſumat;excolendo tamen perficienda eſt.Dicet hocRomanæ fidicen Lyræ;

Doctrina ſed vim promovet inſitam,
Rectique cultus pectora roborant.

Animadvertit & hoc Vegetius in militari ſuâ doctrinâ, dum ait; Paucos viros fortes natura procreat, bona inſtitutione plures reddet induſtria. Hæc eſt, quæ Elephantem faciat funambulum, morionem Aſinum. Et ad quid non fingat hominem, animal omnis Diſciplinæ capax? vincamus itaque, ant ſaltem adjuvemus Naturam diligentiâ, excludamus torporis ſomnium.

Ra-

Rationis cum Affectibus bellum.

EMBLEMA XXV.

Vt dira Serpens ſemper in ſolo repens,
Ciconiæ perenne concitat bellum;
Sic vilis illa turba Mentis, Affectus,
Rationis altæ regium impetunt callem.

COMMENTARIUS.

EX hieroglyphicis ſculpturis petitum Emblema. Ægyptii enim, quum internum illud affectuum cum ratione bellum deſignarent; Serpentem cum Ciconia belligerantem depingebant. Scribit autem Plinius Naturalis Hiſtoriæ Lib. X. Cap. XXIII. Ciconias eſſe Serpentum exitium, eâque de causâ tantum eis honoris haberi ſolitum, ut in Theſſaliâ capi-

tale fuerit occidiſſe Ciconiam. Notamus verò & nos, cum Ægyptiis, per hoc Emblema, affectuum cum Ratione prælium; quo nec periculoſius aliud, quia occultum & domeſticum; nec ſævius, quia cum plus quàm Cadmeis hoſtibus; nec unde major gloria, quia nobiſcum eſt. Etenim voluptatem viciſſe, voluptas maxima eſt, nec ulla major eſt victoria, quam ea, quæ de cupiditatibus noſtris refertur. Qui hoſtem vicerit, illo fortior fuit; qui libidinem repreſſit, ſe ipſo fortior fuit. Porrò nemini ignotum eſt, Hominem eſſe prodigioſum quoddam animal, conſtans duabus partibus, Animâ ſcilicet, & corpore, illâ velut numine quodam, hoc tanquam vili pecude. Siquidem corpore uſque adeò reliquo brutorum generi non præſtamus ut omnibus dotibus non inveniamur inferiores; Animâ verò, adeo divinitatis ſumus capaces, ut ipſas etiam Anglicas mentes liceat prætervolare. Iunctæ hæ inter ſe ſunt partes, ſed concordiâ quâdam diſcordi nec facile inter eas convenit, utique de imperio agitur, aut ſervitute; regere enim utraque vult, & magis illa, quæ non debet. Terra attollere ſe ſupra ignem ſuum conatur, & cœnum hoc, ſupra cœlum. Anima generis ætherei memor, contra ſtat, *Et ſecretam gannit in aurem*. Hinc perplexa inter ſe tumultuantium ſeditio. Neque verò hanc diſcordiam, fabuloſus ille Poetarum Prometheus, nobis inſeruit, adjunctâ menti noſtræ, de quoque auimante particulâ; ut ſenſit Horatius quum inquit,

Eraſ. in Milit. Chriſt.

Lipſ. in Conſt.

Perſius Satyr. 5.

Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam undique
Diſſectam & inſani Leonis
Vim ſtomacho appoſuiſſe noſtro;

Neque primitiva conditio hæc indidit; ſed peccatum, quod benè conditum erat, malè depravavit. Anteà Mens corpori ſine negotio imperabat, illud verò promptiſſimè parebat; nunc inverſo ordine, quod parere debet, regere inſtituit, miraſque tragœdias ac pugnas ciet. Quarum domitorem ſummus ille Imperator, dedit Rationem cui origo à Cœlo eſt; ut meritò ita magnificè eam Seneca celebrarit; Partem in homine divini ſpiritus merſam: Et Auguſtinus; Aſpectum mentis, qui bonum, malumq; diſcernit, virtutes eligit, Deum diligit. Hæc tanquam Regina ſupremam capitis arcem tenet, nihil ſordidum, nihil humile volvens;

Lib. de Spirit. & Anim.

Hanc

Hanc ſummâ capitis fundavit in arce
Mandatricem operum, proſpectricemque laborum. Claud.

Habetque, ita conſtitutus ille Dictator, ſub ſe Rempublicam, conſtantem ex variis ſubditorum generibus. Quos Affectus licebit intelligas. Hi ſunt Iraſcentia, quam procul à Ratione, ad domicilium cordis deduxerunt Filii Deorum, obſequique eam, & reſpondere in loco ſapientiæ juſſerunt; præterea Cupido, atque Appetitus, quos infernas abdominis ſedes tenere, ut popinas quaſdam, & latrinarum latebras diverſoria nequitiæ atque luxuriæ, præceperunt; ideoque longius hos à ſapientiâ relegatos voluerunt, ne importuna vicinitas Rationem conſtitutam cunctorum ſaluti; in ipsâ cogitationum utilitate turbaret. Quod ſi fiat (ut ſæpiſſime per cuniculos tentant) ilicet actum eſt, periimus. Quicunque enim rationem abjecerit, & hæc præſentia ſecutus, in humum ſe ipſe proſtraverit, ut deſertor Domini, Imperatoris, & Patris ſui punitur. Reſiſtamus itaque huic hoſti Ratione, quæ nos inſeparabilis comes ad Deum ſola perducet; &, Apul. lib. de Dogmat. Plat. Lactant.

Dum ſpiritus hos reget artus Virgil.

infatigabili militiâ Deo militemus, ſtationes vigiliaſque celebremus. Congrediamur cum hoſte quem novimus fortiter ut victores, ac devicto adverſario triumphantes, præmium Virtutis, quod ipſe promiſit, à Deo conſequamur.

In miſerrimam Tyrannorum vitam.

EMBLEMA XXVI.

Miſer Tyrannus, cujus enſis imminet
Dependulus cervicibus;
Mediis in undis aret & plumæ leves
Non elaborant ſomnulum.
Mentis tumultus ſubmovere turbidos,
Non gaza, nec lictor valet.

COMMENTARIUS.

Tul. Tuſcul. lib. 5.

DIonyſius Tyrannus, olim aliquo admirante fœlicitatem regiam, & copias, opes, majeſtatem illius dominatus prædicante: aureum lectum ſterni curavit, & in eo ho-

hominem poni; abacoſque complures ornavit argento, auroque cœlato, tum ad menſam eximiâ formâ pueros delectos juſſit conſiſtere, aderant unguenta, coronæ, incendebantur odores, menſæ conquiſitiſſimis epulis inſtruebantur: Fortunatus ſibi Damocles videbatur. In hoc medio apparatu fulgentem gladium è lacunari, ſetâ equinâ appenſum, dimitti juſſit, ut impenderet illius beati cervicibus. Ille nec pulchros illos adminiſtratores adſpiciebat, nec plenum artis argentum, nec manum porrigebat in menſam: jam ipſæ defluebant coronæ, denique exoravit Tyrannum, ut abire liceret, quod jam beatus nollet eſſe. De quo ſic Perſius,

Et magis auratis pendens laquearibus enſis Satyr.
Purpureas ſubter cervices terruit:

Et Horat.

Diſtrictus enſis cui ſuper impiâ
Cervice pendet, non Siculæ dapes
Dulcem elaborabunt ſoporem,
Non avium citharæque cantus
Somnum reducent, ſomnus agreſtium
Lenis virorum.

Hoc pacto docuit Tyrannus quàm miſera, quamque omnibus 6. Annal.
periculis expoſita ſit Tyrannorum vita; quorum ſi mentes (ut Tacitus inquit) recludantur, poſſent aſpici laniatus & ictus; ſi quidem ad omnes ſuſpiciones pavidi ſunt, ut qui Claud.

Muniti gladiis vivunt ſeptique venenis.

Hanc ob rem ſuibus ſimiles eſſe Tyrannos Ælianus ſcribit, quas In Hiſt. Anima.
ſi quis tetigerit, protinus clamare incipiunt, mortem ſcilicet ſomniantes, cum nec vellera habeant, nec lac, nec aliud quicquam præter carnes: Sic Tyranni omnia metuunt, ſcientes, quod ſicuti ſues, ita & ipſi omnibus vitam debeant. Dicebat ille, neminem tantæ futurum dementiæ, qui diadema humi projectum tolleret, ſi ſciret quantum curarum agmen ſecum traheret. Aſſerit hoc Seneca Trag.

O Regnorum magnis fallax
Fortuna bonis; in præcipiti
Dubioque nimis excelſa loco,
Nunquam placidam Sceptra quietem
Certumve ſui tenuere diem,

L *Alia*

Alia ex aliis cura fatigat,
Vexatque animos nova tempeſtas,
Non ſic Lybicis Syrtibus æquor
Fuerit alternos volvere fluctus;
Vt præcipites Regum caſus
Fortuna rotat. Metui cupiunt
Metuique timent. Non nox illis
Alma receſſus præbet tutos,
Non curarum ſomnus domitor
Pectora ſolvit.

Et idem in Oedipo,

Quiſquamne regno gaudet? O fallax bonum,
Quantum malorum fronte quàm blandâ tegis?
Vt alta ventos ſemper excipiunt juga:
Imperia ſic excelſa Fortunæ ſubjacent.

Perſ. Ad dicat aliquis; Pulchrum eſt monſtrari, & dicier *Hic eſt*, ſtipari ſervis, vehi aureâ lecticâ, gentibus denique omnibus Fortunam dare: O miſer, neſcis quantum illa bona, per omnes terras fulgentia, ſudoris habenti exprimant, quantum occultarum ſollicitudinum tegant. Bonus Rex (ut dicebat ille) ſervus publicus eſt. Seneca. Cumque omnium occupatio ſit miſera, Regum tamen eſt miſerrima, utpote qui non modò ſuis occupationibus laborant, ſed ad alienam quoque ſervitutem excubant. Stipantur à ſervis, hominibus ut plurimum infidis, qui, quia eos timent, etiam oderunt:

Seneca.

Tu quicunque es qui ſceptra tenes,
Licet omne tuâ vulgus in aulâ
Centum pariter limina pulſet,
Cum tot populis ſtipatus eas,
In tot populis vix una fides.

Meritoria ſalutatio eis adfertur à clientibus, purpuræ cultoribus, muſcis unctum comitantibus, ſiccum Regem deſtituentibus. In Trinummo. Accedunt eos fallaces paraſiti, qui (ut Plautus ait) illos intrà dentes concluſos gerunt. Timentur à ſubditis, ſed hos interea etiam timent. Ita enim natura conſtituit; ut quicquid alieno metu magnum eſt, à ſuo non vacet. Boët. lib. 2. de Conſ. Ph. Quæ autem eſt hæc poteſtas, quæ ſollicitudinum morſus, formidinumque aculeos vitare nequit? Vellet Rex ſecurus vivere, ſed nequit. An verò potentem

cenſes,

cenſes, quem vides velle, quod non poteſt efficere? qui ſatellite latus cingit? qui, quos terret, plus ipſe temet? qui ut potens eſſe videatur, in ſervientium manu ſitus eſt? Hæc Regnantium plurimi adverterunt, inter quos Alexander, qui eximius Monarcha ad Diogenem, doliarem vitam agentem, ita dixiſſe fertur: Niſi Alexander eſſem, Diogenes eſſe vellem: Iuvenalis Satyr. 14.

Senſit Alexander teſtâ cum vidit in illa
Magnum habitatorem, quantò fœlicior hic qui
Nil cuperet, quam qui totum ſibi poſceret orbem.

Vidit & hoc Tiberius, cum diceret, experiendo ſe didiciſſe, quàm arduum, quamque Fortunæ ſubjectum eſſet regendi onus. Divus Auguſtus, cui Dii plura quàm ulli præſtiterunt, non deſiit quietem ſibi precari, vacationem à Repub. petere. Omnis ejus ſermo ad hoc ſemper revolutus eſt, ut ſibi ſperaret otium. Quod illi, tam eximia res, viſum fuit, ut, quia uſu non poterat, cogitatione præſumeret. Seneca de brevit. vit. cap. 5.

O vitæ tuta facultas Lucan. lib. 5.
Pauperis, anguſtique laris! O munera nondum
Intellecta Deûm.

L 2 Sem-

Semper pueri.

EMBLEMA XXVII.

Rixantur pueri, ſi quis lapideſve nuceſve
Auferat, & ſemper vilia quæque ſtupent;
Nos etiam pueri, qui, donec vita ſuperſtes,
Propter opes luteas digladiamur humi.

COMMENTARIVS.

VErißimè Seneca inquit, Non bis pueri ſumus, ut vulgò dicitur, ſed ſemper, verùm hoc intereſt quod majora nos ludimus. Majora? immò minus ferenda. Quis enim poſt juventam, graveſque annos, tantam animi cœcitatem, & dementiam, quantam circumferimus, in nobis toleret? Quis non naturæ monſtra, pueros cum rugis & canis, nos appellet? Pueris

Pueris crepundiorum, talorum, nucum, & æris minuti avarita eſt, pro his levibus inter ſeſe quàm graviſſimas iras gerunt. Quapropter? quia enim qui eos gubernat animus infirmum gerunt: Itidem nos pro auro argentoque maximum ſæpe bellum ſuſcipimus. Hæc vites noſtras atque opes vocamus, hæc ſunt quæ nos ſeneſcere cogunt, opinione noſtrâ cara, pretio ſuo vilia. Subito enim, ſi bene expendimus, effluunt, repentè dilabuntur, nullo in loco, nullâ in perſonâ ſtabilibus nixa radicibus conſiſtunt. Hæc ſunt quæ in aliena littora impingunt, quæ nos mittunt ad longinqua loca, & errantia, cum poſsimus fœlicitatem domi promere. Ergo par pueris, longiuſque progreſsis, ſed in aliis, majoribuſque error eſt. Sic rerum verſa conditio eſt, ut nos divinum, merito Rationis, animal, non aliter nobis ſplendere, niſi inanimatæ ſupellectilis poſſeſsione videamur. Aurum argentumque, & propter iſta nunquam pacem agens ferrum, quæ naturæ conditor Deus, tanquam malè nobis committeret, abſcondidit, nos in lucem proferimus, certiſsima auctoramenta noſtrarum ſervitutum, nec erubeſcimus ſumma apud nos habere; quæ ima terrarum fuerant. Ah quàm non intelligimus quantam Conditori noſtro faciamus injuriam? Ille genus humanum terrenis omnibus præſtare voluit, nos dignitatem noſtram infrà quæque infima detrudimus. Quique cœli amorem profeſsi ſumus, tanto tamque peregrino faſce gravamur, ut dum in altum niti volumus, incurvemur, & pro cœlo terra nobis ſit. I nunc, & præclaram opum mortalium beatitadinem dicas, quam cum adeptus fueris, immortalium fœlicitatem amittis. Quin potius intende oculos mentis, ut appareat quæ bona, quæ mala ſint. Sepone reginam mundi ſtultitiam, cui familiare eſt, ut quarum rerum minor eſt fructus, earum & cupiditas, & delectatio ſit major. Ut verè dixerit Socrates; Ridere ſemper Deos, cum vana hæc cupiditatum inſpiciunt.

Boëtius.

Seneca.

Boëtius.

Mora nocet.

EMBLEMA XXVIII.

Natura Echini talis eſt, ut indies
Differre tentet horridum partus diem,
Tandemque ſpinis prolis excreſcentibus
Magno graVique cum dolore parturit:
IgnaVa mens mortalium & cœli ſui
Oblita; differt indies Vitam ſuam,
Sibique ſemper blandiens, malis mala
CoacerVat, & ſic preſſa diffidit ſibi,
Aut cum labore maximo ſeſe explicat.

COM-

COMMENTARIUS.

AJunt Echinum terreſtrem ſimulatâ alvo remorari partum, deinde jam aſperiore ac duriore facto fœtu morâ temporis, majora cum cruciatu parere. Huic animali non abſimilis eſt humani ingenii perverſitas, & voluntarius furor, qui quamvìs ſit brevis vitæ, & ipſa brevitas ſemper incerta, indies tamen pœnitentiam (quam divus Auguſtinus definit, quandam dolentis vindictam, punientem in ſe quod dolet commiſiſſe) differt, ſemperque peccata peccatis accumulat, adjungens etiam iis, quod plus quam conclamatæ nequitiæ eſt, patrocinia defenſionis. Intereà autem fit, ut hominem in iis ſeneſcentem, quando jam peccare amplius non poteſt, peccata ipſum dimittant, non ipſe ipſa, & ſic mors imparatum opprimat, aut innumero malorum numero gravatus, deſperet, aut ægerrimè cum Echino ſeſe exoneret & explicet. Auctor Suidas.

Facilis (enim) *deſcenſus Averni,* Virgil.
Sed revocare gradum, ſuperaſque evadere ad auras
Hoc opus, hic labor eſt.

Benè Auguſtinus infert, Ex voluntate perversâ eſt libido, & dum ſervimus libidini, fit conſuetudo, conſuetudo autem cui non reſiſtitur fit neceſſitas, quibus quaſi anſulis ſibimet connexis inſtar catenæ, tenet nos dura ſervitus. Quam tamen, ut idem monet, excutere debemus. Quia pejus eſt nunquam, quam ad veſperam expergiſci, & quicquid male differtur, pejus omittitur. Ultimum autem malorum omnium eſt deſperatio, ad quam nemo niſi ante tempus acceſſit. Nullum eſt tam magnum peccatum, quin major ſit miſericordia Dei:

Seneca, *Quem pœnitet peccaſſe, pœnè eſt innocens,*
Nam ſera numquam eſt ad bonos mores via.

Ovid. *Numen confeſſis aliquod patet.* Lib. 10. Metamorph.

Principiis autem obſtare Sapientis eſt.

Ovid. *Vtile propoſitum eſt ſævas extinguere flammas,* De Rem. Am.
Nec ſervum vitiis pectus habere ſuum:
Principiis obſta, ſerò medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras.
Sed propera, nec te venturas differ in horas,
Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit,

Poteſt

Aliò tortum Emblema.

Poteſt & hoc Emblema ad omnes humanas actiones torqueri, in quibus, præterquam in ira (ſecundum Senecam) nimia mora damnoſa eſt, contrà maturitas utiliſſima Alexander interrogatus, quo pacto tam brevi ſpatio orbem ſubegiſſet, rectè reſpondit

ὀυδὲν ἀναβαλλόμενος, id eſt,

Nihil cunctando, aut differendo. Audendo, atque agendo Romani res ſuas auxerunt. Cæſarem disjunctiſſimas terras citius victoriis ſuis illuſtraſſe legimus, quàm cujuſquam paſſibus peragrari potuiſſent. Unde illud de ſe ſummo jure profitetur; Veni, vidi, vici. Hic, cum Pompejus inſtructam aciem apud Pharſaliam inibi conſiſtere, & hoſtem operiri juſſiſſet; dixit, illum erraſſe, qui vim, impetum, ac divinum afflatum animorum, ad incurſionem paratorum, morâ relaxaſſet. Scivit ſcilicet illud Lucani,

Plutarch. in Cæſ.

Tolle moras, nocuit ſemper differre paratis:

Et Manilii,

Lib 4. Aſtron.

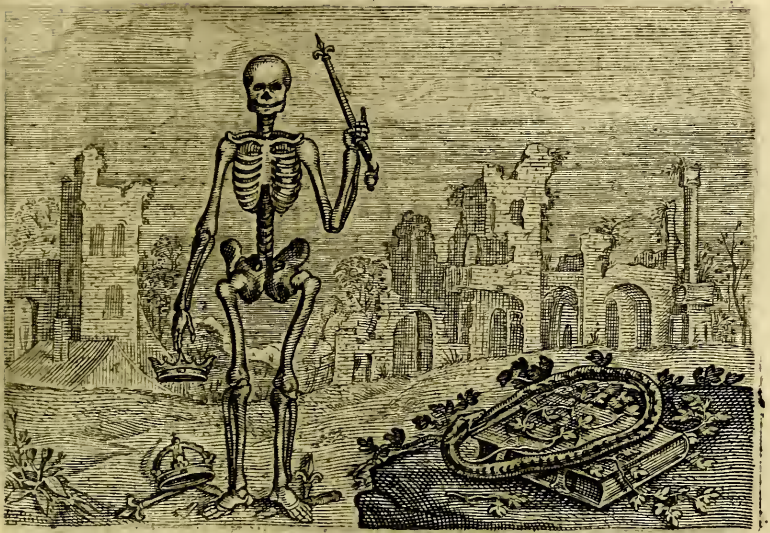
Mora ſæpè malorum
Dat cauſas.

Et capitur Saguntus dum Romanus ſedendo tempus terit.

Vivi-

Vivitur ingenio.

EMBLEMA XXIX

Regna cadunt, urbes pereunt, nec quæ fuit olim
Roma manet, præter nomen inane, nihil.
Sola tamen rerum, doctis quæſita libellis,
Effugiunt ſtructos Fama decuſque rogos.

COMMENTARIUS.

OVidius quodam loco inquit,

Tabida conſumit ferrum lapideſque Vetuſtas,
Nullaque res majus tempore robur habet,
Scripta ferunt annos, ſcriptis Agamemonna noſti,
Et quisquis contra vel ſimul arma tulit.

M Fit

Fit vivax ſcriptis virtus experſque ſepulchri
Notitiam ſeræ poſteritatis habet.

Quibus verſibus indicatur, cum omnium humanorum operum confectrix ſit Vetuſtas, cum Oppida, Reſpublicas, Regna evertat; ferrum denique, lapides, atque adeò ipſum adamanta, quem duriſſimum perhibent, & in quo Fatalia Parcarum decreta, propter ſummum rigorem ejus, inciſa eſſe perhibent Poëtæ, conſumat; ſolam tamen Eruditionem, omnium annorum ac Libitinæ Domitricem, eſſe immortalem. Quod quàm verum ſit, re auctore patebit. Nonne ſeptem illa Miracula, & ſi qua his mirabiliora ſequentium annorum extruſit ambitio, ſola æquata ſunt? nonne tam mortalia fuerunt, quàm ii qui ea fecerunt? Negari certè non poteſt; quin etiam memoria eorum penitus ex animis deleta fuiſſet, ſi per ſcripta, humanarum actionum, & omnium ſæculorum conſervatricia, licuiſſet. Illa ipſa Terrarum Dea, gentiumque Roma, & falsò Æterna Urbs, ubi eſt? obruta, diruta, incenſa; & ambitiosè hodie quæritur nec invenitur in ſuo ſolo, ſolum autem nomen & majeſtatem ſuam in ſolis ſcriptis tuetur. His veteris Ægypti Thebas, his centum Cretæ urbes cognoſcimus. Quis, ut Theocritus inquit, unquam optimates Lyciorum, quis Priami filios, aut Cycnum noviſſet, niſi ſuperiora bella ceciniſſent Poëtæ. Neque verò Ulyſſes poſt errores decem annorum, per omnium ferè hominum urbes vagatus, etiam ad inferos profectus vivus, tot denique periculis perfunctus, atque ex antro Cyclopis ſalvus reverſus, diuturnam laudem conſecutus eſſet: Tum ſubulcus Eumæus ſilentio præteritus.

Seneca. Lipſ. in Conſt.

Horat.

Paulum (enim) *ſepultæ diſtat inertiæ*
Celata virtus.

Litteræ Themiſtoclem, qui de Brevitate vitæ conquerebatur, litteræ Alexandrum immortalitate donarunt, aliquando alioqui perituros, niſi iſtæ famæ & æternitatis artes obſtitiſſent. Nam ut Pindarus inquit, ſermo factis diutius vivit, quem cum Gratiis volentibus lingua extulerit è profundâ mente. Quamobrem Eudamidas rogatus à quodam, quam ob cauſam Lacedæmonii, priuſquam irent in prælium, Muſis immolarent, cum Muſis nihil videretur cum Marte eſſe commercii; ut rebus, inquit, fortiter geſtis contingat honeſta commemoratio.

Enim-

Enimverò, *Non inciſa notis marmora publicis* Horat.
Per quæ ſpiritus & vita redit bonis
Poſt mortem Ducibus: non celeres fugæ
Rejectæque retrorſum Hannibalis minæ
Non incendia Carthaginis impiæ,
Ejus qui domita nomen ab Africâ
Lucratus rediit, clarius indicant
Laudes, quam Calabræ Pierides; neque
Si chartæ ſileant, quod bene feceris
Mercedem tuleris. Quid foret Ilia
Mavortiſque Puer, ſi taciturnitas
Obſtaret meritis invida Romuli.
Ereptum ſtygiis fluctibus Æacum
Virtus, & favor, & lingua potentium
Vatum divitibus conſecrat inſulis.
Dignum laude virum Muſa vetat mori,
Cœlo Muſa beat.

Quod & Pindarus egregiè, Nem. Carm. ſeptimo, innuit, hoc modo; Magnæ corporis vires, magnæque animi virtutes, ab hymnis & laudationibus derelictæ, denſis tenebris circumfunduntur. Unicum eſt autem rerum fortiter geſtarum ſpeculum, quo videlicet illæ poſteritati prodantur, atque immortalitati commendentur & conſecrentur, carmen à docto aliquo Poëta conſcriptum, quod illarum rerum laudes, tanquam laborum præmia, complectatur. Idcirco elate & magnificè, ſed tamen verè, hic idem Poëta, Statuarium ſe eſſe negat, qui mutas tantum ſtatuas edolet, unâ defixas in baſi, ſed quos ipſe cantibus ſuis celebret, eorum famam terrâ marique ſpargi, ac diſſeminari. Tibull.

Quem referent Muſæ, vivet, dum robora tellus,
Dum cælum ſtellas, dum vehet amnis aquas.

Videat Lector etiam ſe merito jactitantem Ovidium in fine Metamorphoſeos, & Horatium in Odis,

Exegi monimentum ære perennius
Regalique ſitu Pyramidum altius
Quod non imber edax, aut Aquilo impotens
Poſſit diruere, aut innumerabilis
Annorum ſeries, & fuga temporum.
Non omnis moriar, multaque pars mei

Vitabit Libitinam. uſque ego poſterâ
Creſcam laude recens dum Capitolium
Scandet cum tacitâ Virgine Pontifex.
Dicar quò violens obſtrepit Aufidus,
Et quà pauper aquæ Daunus agreſtium
Regnator populorum, ex humili potens
Princeps Æolium carmen ad Italos
Deduxiſſe modos, ſume ſuperbiam
Quæſitam meritis, & mihi Delphicâ
Lauro cinge volens Melpomene comam.

Ia-

Iactura utilis.

EMBLEMA XXX.

Cum Tigrium catulos Venator repperit, unum
Projicit, ut matrem detinuiſſe queat;
Dum rapit hunc mater, nidumque reviſit anhela,
Intereà pedibus conſulit ille ſibi:
Damna hominem quandoque juvant, dum copia rerum
Cauſa eſt latorni cur ſtruat inſidias.

COMMENTARIUS.

PLinius Naturalis Hiſtoriæ Lib. VIII. Cap. XVIII. refert, eos qui Tigrium catulos venantur, totum fœtum, qui ſemper numeroſus eſt, rapere, deinde maximè pernici equo

abire. At ubi vacuum cubile repperit fœta (maribus enim cura ſobolis non eſt) fertur præceps, odore veſtigans. Raptor appropinquante fremitu abjicit unum è catulis. Tollit illa morſu, & turbine ocyor acta, remeat, iterumque inſequitur, tandem ubi nulla ſpes recuperandæ prolis affulget, irritâ feritate ſævit in littore. Et ſic raptor, qui alioqui cum omnibus catulis periiſſet, unico objecto, ſalvus evadit. Quo facto monemur, urgente neceſſitate, non magni eſſe ducendum nummorum jacturam, dummodo vitæ hoc pacto conſuli poſſit. Quia pecuniam in loco negligere, maximum interdum eſt lucrum. Fecit hoc Ariſtippus, qui quum in eâdem navi, ſeſe cum pyratis verſari, cognoviſſet, omnes ſuos nummos in mare projecit. præviderat enim propter ipſos ſe à pyratis in mare projiciendum. Idem legimus apud Iuvenalem feciſſe Catullum quendam, qui ingruente tempeſtate, omnium ferè bonorum faciebat jacturam. Verſus ſic ſonant,

Satyra 12.

Accidit & noſtro ſimilis Fortuna Catullo,
Cum plenus fluctu medius foret alveus, & jam
Arboris incertæ nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem, decidere jactu
Cœpit cum ventis; imitatus Caſtora qui ſe
Eunuchum ipſe facit cupiens evadere damno
Teſticulorum, adeò medicatum intelligit inguen.

Labor

Labor Amoris domitor.

EMBLEMA XXXI.

Omnia parve Puer, Veneris juſtiſsima proles,
Telorum duro cum premis imperio,
Sola Diana tamen veſtri vim deſpicit arcus,
Dum ſequitur fortes fortior illa feras:
Otia ſi tollas, periit veſana Libido,
Quam labor aſsiduus, duraque vita domat.

COMMENTARIUS.

A Poëtis memoriæ proditum eſt, Cupidinem, quum omnes Deos Deaſque ſub jugum ſuum mittat, & blandiſſimam illam vim, quæ nobis paulatim per pectora concu-

concutitur, ſentire faciat, in ſolam tamen Dianam aſſidius venationibus intentam, nihil poſſe: Quo figmento homines acutiſſimi nihil aliud indicare voluerunt quàm perpetuis laboribus, vitæque aſperitate, amorem & libidinem domari; otio autem, mollitie atque luxu eas animi paſſiones nutriri. Quare poëta Lucanus Lib. 1. inquit,

Variam dant otia mentem.

Exemplum quærendi Sardanapalus Rex, quàm maximum dabit, qui dum ſeſe otio devovit, uſque adeò à blandâ illâ pellice, Libidine victus eſt, ut inter imbelliſſimas fœminas neret. Et,

Ovid. *Quæritur Ægiſthus quarè ſit factus adulter?*
In promptu cauſa eſt, deſidioſus erat.

Catull. *Otium* (denique) *Reges prius, & beatas*
Perdidit urbes.

Hoc animadvertens Lycurgus, leges tulit, quibus juventutem ab otio ad labores, ad venandum, currendum, natandum, eſuriendum, ſitiendum, algendum, & æſtuandum inſtigaret; Quia

Cum ſemel hæc animum cœpit mulcere voluptas,
Debilibus pennis irritus exit amor,
Vel tu venandi ſtudium pete, ſæpe receſſit
Turpiter à Phœbi victa Sorore Venus.

Seneca in Octavia;

Vis magna mentis blandus atque animi calor
Amor eſt, juventâ gignitur, luxu, otio
Nutritur, inter læta Fortunæ bona,
Quem ſi fovere, atque alere deſiſtas, cadit,
Brevique vires perdit exinctus ſuas.

Poſt victoriam Cannenſem ſi Hannibal rectâ petiiſſet Romam, Florus. poterat in Capitolio prandere, ſed frui, quàm uti victoriâ maluit, Campaniam ac Tarentum pergarans, ubi mox & ipſe, & exercitus ardor adeò elanguit, ut veriſſimè dictum ſit, Capuam Hannibali fuiſſe Cannas. Siquidem invictum Alpibus, indomitum armis virum, Campania ſole, & Baiæ fontibus calidis tepentes ſubegerunt. Appium Claudium etiam ſæpe ſolitum dicere accepimus, negotium populo Romano melius, quàm otium committi, non quod ignoraret quam jucundus tranquillitatis ſtatus eſſet, ſed quod animadverteret, præpotentia imperia, agita-

tatione rerum, ad virtutem capeſſendam excitati, nimiâ quiete in deſidiam reſolvi. Et ſanè negotium nomine horridum, imperii illius mores in ſuo ſtatu continuit, blandæ appellationis quies plurimis vitiis reſperſit. Quid furores ſæpius intra mœnia, provincias, & regna peperit, quàm nimia fœlicitas, nimiſque diuturnum otium? Aſſerit hoc Romanis ſuis Romanus ſcriptor; Syria prima nos victa corrupit, mox Aſiatica Pergameni Regis hæreditas. Illæ opes atque divitiæ afflixêre ſeculi noſtri mores, merſamque vitiis ſuis, quaſi ſentinâ, Rempublicam peſſundedêre. Naſica, quibuſdam dicentibus, res Romanas in tuto eſſe, extinctis Carthaginenſibus, & Græcis in ſervitutem redactis, immò, inquit, nunc demum in ſummo periculo ſumus, poſtquam nulli ſuperſunt vel quos timeamus, vel revereamur: Sentiens inimicos per occaſionem nobis utiles eſſe, per quos non licet impunè ſecuréque eſſe negligentibus.

Quiſquis ſecundis rebus exultat nimis,
Fluitque luxu, ſemper inſolita appetens,
Hunc illa magnæ dira fortunæ comes
Sequitur Libido, non placent ſuetæ dapes,
Non tecta ſani moris, aut vilis cibus.
Cur in penates tenues rarius ſubit
Hæc delicatas eligens peſtis domos?
Cur ſancta parvis habitat in tectis Venus
Mediumque ſanos vulgus affectus tenet?

Ideo ſcilicet, quia improbum iſtum amorem, & libidinem, per improbum laborem excludit,

πόνος δ' ἀρετὴν μέγ' ὀφέλλει, id eſt, Phocylides.

Labor virtutem valdè juvat. Cæterum talem laborem non requiram, qualem deſcribit Horatius in Lib. Epod.

Nullum à labore me reclinat otium,
Vrget diem nox, & dies noctem, neque eſt
Levare tenta ſpiritus præcordia:

Scimus illud Ovidii veriſſimum eſſe; Lib. I. De Ponto.

Cernis ut in duris (& quid bove firmius?) arvis
Fortia taurorum corpora frangat opus,
Quæ nunquam vacuo ſolita eſt ceſſare novali,
Fructibus aſſiduis laſſa ſeneſcit humus,

Occidet, ad Circi ſi quis certamina ſemper
Non intermiſſis curſibus ibit equus,
Firma ſit illa licet, ſolvetur in æquore navis,
Quæ nunquam liquidis ſicca carebit aquis.
Me quoque debilitat ſeries immenſa laborum,
Ante meum tempus cogor & eſſe ſenex.
Ocia corpus alunt, animus quoque paſcitur iſtis,
Immodicus contrà carpit utrumque labor.

Atque hæc de moderato otio dicta ſint, quo uſi ſunt etiam viri illi præſtantiſſimi Scipio, & Lælius, qui rerumpublicarum curâ defeſſi, conchas & umbelicos, ad Cajetam & Lucrinum legere, & ad omnem animi remiſſionem, ludumque deſcendere conſueverunt. Idque benè: Non enim in eâdem intentione æqualiter retinenda mens eſt, ſed ad jocos revocanda. Cum pueris Socrates ludere non erubeſcebat: & Cato vino laxabat animum, curis publicis fatigatum. Ut fertilibus agris non eſt imperandum; cito enim exhauriet illos nunquam intermiſſa fœcunditas: ita animorum impetus, aſſiduus labor franget: vires recipient paulum reſoluti & remiſſi. Naſcitur ex aſſiduitate laborum, animorum hebetatio quædam, & languor. Legum conditores feſtos inſtituerunt dies, ut ad hilaritatem homines publicè cogerentur, tanquam neceſſarium laboribus interponentes temperamentum. Lycurgus, quanquam alioqui ſeveris rationibus inſtitueret cives ſuos, tamen liberales luſus, & jocos, non ſolùm illis permiſit, ſed etiam præcepit. Inſtituit enim exercitamenti genus, quod λέσχας appellabat, ad quod conveniebant ſeniores, jam à publicis functionibus emeriti, lepidis dictis, liberalibuſque jocis tempus tranſmittentes, ſed quæ vel ad honeſti laudem, vel ad vitiorum vituperationem conducerent. Quin & ſignum collocavit γέλωτι Deo, id eſt Riſui: Quod utiliſſimum judicaret modeſtis facetiis animorum vigorem recreari, & ad honeſtos labores alacres reddi; quandoquidem in rebus humanis

Seneca locus de Tranquil. Anim.

Quod caret alternâ requie durabile non eſt.

Verè ille olim dixit; Vegetæ & ſtrenuæ mentes, quo plus receſſus ſumunt, hoc vehementiores impetus edunt. Quamobrem Pythagoras animum citharâ excitare ſolebat, ubi evigilaſſet; quò ſcilicet eſſet ad functiones obeundas, ac diuturna munia expeditior; & quum ſomnum peteret, rurſus teſtudine mentem leniebat,

quò

quò affectus redderet ſedatiores. Dicebat Socrates, otium poſſeſſionum omnium optimum eſſe; otium autem ſenſit, non ignaviam, ſed à tumultuoſis negotiis, & cupiditatibus, animi tranquillitatem vitiantibus remiſſionem. Scipio etiam dicere ſolebat, ſe nunquam minus otioſum, quàm quum eſſet otioſus, nunquam minus ſolum, quàm quem eſſet ſolus: Innuens ſe cum animo ſemper plurima loqui ſolitum. Hoc eſt aptè otio & ſolitudine uti, hoc eſt otio multorum vincere negotia. Contra (ut prudenter Ennius inquit)

Otio qui neſcit uti, plus negotii habet,
Quàm quum eſt negotium in negotio:
Nam cui quid agat inſtitutum, nullo negotio
Id agit, ſtudet ibi, mentemque animumque delectat ſuum
Otioſo initio animus neſcit quid velit,
Hoc idem eſt, neque domi nos, neque militiæ ſumus,
Imus huc, hinc illuc: cum illuc ventum eſt, ire illuc libet,
Incertè errat animus præter propter vitam vivitur.

Impotens malitia.

EMBLEMA XXXII.

Tempore brumali ſi calcibus urſeris anguem,
Non nocet, at mens eſt prona nocere tamen:
Si multos videas homines tali indole, qui non
Sunt animo, ſed vi deficiente, boni.

COMMENTARIUS.

SErpentes hyberno tempore velut mortui ſunt; ita ut, ſi premantur, immoti jaceant. Non autem deſunt illis venena, ſed torpent. Narrant Porphyrium Serpentem, venenum quidem habere, ſed quoniam edentulus eſt, ſibi tantum habere: Ita quidem homines mala quidem meditantur, & animo volvunt, ſed quia deſunt facultates, non nocent, eas autem

autem adepti, omne virus ſuum evomunt. In hanc ſententiam ſic Seneca: Multorum quia imbecilli ſunt, latent vitia, non minus auſura quum illis vires ſuæ placuerint, quàm illa, quæ jam fœlicitas aperuit. Et paulò poſt: Multorum crudelitas, ambitio, & luxuria, ne paria peſſimis audeat, Fortunæ favore deſtituitur: Eadem velle eos cognoſces, da poſſe quantum volunt. Sapienter itaque unuſquiſque ſibi ab illis cavebit, ut eorum inſidias evitando, gaudendi materiam eis eripiat. Hoc pacto fiet, ut ipſa malitia maximam partem veneni ſui abſorptura, & ut baſiliſcus vitrum ſpeculatus, virus ſuum in ſe retortura ſit. Epiſt. 42.

Gloria

Gloria poſt obitum major.

EMBLEMA XXXIII.

Sæpè comes radios per Solis euntibus umbra eſt,
Hæc etiam noſtræ dux aliquando viæ:
Gloria viventes etiam ſectatur, at illa
Major ab exequiis ſemper in ora venit.

COMMENTARIUS.

SEneca Philoſophus in Epiſtolis ſuis inquit; Gloria umbra virtutis eſt, etiam invitos comitabitur: Sed quemadmodum aliquando umbra antecedit, aliquando ſequitur; ita Gloria aliquando ante nos eſt, viſendamque ſe præbet, aliquando in adverſo eſt, majorque quò ſerior, ubi invidia ſeceſſit.

ceſſit. Quamdiu videbatur furere Domocritus? Vix recepit Socratem fama. Quamdiu Catonem civitas ignoravit, reſpuit, nec intellexit, niſi cum perdidit. Enimvero ſic ſunt homines, præſentia invidiâ, præterita veneratione proſequuntur. Quod & Lyricus aſſerit,

Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus invidi.

Vivos interdum Fortuna, ſæpè invidia fati fatigat, ubi anima naturæ ceſſit, demptis obtrectationibus, ipſa ſe virtus magis magiſque extollit. Cicero.

—— Diram qui contudit Hydram Horatius.
Notaque fatali portenta labore ſubegit,
Comperit invidiam ſupremo fine domari;

dum ſcilicet igni Græcanico cœlum aſſequeretur. Ita certè eſt, Lippus Livor longinqua non aſpicit, præſentia obliquè intuetur;

—— Nos noſtraque lividus odit,
—— Et niſi qui terris ſummota, ſuiſque
Temporibus defuncta videt, faſtidit & odit:

eique tantum homines magni ſunt (ut Poëta loquitur) propter mille annos. Attamen viros illos illuſtres, & in exemplum natos, ab heroico ſuo propoſito movere non debet, ſed potius ὅλῳ ποδὶ, id eſt toto pede, adverſus illum ſtandum eſt; ne tanquam Scarabæi umbra (ut eſt in Adagio) nos terreat parum attentos. Sciat quilibet, nullum rectè factum in hâc vitâ præmio carere, cujus (ſapientibus placet) vel uberrimus fructus eſt, feciſſe, & in ſilentio meminiſſe; Quia

——Virtus pretium ſibi, ſolaque latè Claud.
Fortunæ ſecura nitet, nec faſcibus ullis
Erigitur, plauſuve petit clareſcere vulgi,
Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis,
Divitiis animoſa ſuis, immotaque cunctis
Caſibus, ex altâ mortalia deſpicit arce.

Mima illa apud Horatium, contempto multitudinis contemptu, ſatis habebat equitem ſibi plaudere. Et alte ac generoſe ille exclamat: Satis mihi pauci lectores, ſatis eſt unus, ſatis nullus. Volebat hic cordatiſſimus vir, gloriam ſequi, non appeti; nec, ſi caſu aliquo non ſequeretur, idcirco quod gloriam meruerat,

minus pulchrum ducebat, ſuo ſcilicet ſibi placens theatro. Omnibus nimirum ad multa annorum millia reſpiciendum eſt, etiamſi cunctis tecum viventibus ſilentium livor indixerit, venient tamen, qui ſine offensâ, ſine gratiâ judicent.

Seneca.

In

In malos Cauſidicos.

EMBLEMA XXXIV.

Forenſes Rabulas vocavit ille
Togatos benè Vultures; ſed illud
Inter hos tamem intereſt, & illos,
Quòd cadavera Vultures morentur,
Hi vivis quoque detrahunt cruorem.

COMMENTARIUS.

VUlturum, ut Plinius teſtatur, ea eſt Natura, ut triduo ante aut biduo, eò advolent, ubi cadavera futura ſunt. Natural. Hiſt. Lib. 10 Cap. 6.
Hinc Dinarchus Adoleſcens apud Plautum,

Vide ut jam quaſi Vulturii triduo In Truculento.

Prius prædivinant, quo die eſuri ſient,
Illum inhiant omnes.

His avibus ſimiles dicit eſſe Apulejus perfidos cauſidicos, quos appellat vultures togatos; homines illos; non modò inſulſos & à Minervâ alienos, verum vel maximè lingulaces, & à rabie non malè dictos rabulas. Eo autem pacto vulturibus ſæviores ſunt, quod hi cadavera expectent, illi vivos homines excorient. Unde eorum ſtudium Columella caninum appellat; & haud temere quiſpiam conſeſſum latrocinium dixit. Si naribus eorum afflaverit aura marſupii cujuſdam, confeſtim illos videbis perjuria Laomedontis: Ulyſſes argutias, Simonis fallacias, & pietatem Pygmalionis adhibere, cumque non adeſt medulla ſenſuum, audies illos abundare ſpumâ verborum. In tantum denique apud illos fames habendi incanduit, ut dialecticæ mutua ſit ſubtilitas, Rethoricæ langueſcat civilitas ubi nummorum perorat pluritas. Hæc movere Columellam, ut diceret, ſine cauſidicis ſatis fœlices fuiſſe, & futuras urbes: idque verè, Legibus enim fundatas civitates legibus evertunt. Conqueritur hoc etiam Plautus,

Lib. 1.

In Trinummo

Mores leges perduxerunt jam in poteſtatem ſuam,
Magis queis ſunt obnoxioſi, quam parentes liberis,
Eæ miſeræ etiam ad parietem ſunt fixæ clavis ferreis
Vbi malos mores affligi nimio fuerat æquius.

Atque hæc de rabulis, in fas nefaſque iras ſuas, ac verba locantibus: Veri autem Patroni & Cauſidici reverendi, atque ſuſpiciendi ſunt: Teſtatur hoc graviſſimus Philoſophus, τὸ βουλεύεσθαι, τῶν περὶ τῶν ἀνθρώπων θειότατόν ἐστι, id eſt conſiliare, eorum quæ inter homines ſunt, diviniſſimum eſt. Et Plato, ἱερὸν ἀληθῶς ἐστιν ἡ συμβουλία, id eſt, quiddam ſacrum profecto eſt conſultatio. Hi quoque urbibus maximè neceſſarii, periclitantem enim innocentiam præſidio ſuo ſublevant, & ambigua cauſarum fata dirimunt, nec minus provident humano generi, quàm ſi manu militari patriam defenderent. Hi ſuo jure dicere poſſunt, quod apud Ennium inquit ille Pythius Apollo;

Arist. Rhet. ad Alex.

Se eſſe eos unde ſibi non populi & Reges, at omnes ſui.
Cives conſilium expectant,
Suarum rerum incerti, quos ego meâ ope ex.

In-

Incertis, certos, compoteſque conſilii
Dimitto, ut ne res temere tractant turbidas

Eſt enim ſine dubio domus Jureconſulti, totius oraculum civitatis. Quare Saluſtius ad Cæſarem inquit; Ego ita comperi, omnia regna, civitates, nationes, uſque eò proſperum imperium habuiſſe, dum apud eos vera valuerunt conſilia.

Lubricum Iuventutis

EMBLEMA XXXV.

Dum tener, & nondum fundarat in orbe columnas,
Monſtraque delerat Amphytrioniades,
Apparent illi virtus hinc, inde Voluptas,
Et ſtudet in partes flectere quæque ſuas.
Blanda voluptatis, Virtutis dura videtur
Semita, dum primo limine quamque notat,
Hanc tamen invictæ ſubiens certamine mentis
Ad Superos tandem vi ſibi ſtravit iter:

Alcidæ

Alcidæ ſimiles homines ſunt, dum levis ætas,
Et peragit curſus cœca juventa ſuos;
Fælix qui rectum potuit ſervare tenorem
Integer, & nullo crimine tactus obit.

COMMENTARIUS.

HAc Herculis Fabulâ, quam eleganter Libro decimoquinto deſcripſit Silius Italicus, & Xenophon ſub nomine Prodici Philoſophi, Libro ſecundo Memorabilium Socratis, nihil aliud innuitur, quàm Iuvenes in trivio & flexu vitæ poſitos, de eâ inſtituenda laborare, magnoque eſſe in periculo, ne à voluptatum blanditiis decepti, & à recto itinere abducti, in vada & ſcopulos deferantur, in quos cum impegerint, non ſit receptui locus. Etenim qui ætate illâ in omnia præcipiti non labitur, ſpes eſt illum, inoffenſo deinde curſu, pertingere poſſe ad Candidam metam. Hujus rei utile exemplar, Sapientiæ ille adumbrator Ulyſſes, nobis propoſuit,

Qui domitor Trojæ multorum providus urbes
Et mores hominum inſpexit, latumque per æquor,
Dum ſibi cum ſociis reditum parat, aſpera multa
Pertulit, adverſis rerum immerſabilis undis.
Sirenum voces, & Circes pocula noſti.
Quæ ſi cum ſociis ſtultus cupiduſque bibiſſet,
Sub domina meretrice fuiſſet turpis & excors,
Vixiſſet canis immundus, vel amica luto ſus.

Quapropter parentibus nihil prius, aut antiquius eſſe debet, quàm ut religiosè caveant, ne quod deliquium morum puerilium integritas patiatur: Ineuntis enim ætatis inſcitia, ſenum conſtituenda & regenda prudentiâ eſt; qui tanquam alter Orpheus, vocem illam, quæ rupes e moraque traxit; explicent, hoc eſt, ſalutaria præcepta cercis illorum mentibus præponant, quæ illi ſequentes, per labores innumeros, aureum illud vellus, id eſt, virtutem cum immortali gloriâ conſequantur. Fœlices ter & amplius ſi audiant, ſi viriorum omnium inimici exactum vitæ iter inſpiciant, & tanquam Alphæus mare Siculum ſubterlabi dicitur,

ſine mixtione undarum, ad ſuam Arethuſam; ſic per mundanas haſce vanitates, ad eas virtutes tendant, quibus omnem vitam tueri poſſint. Rarum hoc certè, ſed magnum exemplum continentiæ, quæ etiam in Liberi Patris ſacris (ut Ariſtippus, in purpurâ ſaltare coactus, referente Laërtio, dixiſſe fertur) non corrumpitur;

Cui mens circumflua Luxu
Noverat intactum vitio ſervare vigorem.

At quàm multi intereà, aut ſuo, aliorum vitio, ad pejora inclinant: Suo ſcilicet, dum vitæ habere modum ignari, ſe totos otio & voluptatibus devovent, quæ ubi animos illorum, ad magna alioqui ſurgentes, velut peſtilenti quodam ſidere afflarunt, capti ſunt, periëre; Iam inter meretrices, illecebras (ut Comicus ait) argentarias, ſepulchrum ſuum habent, totamque meliorem ætatem comburunt. Itaque re cum pulviſculo perditâ, nihil aliud illis reſtat, niſi ut fiant miſeri; non ſecus ac ille conclamatæ vitæ adoleſcens Lesbonicus apud Plautum, qui cum amicè ab imico in hunc modum admoneretur,

Niſi me aſcultas, atque hoc, ut dico, facis,
Tute ponè te latebis, facilè ne inveniat te Honor,
In occulto jacebis, cum te maximè clarum voles:

Ita reſpondit,

Sciebam ut eſſe me deceret, facere non quibam miſer:
Ita vi Veneris vinctus, otio captus in fraudem incidi.

Iuvenalis. Sic, dum juvenilis ætas adeſt, abſque labore nitidi victitant, cum labore ſquallidi ſenectam ætatem tranſigunt; anteactorum eos pudet, agendorum onus haud ſuſtinent; jucundis in juventute curſu quaſi peragratis, in ſenectutem moleſta reſervant. Accedunt ad hoc paraſiti, cummunis pernicies adoleſcentum, qui ita ſe comparant, ut omnia aſſententur, qui exulceratas iſtas mentes, ſi ſuâ ſponte non ſatis inſaniant, improbâ arte, quâ illas tractant, magis magiſque inſtigant, ita ut ipſa ſi cupiat Salus ſervare prorſus non poſſit. Venio ad parentes, qui ſæpè etiam ſuo exemplo peccant, libroſque malè agendo malè agere docent,

Xenophon. *Si* (Enim) *damnoſa ſenem juvat alea, ludit & hæres*
Bullatus, patrioque eadem movet arma fritillo.

Aut vehementes in utrumque partem ſunt, largitate nimiâ, aut parſi-

parſimoniâ, & ſic in eandem fraudem ex hâc re atque illâ incidunt. Si enim nimis contentè liberos habeant, nec ea quæ fert adoleſcentia iis indulgeant, ut eſt ingenium humanum, ſemper nitentur in vetitum, omneſque artes advocabunt ut id conſequantur. Si nimis laxè & lautè, idem erit. Nam qui adoleſcenti nimium indulget, ſive pecuniæ, aut alterius rei, is febricitanti miniſtrat vinum, bilioſo mel, cœliacis obſonia. Hinc Megaronides ſenex apud Plautum,

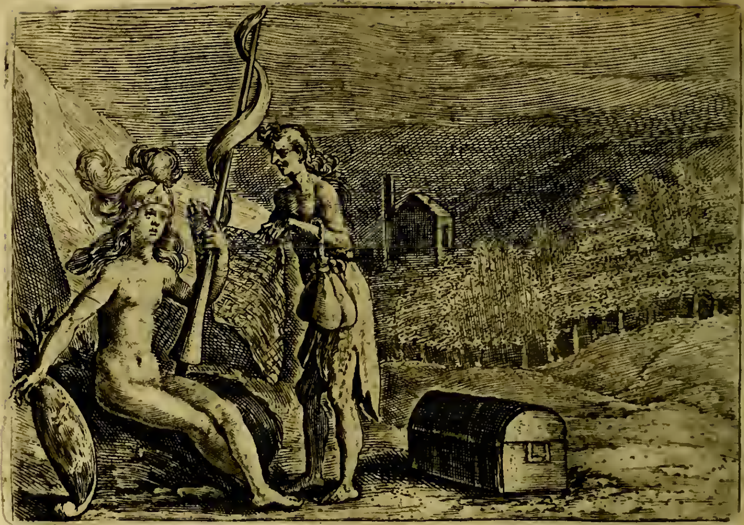
Dediſtine hoc pacto ei gladium qui ſe occideret?
Quid ſecus eſt, aut quid intereſt dare te in manus
Argentum amanti homini adoleſcenti, animi impoti
Qui exædificaret ſuam inchoatam ignaviam?

Itaque præceptum hoc Philoſophorum hîc valeat; μηδὲν ἄγαν· id eſt, ne quid nimis, & modus teneatur, qui eſt ſal & anima virtutum.

Sa-

Sapientiæ deceptrix Avaritia.

EMBLEMA XXXVI.

Cauta licet ſis Diva, tamen te cautior, arctos
In caſſes Ratio tinnula ſæpè trahit.

COMMENTARIUS.

Pauſanias Corinthiacus memoriæ prodidit: Acriſium conſulto de liberis maſculis, ſi quos filia ſua pareret oraculo, reſponſum tuliſſe, ſe ab eo, qui è filiâ ſuâ naſceretur, interfectum iri. Hoc igitur metuens, extructo ſub terrâ æreo thalamo, Danaen acerrimâ cuſtodiâ ſeptam tenuit. Verumtamen Iuppiter in aurum converſus, per inpluvium in ſinum Danaes influxiſſe, atque ita cum eâ rem habuiſſe fertur. De quo Horatius Lib. tertii Ode XVI. & Ovid. Lib. 1. Amor. Eleg. 7.

Iup-

Iupiter admonitus nihil eſſe potentius auro,
Corruptæ pretium virginis ipſe fuit.
Dum merces aberat, durus Pater, ipſa ſevera.
Ærati poſtes, ferrea turris erat.
Sed poſtquam ſapiens in munere venit adulter,
Præbuit ipſa ſinus, & dare juſſa dedit.

Quo figmento adumbratur, Nihil eſſe tam ſanctum, quod non violari; nihil tam munitum, quod non expugnari; nihil tam providum, quod non decipi à pecuniâ poſsit. Si dubitas, quotidianam experientiam, ipſaſque Hiſtorias tibi auctores dabo. Hæ Philippum oraculo fidentem, non ferreis, ſed argentatis haſtis Græciam ſubegiſſe teſtabuntur, bellumque (ut Ennius loquitur) cauponatum fuiſſe; iis ſcilicet corrumpendis, locupletandis, atque ornandis, qui in ſingulis urbibus, ſummæ rei præerant. Quid Lacedæmonii? nonne primi omnium hoſti munera dare cœperunt, bellique victoriam auro vænalem effecerunt? Idcirco M. Tullius, Offic. ſecundo, ſcribit, Cajum Pontium Samnitem, optare ſolitum, ut ad illa tempora ſe Fortuna ſervaſſet, & tunc eſſet natus, quando Romani Dona accipere cœpiſſent, non fuiſſe paſſurum, eos diutius imperare. Adeo ſcilicet humana cupiditas, ad iſtas utriuſque materiæ laminas caligat, quibus tamen terra ut noxiis rebus, maloque gentium in medium prodituris, toto pondere incubuit. Reſiſtit quis, aut obloquitur? os illi argento verbera, obſtruetur, & lucripetam iſtum, legirupam efficies; ignarum ſcilicet hoc pauxillum lucri quantum illi damni adportet.

Cicero. Demoſth. Pauſan. Seneca de Benef.

Nec minor in campo furor eſt, emptique Quirites
Ad prædam, ſtrepitumque lucri ſuffragia vertunt.

Petron.

Porrò cum ſacra hæc auri fames ubique pernicioſa ſit, omnium tamen malorum comprimis radix eſt, ſi judicium animis inhæreat. Quod tamen aliquando fit, ut ubi dos in linguâ eſt, ibi conſilia corrupantur, lucroque Sapientia etiam irretiatur. Probos non tango, in quorum numero mihi Alcamenes ille; qui quodam rogante, cur à Meſſeniis oblata munera recuſaſſet: Quoniam ſi recepiſſem, inquit, cum legibus pacem habere non poteram. O mentem regno dignam! quæ magno obvioque lucro, legum auctoritatem antepoſuit. Quid ille egregius vir, cui cum Cæſar ducenta donaret, id eſt quinque millia Philippicorum,

Iuſtin. Novell. ut præſid. abſque ulla dat. pecun. ad offic. mitt. Parag. Tametſi enim Conſt. 8. Seneca.

rum, an non ridens rejecit? ingenti ore efferens; Si tentare me conſtituerat, toto illi ſui experiendus imperio. Quaſi dicat, nec dato quidem illo, ſe ceſſurum illis decretis, & vitâ. Et cur? Cum omnes cinis æquet, ſola autem Virtus diſtinguat?

Nos homunculi
Plaut. *Salillum animæ qui cum extemplò amiſimus,*
Æquo mendicus, atque ille opulentiſſimus
Cenſetur cenſu ad Acheruntem mortuus.

Vitium Virtutis ſpecie citius fallit.

EMBLEMA XXXVII.

Blandius arridet pellaci flore Cicuta,
Et tamen interius, quo perimamur, habet.
Cum vitium ſpecie ſeſe Virtutis obumbrat,
Promptius in caſſes pectora noſtra rapit.

COMMENTARIUS.

DUo ſunt, inquit Seneca, propter quæ delinquimus; Aut Epiſt.4. ineſt animo pravis opinionibus malitia contracta, aut etiamſi non eſt falſis occupatus, ad falſa tamen proclivis eſt, & citò ſpecie, quo non oportet trahente, corrumpitur. Sic nulla vitia velocius citiuſque obrepunt animo, aut

majorem afferunt perniciem, quàm quæ Virtutis ſpecie fucantur,

Fallit enim vitium ſpecie Virtutis & Vmbrâ.

Horum de genere ſunt Ambitio, quæ virtutem mentitur, ejuſque nomen uſurpans, honeſtâ quodammodo prætextâ ornata, oculis mortalium ſeſe ingerit. Hinc ille Vates,

——— Habitat ſub pectore cæco
Ambitio, & morbum virtutis nomine jactat.

Superbia libertatis loco ducitur. Sitis inexplebilis habendi vocatur providentia. Livor honeſti Zelo perſonatur. Maledicentia fucat morbum titulo libertatis. Adulatio pro humilitate ſeſe inſinuat. Et tam callidè; & blandè hæc imponunt, ut internoſci niſi difficulter non queant. Porrò quemadmodum venenum quò dulcius, eò periculoſius eſt: ſic hæc mala periculoſiſſima ſunt, cum delectant. Tum enim, quia amamus, defendimus, & malumus excuſare, quàm excutere. Tandem eò inſaniæ devenimus, ut laudemus, & gloriemur iis, quibus erubeſcere oportebat. Et quod unum habebamus in malis bonum, perdimus peccandi verecundiam. Benè ille, Miſerum eſt peccare, miſerius delectari, miſerrimum excuſare, & tum demum conſummata amentia eſt, quum ad ſtudium malum, opinio quædam honeſtatis acceſſerit. Medici nullum morborum genus putant formidabilius, quàm quod ægrotis mali ſenſum eripit. At hujuſmodi ferè ſunt omnes animorum morbi. Quo quiſque gravius ægrotat, hoc minus admittit opem medicantis. Nec ægrotus de ſuis poteſt judicare malis, quibus laborat, propterea quod ægrotet ea pars, cujus erat judicare. Nunquam autem ſanatur, niſi excuſſo hoc irrationali motu, puta Opinione, Rationem, quæ exultantes affectus temperet, & in anguſtiorem gyrum ducat, ſibi adſciſcat. Ut enim

Boët. lib. 1. Met. 7.

Nubibus atris
Condita nullum
Fundere poſſunt
Sidera lumen:
Sic quoque ſi vis
Lumine claro
Cernere verum,

Hanc

Hanc Bonæ mentis peturbatricem Opinionem disjice: quia

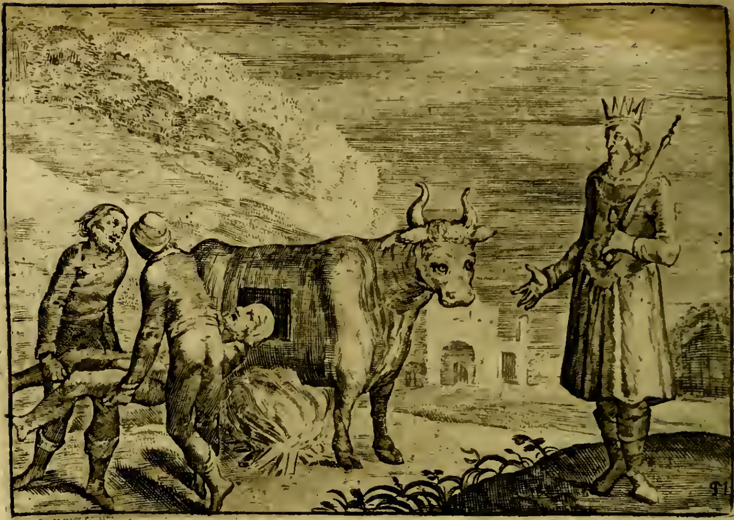
Nubila mens eſt
Vinctaque frenis
Hæc ubi regnat.

Itaque ex præcepto Horatii

—— te ipſum,
Concute, num qua tibi vitiorum inſeverit olim
Natura, aut etiam conſuetudo mala; Namque
Neglectis urenda filix innaſcitur agris.

Malum conſilium conſultori peſſimum.

EMBLEMA XXXVIII.

Conſilium auctori pravum nocet: Hoc benè quondam
Monſtraſti exemplo ſæve Perille tuo.

COMMENTARIUS.

PErillus Athenienſium faber ingenioſiſſimus, olim Phalaridi, Agrigentinorum Tyranno, taurum ex ære fabricavit, cui januam in latere poſuit, ut cum incluſus reus ſubjectis ignibus torqueretur, mugitum, non hominis vocem videretur emittere: quo invento, cum munus & præmium à crudeliſſimo Tyranno, qui novis hominum tormentis delectabatur, poſtularet, in eo ipſo, ut eam pœnam primus experiretur, includi juſſus, ac ſuppoſitis ignibus exuſtus eſt. Vide Ovid. Plin. Lib.34.

Lib.34. Cap.8. Quo exemplo monemur, malum conſilium conſultori eſſe peſsimum.

—— Neque (enim) lex æquior ulla eſt
Quam necis artifices arte perire ſuâ.

Polypus dum Conchæ carnem captat, ipſe capitur, ac tenetur. Et Baſiliſcus dum ſpeculum inſpicit, ſuo ipſius veneno, à ſpeculo repercuſſo, necatur. Sic ſemper malitia maximam partem veneni ſui bibit. Græci dicunt ἱερὸν ἡ βȣλὴ, id eſt, ſacra quædam res eſt conſilium. Atque ut eſt libenter accipiendum, ita eſt religiosè citraque fraudem dandum, ſi quis egeat. Alioqui non defuturum eſt Numen aliquod, quod pœnas repetat ab eo, qui rem ſacram perfidiâ violarit. Exſtat in hanc ſententiam Apologus Græcus non invenuſtus, qui ſic habet: Leonem ob ſenectam ægrotantem, & eâ de cauſa in luſtro ſe continentem, cætera quidem animantia officii cauſa, viſebant, exceptâ Vulpe. Proinde Lupus, nactus oportunitatem, accuſavit Vulpem, apud Leonem læſæ Majeſtatis, ut quæ pro nihilo haberet eum, penes quem rerum erat ſumma; nec ob contemptum ad viſendum acceſsiſſet. Intereà autem intervenit in Lupi fabulâ Vulpes, & extremam ſermonis partem audivit. Itaque Leo, conſpectâ Vulpe, protinus adverſus eam infremuit; at illa poſtulato ad purgandum ſeſe ſpatio: Et quis, inquit, omnium qui huc convenerunt, tantum tibi profuit, quantum ego? quæ quoquo verſum circumcurſitavi, tibique morbi remedium à medicis reperi. Cumque Leo protinus edixiſſet, ut remedium aperiret, ſi vivum inquit Lupum excories, & illius pellem induas, convaleſces. Leo credulus, continuo Lupum invaſit, & interemit. Quo extincto, riſit aſtuta Vulpes calumniatoris malum conſilium in ipſius recidiſſe caput, ipſumque exediſſe quicquid mali intriverat.

Diffi-

Diffidendum.

EMBLEMA XXXIX.

Aſpiciens hominem lachrymas Crocodilus acerbè
Fundit, & in caſſes fugiendo ducere tentat,
Huc ubi perduxit, conantem cedere retrò
Invadit, roſtroque illum diſcerpit avaro:
Nuſquam tuta fides, hoſti diffidito ſemper,
Nam nihil utilius quàm diffidentia prudens.

COMMENTARIUS.

PEſſimi hominum nunquam terribiliores ſunt, quàm dum voce, & geſtu ſeſe leniſſimos oſtendunt. Publ. Mimus

Malus ubi ſe bonum fingit, tunc eſt peßimus.

Quod inprimis de Domitiano Principe lectum eſt, Baſſianus etiam

etiam imperator (ut eſt apud Ælium Spartianum) lacrymabatur, quoties aut mentio fieret, aut magnos videret Getæ fratres, quem occiderat. Aranea (ut ajunt) antequam feriat titillat, Auceps, & mulier quem fallere vult, delinit. Polypus quem demergit, amplectitur. Hyena vocem humanam imitatur, & nomen alicujus ediſcit, quem poſteà devoret. Crocodilus denique Nili animal, terrà pariter ac flumine infeſtum, quem dilacerare ſtatuit, inſequentem fugit, fugientem ſequitur: Sunt qui ſcribunt eum etiam lacrymas emittere, conſpecto homine. Unde in Adagio eſt, *Crocodili lacchrymæ.* Quibus exemplis monemur, nihil credere, atque omnia ſuſpecta habere. Exclamat Tragicus,

Vid. Plinium Lib. 8. Cap.

In Hyppolito.

O vita fallax abditos ſenſus geris.

Multis ſimulationum involucris, & quaſi velis obtenditur uniuſcujuſque natura. Frons, oculi, vultus perſæpè mentiuntur, oratio verò ſæpiſſimè. Quod expertus eſt ille, cum inquit; *O amici, nemo amicus.* Itaque meritò nobis occinit Epicharmus; νᾶφε, καὶ μέμνασο ἀπιστεῖν, ἄρθρα γὰρ ταῦτα τῶν φρενῶν, id eſt, Sobrius eſto, & memor ſis ne quid credas, nervi hi ſunt ſapientiæ. Occurrit & illud Euripidis;

Cic. Ad Q. Frat. Epiſt. 1.

σώφρονος δ' ἀπιστίας
οὐδ' ἐστιν ἄλλο χρησιμώτερον βροτοῖς, id eſt,

Sapiente diffidentia non aliud utilius eſt mortalibus,

Præcipue adverſus hoſtis inſidias. Quoniam nulli citius opprimuntur, quàm qui nihil timent. Et frequentiſſimnm initium calamitatis, eſt ſecuritas. Nihil itaque in hoſte contemnendum, ſed cogitandum, ſub omni lapide dormire Scorpium. Frequenter jam fuſa acies, diſperſos, ac paſſim ſequentes reparatis viribus interemit. Narrat Cornelius Nepos in Thraſybulo, eum, cum Phylem confugiſſet, quod eſt caſtellum in Attica munitiſſimum, non plus habuiſſe ſecum, quàm triginta de ſuis. Hoc initium fuit ſalutis Atticorum, hoc robur libertatis clariſſimæ civitatis. Contemptus enim eſt primò à Tyrannis, atque ejus ſolitudo; quæ quidem res & ipſis contemnentibus perniciei, & huic deſpecto ſaluti fuit. Hæc enim illos ad perſequendum ſegnes, hos autem, tempore ad comparandum dato, robuſtiores fecit. Quo magis præceptum illud, omnium in animis eſſe debet; Nihil in bello oportere contemni; Nec ſine cauſa dicitur, Matrem timidi flere non ſolere.

Vell. Paterc. 2. Hiſt.

Veget. lib. 3 cap. 25.

Moroſis cedendum.

EMBLEMA XL.

Cedito moroſis, nam quo magè concutis ignem,
Hoc magis attollit mota faVilla jubar.

COMMENTARIUS.

IN Adagio eſt; Ignem gladio ne fodito. Quo monemur, potentum & ferocium iracundiam, non eſſe convitiis exagitandam, propterea quod flamma, quo magis commovetur, hoc magis magiſque invaleſcat; cum contra, ſi quieſcat, ſopiatur, Plautus Amphitruone;

Bacchæ bacchanti ſi velis adverſarier,
Ex inſanâ inſaniorem facies, feriet ſæpius,
Si obſequare, unâ reſolvas plagâ.

Fulminis & procellæ eadem ferè eſt vis; validiſſima quæque, ac reni-

renitentia ſternunt,& evertunt. Contrâ arundinem contumacem adverſus ſævientium nimborum impetus, domitricemque ruentis cœli videmus; nec aliis armis, quàm patientia quadam tutam. Sic quisquis majoribus ſuis cedit cedendo, ut arundo, vincit. Præterea nihil ita confuſionem parit ingerenti mala, ſicut fortis tolerantia patientis,& neque verbo,neque opere reddere vindictam. Quod quid aliud,quàm illum ſævientem in adjutorium tui,pudore victum convertere? Hoc certè vindictæ genus eſt maximum, ſcilicet, non commoveri. Prudenter Philoſophus; Si magnanimus fueris, nunquam judicabis tibi contumeliam fieri. De inimico dices, non nocuit mihi, ſed animum nocendi habuit. Et cum illum in poteſtate tuà videris, vindictam putabis,vindicare potuiſſe. Scito magnum & honeſtum vindictæ genus eſſe, ignoſcere. Maximam autem factæ injuriæ pœnam feciſſe, nec quenquam gravius affici,quam qui ad ſupplicium pœnitentiæ traditur. Socrates,cum in viâ quidam per laſciviam illi calcem impegiſſet,admirantibus aliis, quod id pateretur; Quid facerem inquit? illis hortantibus uti vocaret ipſum in jus: Ridiculum, inquit, ſi quis aſinus me calce percuſſiſſet, decretis mihi; voca illum in jus? Nihil ſcilicet patientiſſimus vir intereſſe putabat,inter aſinum & hominem brutum. Idem alias percuſſus, nihil aliud reſpondit, quam, miſerum eſſe, quod homines neſcirent, quando cum galeâ eſſet prodeundum. Quid Cato? cum illi in foro cauſam dicenti Lentulus attractà pingui ſalivâ, in mediam frontem, quantum poterat expuiſſet; abſterſit Cato faciem, ac dixit; Affirmabo omnibus, Lentule falli eos, qui te negant habere os. Atque hîc ſubſiſtens, carmen aliquod, ex 2. Libro variorum meorum Carminum, quo aliquando Amicum ad patientiam cohortatus ſum,addo, Ignoſce, quiſquis hæc leges: Seneca.

Ni te plus oculis meis amarem
Dilectiſſime - - - non monerem
Te tam ſollicitè, quid & nocivum,
Et quid utile ſit tibi futurum,
Dum ver floridulum juventa carpit.
Te nuper monui, monebo rurſus,
Ne (quod pectora concoquit bonorum)
Vt ſoles tremulo Patri reſiſtas.

Eſt moroſior, eſt avariorque,
Sed hos canities, petita cunctis,
Adducit comites perenne ſecum.
Qualis qualis erit, tamen ferendus
Eſt tibi, potius modeſtus ipſum
Quam perverſus, & obſtinatus audi.
Si auro fueris moleſtus idem,
Nihil proficies, reſuſcitatur,
Sed non repprimitur premendo, ſerpens.
Palpanti nihil aſperum ferumve eſt:
Vnda liberius vagans per alveum
Tranquillo pede labitur, fluitque;
Aſt hæc, ſi lapides, trabeſve curſum
Rapacem impediant, ſonat furitque;
Et cum murmure bulliens ſonoro
Pugnantes lapides trabeſque quaſſat.
Omnis hoc habet ira, ſævienſque
Indignatio, creſcit in dolores
Et tormenta ſui, jugumque nullum eſt
Quod non durius urgeat morantem,
Quam qui ſubſequitur ducem paratus.
Vnum eſt triſtibus in malis levamen,
Pati leniter. Et neceſſitati
(Vt virum decet) obſequi libenter.

Sa-

Sapiens ſupervacanea bona negligit.

EMBLEMA XLI.

Diogenes quosdam cernens haurire liquorem
Manu puellos limpidum,
Abjecit cyathum, palmas in pocula vertens,
Queis uſus eſt impoſterum.
Præcidit remoras Sapiens; quo promtius altam
Virtutis Ædem tranſeat.

COMMENTARIUS.

NIhil aliud olim Diogenes, quàm peram, pallium, & ſciphum circumtulit, & ζωλω' πίθȣ, id eſt, doliarem vitam agere ſolitus fuit. Ad hunc Alexander Magnus ita ali-

quando locutus fertur: Adſum, O Diogenes, tibi ſubventurus: cui Diogenes, uter noſtrûm pluribus eget, ego qui ultra peram, & pallium nihil deſidero, an tu, qui non contentus patrio regno, tot periculis temet objicis, ut latius imperes, adeò ut vix totus orbis tuæ cupiditati videatur ſatis futurus? Hæc ad Alexandrum: Memor ſcilicet illius Apulei in Apologia ſententiæ; Pauperem me vis? prius avarum eſſe doceas neceſſe eſt. Quod ſi nihil in animo deeſt, de rebus extraneis quantum deſit non laboro. Aliquando etiam, cum videret quoſdam pueros manu ſuâ aquam haurientes, & bibentes, indignabundus cyatum ſuum, tanquam, ſupervacaneum, abjecit: innuere volens, ſuperfluis iſtis divitiis excluſis, habitaturam latius nobiſcum quietem, & tranquillitatem: quibus eò amplius loci erit, quò Fortunæ minus. Democritus olim etiam divitias abjecit, onus illas bonæ mentis exiſtimans. Poterat & Thales habere opes, ſed multò altius putavit contemnere; doctus ſcilicet, habere & Virtutem ſuas illecebras, quas guſtare & ruminare cum cœperimus, alias magnopere non requiramus. Enimverò viri illi in exemplum nati, omnia, ut ſaperent, contempſerunt, & ad Bonam Mentem magno curſu, ac totis viribus contenderunt, præcidentes ea, quæ tenere, ac remorari poſſent: divitias dico, quæ multis ad Philoſophandum obſtitere, cum contra paupertas expedita ſit, & ad Philoſophiam, abſque viatico, pervenire liceat. Sapiens ille Bias, cum quidam patriam cepiſſet hoſtis, cæterique ita fugerent, ut multa de ſuis rebus aſportarent, cumque eſſet admonitus à quodam, ut ipſe idem faceret; Ego vero, inquit, facio, nam omnia mea mecum porto. Cordatus vir hæc Fortunæ ludibria, ne ſua quidem putabat, quæ nos appellamus etiam bona noſtra; quæ quæſitu difficilia, cuſtoditu anxia, & amiſſu nobis flebilia ſunt. Illi contra quibus recta placent, ſecuri & liberi nihil petunt, & tota Fortunæ comitia prætereunt. Dant ſe Philoſophiæ, almæ animorum nutrici, ſatis habentes, ſi non algeant, non eſuriant; cumque Lucano ſi exclamant,

Cic. in Paradoxis.

—— O prodiga rerum
Luxuries, nunquam parvo contenta paratu,
Et quæſitorum terrâ, pelagoque ciborum
Ambitioſa fames, & lautæ gloria menſæ,

Lib. 4.

Diſcite

Diſcite quam parvo liceat producere vitam,
Et quantum Natura petat. Non erigit ægros
Nobilis ignoto diffuſus Conſule Bacchus
Non auro Myrrhâque bibunt, ſed gurgite puro
Vita redit: ſatis eſt populis fluviusque Ceresque.

Et profectò

Vt quiſque minimo contentus fuit, Turpil.
Ita fortunatam vitam duxit maximè.

In

In Avaros.

EMBLEMA XLII.

Immundæ pecudes Sues, pigroque
Semper implicitæ luto ac ſepultæ,
Non proſunt niſi carnibus peremptæ;
Sic queis pectora faſcinavit aurum
Æternum modo grunniunt ſuosque
Acervos tenues nimis queruntur,
Donec poſt ſua fata dignioris
Hæredis foveant, alantque luxum.

COM-

COMMENTARIUS.

PUblius Mimus ait, Avarus, niſi quum moritur, nihil rectè facit: Non ſecus ac Sus, immundum illud pecus, quod perpetuo ſuo luto immerſum, inter ingentem glandium copiam, ſemper grunnit & queritur, nullique, niſi interemptum & mactatum, ſuo lardo prodeſt. Sic etiam turpilucricupidi (ut cum Plauto loquar) avari, magnas inter opes inopes ſunt Tantali; queruntur perpetuò, &

Patulis rimantur faucibus aurum:

Idque non ſolum in terrâ, ex mercibus ſuis ex Oriente & Occidente petitis, ſed etiam ſub terram, inque fodinas deſcendunt, quo eos uberrimus Fortunæ rivus inauret. Conqueſtus hoc eſt jam olim Poëta Ovidius,

Itum eſt in viſcera terræ, In Metam.
Quaſque recondiderat, Stygiiſque admoverat umbris,
Effodiuntur opes irritamenta malorum.

Hos tales olim Regina Carum Semiramis ſic luſit: Monumento, quod ſibi pararat, hæc inſcribi juſſit, Quiſquis Rex pecuniâ eguerit, aperto monumento, quod voluerit capiat. Darius potitus eâ civitate, titulo credens, ſaxum ingens, quo claudebatur monumentum, vix amolitus, nihil quidem invenit pecuniarum, ſed ex altero ſaxi latere hoc inſcriptum repperit: Ni vir malus eſſes, & pecuniâ inexplebilis, haudquaquam mortuorum loculos moveres. Hoc pacto turpiſſimus avarus ſpe ſuâ cecidit, & irriſus abiit. S. Bernardus ſuper Cant. Serm. XXXVIII. ait, currum Avaritiæ quatuor vitiorum rotis vehi, quæ ſunt, Puſillanimitas, Inhumanitas, Contemptus Dei, & mortis Oblivio. Quæ verba ſi examinemus, veriſsima eſſe comperiemus. Primo Puſillanimitatem Avaritiæ adeſſe, ex eo patet, quod infra terram ſeſe demittat, dum aurum argentumque, viliſsimas terræ glebas eruit;

Hoc quicquid placet, excitatque mentes Boëtius.
Infimis tellus aluit cavernis.

Hinc eſt quod Plutonem præfecerit divitiis Antiquitas; quod ex imis terræ viſceribus, immo ab ipſis inferis petantur opes. Seneca de Beneficiis: video ferrum ex iiſdem tenebris eſſe prolatum, quibus aurum & argentum, ne aut inſtrumentum in

cædes mutuuas deeſſet, aut pretium. Porro, ſecundum Ciceronem, nihil tam parvi, tamque anguſti animi, quàm amare divitias. Dicebat ille, avaros ita facultatum ſuarum curam gerere, quaſi eſſent propriæ, rurſus ex iiſdem nihil capere utilitatis, quaſi eſſent alienæ. Quod quid aliud, quàm puſillanimitas? Sapientius Horatius,

Mihi res, non me rebus ſubmittere conor.

Secundò Inhumanitatem avaris ineſſe, teſtatur Seneca; In nullum Avarus bonus eſt, in ſe peſſimus; Idem etiam in Euchione oculis ſubjicit Plautus. Appoſitè illum hydropi comparat Horatius, quia ut illi

Quò plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ;

Claud. Sic, *Semper inops quicunque cupit.*

Scilicet improbæ

Horat. *Creſcunt divitiæ, tamen*

Curtæ neſcio quid ſemper abeſt rei.

Ut Indicæ formicæ, aurum è cavernis erutum, ſervant tantum, non fruuntur: ita dives avarus, non fruitur ipſe ſuis opibus, & aliis invidet illarum uſum, multaſque paraſſe divitias, non ei finis eſt miſeriarum, ſed initium. Nam adhuc quærendo (qui mos eſt avaro) cupiditas creſcit, & paupertas cupiendo. Dicebat ob id Epictetus, non eſt quod avaris opes augeas, ſed tollas cupiditatem.

Apul. Apol. 1. Omnis enim cupido acquirendi ex opinione inopiæ venit, nec refert quam magnum ſit, quod tibi minimum eſt. Non habuit tantam rem familiarem Philus quantam Lælius, nec Lælius quantam Scipio, nec Scipio quantam Craſſus dives. At enim nec Craſſus quantam volebat. Ita cum omnes ſuperaret, à ſuâmet avaritia ſuperatus eſt; omnibuſque potius dives viſus eſt, quàm ſibi. Reſtat tertium vitium, Contemptus Dei. Dicet hoc tibi Juvenalis,

Falſus erit teſtis, vendet perjuria ſummâ

Exiguâ, Cereris tangens aramque pedemque.

Et quartum, Oblivio Mortis; Quia ut nunquam moriturus, quo minus viæ reſtat, eo plus viatici ſibi quærit, ut Horatius inquit; *Secanda marmora*

Locat ſub ipſum fumus, & ſepulchri

Immemor ſtruit domos.

His au-

His autem hominibus quid aliud impreceris, quàm quod Juvenalis Pacuvio;

Vincat Pacuvius quæſo vel Neſtora totum,
Poßideat quantum rapuit Nero, montibus aurum
Exæquet, nec amet quenquam, nec ametur ab ullo.

Cæcus amor ſui.

EMBLEMA XLIII.

Dum ſua ſubjectis Narciſſus ſpectat in undis
Corpora, & in facie deperit ipſe ſua,
Spernitur à Nymphis, ſubitoque in pectore motu
Ipſe ſui eſt factus flos Hyacinthus amans:
Fabula narratur mutato nomine de te,
Qui reliquos ſpernis cæcus amore tui.

COMMENTARIVS.

SUidas inquit Nymphas à Narciſſo ſpretas dixiſſe, πολλοί σέ τε μισοῦσιν ἂν σεαυτὸν φιλῇς, id eſt, Et multi te oderint ſi teipſum ames. Quod ut ad Emblema noſtrum torqueamus, ſciendum

dum eſt eas Nymphas hîc intelligi, quas Sapientiæ præſides Antiquitas eſſe voluit, quæ elatum pectus fugiunt, humile verò amplectuntur, & exoſculantur. Eſt autem in hominibus quidam cæcus amor ſui, quem φιλαυτίαν vocant: Hoc morbo licet plurimi laborent, nunquam tamen de remedio quærendo cogitant, ſemper ſibi patrocinantur, ſemper blandiuntur. Omnes nobis videmur eſſe belli, feſtivi, ſaperdæ, cum ſimus κάπροι. Neſcio quas Chimæras, quæ monſtra nobis fingamus; interea autem auras, & nubes, pro Junone, captamus miſeri Ixiones. Uſque adeo nihil magis officit progreſſibus noſtris, ac falſa opinio; Quicquid enim hæc præoccupavit, nunquam aſſequitur induſtria. Idcirco Sapiens huic vitio bellum indicat, non aquâ & igni, ſed toto ſuo pectore. Porrò quia Narciſſum, in aqua, tanquam ſpeculo, ſe contemplantem, hoc Emblema repræſentat, pauca de ſpeculis, quæ huc facere videbuntur, addam. Plautus in Epidico ſic inquit, Varro.

Non oris causâ modò homines æquum fuit
Sibi habere ſpeculum, ubi os contemplarent ſuum,
Sed quî perſpicere poſſent cor ſapientiæ.
Vbi id inſpexiſſent, cogitarent poſteà,
Vitam ut vixiſſent olim in adoleſcentia.

Inventa ſunt ſpecula (ait Seneca) ut homo ipſe ſe noſceret: Multi ex hoc conſequuntur, primo ſui notitiam, mox & conſilium quoddam: Formoſus ut vitet infamiam, ne corporis dignitatem, morum dehoneſtamento polluat: Deformis, ut ingenio corporis damna rependat, & virtutibus redimat quicquid corpori deeſt. Amplius, ut Juvenis flore ætatis admoneretur; illud tempus eſſe diſcendi, ſenex, ut indecora canis deponeret, & de morte aliquid cogitaret, admoveri ſibi lineas ſentiens. Natural. quæſt. lib. 5.

Mors introitus ad Vitam.

EMBLEMA XLIV.

Confectus ſenio Phœnix ſe mittit in ignem,
Vt propriis iterum pullulet exequiis:
Diſcite mortales Parcarum ſpernere fila:
Nam, quo vivamus, vivere deſinimus.

COMMENTARIUS.

Vide Plinium Lib. 10. Cap.

DE Phœnice ſic Claudianus;

Hic neque concepto fœtu, nec ſemine ſurgit,
Sed pater eſt proleſque ſui, nulloque creante
Emeritos artus fœcundâ morte reformat,
Et petit alternam totidem per funera vitam.

Huic avi nos Chriſtiani, æquiparandi ſumus; cum ille dies quem impii

impii tanquam extremum timent, nobis æterni natalis ſit. Quanquam hoc neget Ethnicus Poëta, cum inquit,

Soles occidere, & redire poſſunt, Catull.
Nobis cum ſemel occidit brevis lux
Nox eſt perpetuò una dormienda.

Sanius dux ad Eloquentiam Cicero; Supremus ille dies, non Lib. 1. Tuſc. Quæſt. exſtinctionem, ſed commutationem loci adfert. Et alio loco; Si à Deo denunciatum videatur, ut è vitâ exeamus, læti, & agentes gratias, pareamus, emittique nos è cuſtodia, atque levari vinculis arbitremur. Si autem nihil denunciatum fuerit, eo tamen ſimus animo, ut illum horribilem diem aliis, nobis fauſtum putemus: nihil in malis ducamus, quod vel à Diis immortalibus, vel à Naturâ parente omnium, conſtitutum. Non enim temere & fortuito facti & creati ſumus, ſed profecto fuit quædam vis, quæ generi conſuleret humano, ne id gigneret inter cætera, quod cum exantlaviſſet omnes labores, in mortis malum incideret ſempiternum. Paratum nobis perfugium potius putemus, quo utinam paſſis velis tendere liceat. Matthæus Cap. 13. *Tunc juſti fulgebunt ſicut ſol, in regno patris ſui.* Fœlices, mehercules, & ter beatos illos, qui vitæ præcedentis innocentia, fideque meruerunt tam præclarum de cœlo patrocinium, ut renati inter aſtra micare poſſint. Imaginemur, quæſo, Seneca. quantus ille ſit fulgor, tot ſideribus inter ſe lumen miſcentibus. Nulla ſerenum umbra turbabit, æqualiter ſplendebit omne cœli latus. O quam habebit tunc animus noſter, quod gratuletur ſibi cum emiſſus his tenebris, in quibus aſſiduo volutatur, totus illam lucem aſpexerit, quam nunc per anguſtiſſimas oculorum vias obſcure intuetur; & tamen illam procul admiratur! Hæc cum perpendimus, quis mortem temporalem metuat, cum æterna ante oculos vita ſit? quis labores carnis timeat, cum ſe in requie æternâ noverit collocandum? Audi iterum Ciceronem; Pro dii immortales, quam optabiliter iter illud ineundum eſt, quo confecto, nulla reliqua cura, nulla ſollicitudo futura eſt. Legitur non-nemo in libris quæſtionum Tuſculanarum, cum Platonis libros de immortalitate animorum legiſſet, mox ſeſe è præcipite muro, in mare abjeciſſe ut æterno illi Cœlitum concilio adſcriberetur. Refert Val. Maximus; Thraces olim natales hominum flebiliter, exequias cum hilaritate celebraſſe;

braſſe; gnari ſcilicet, ſine ullis Doctorum præceptis, veræ noſtræ conditionis: ideoque, inquit, merito ſibi ſapientiæ laudem vindicarunt. Et certè, ſi iſtæ plus quàm aniles ineptiæ pellantur; quid in morte miſeriarum invenias? At amaram eſſe dices. Reſpondet Orator; Habes ſomnum imaginem mortis, eumque quotidie induis, & dubitas quin ſenſus in morte nullus? cum in ejus ſimulacro videas eſſe nullum? Diogenes interrogatus num quid mali eſſet mors? Quo inquit, pacto malum, cum præſentem non ſentiamus? quod autem abeſt nulli malum eſt. Dum ſentit homo, vivit, nondum igitur adeſt mors; quæ ſi adſit, abeſt ſenſus. Malum autem non eſt, quod non ſentitur. Hanc ratiocinationem quidam tribuunt Epicuro; Mors quidem mala non eſt, ſed iter ad mortem. Id ſi metuimus, totâ vitâ metuendum eſt, quid enim hæc aliud, quàm iter ad mortem? Cunctos itaque Boëtii verbis alloquor

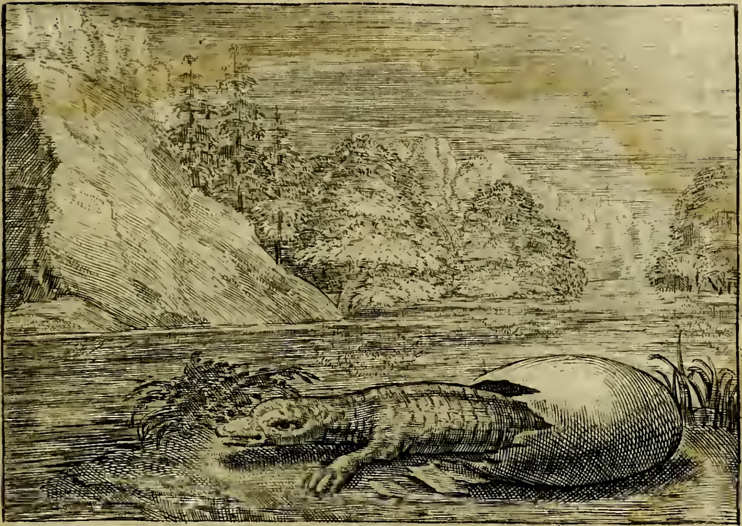
Lib.3. Met. 10.

Huc omnes pariter venite capti,
Quos fallax ligat improbis catenis
Terrenas habitans libido mentes;
Hic erit vobis requies laborum,
Hîc portus placidâ manens quiete,
Hîc patens unum miſeris aſylum.

E parvis

E parvis citò magnus.

EMBLEMA XLV.

Quoſquos ex humili ſalıre cernes
Ad faſtigia dignitatis altæ,
Crocodilo habeas pares, ab ovo
Qui creſcit minimo brevî ſtupendus.
Parte hâc diſsimiles tamen vocabis,
Quòd hic perpetuo augeatur, illi
In ſummo poſiti ruant ad imum.

COMMENTARIUS.

NArrat Pierius, in hieroglyphicis ſuis, Crocodilum è minimis initiis maximum cito capere incrementum: Et Plinius

Nat. Hiſt. lib. 8. cap. 25. refert eum, quumdiu vivit, creſcere. Huic animali Pierius homines, qui ex infimo, & humillimo loco ad ſummas dignitates emergunt, æquiparat: Hâc parte ego tamen eos diſſimiles arbitror, quod, cum Crocodilus (ſecundum Plinium) perpetuo creſcat, illi contra, ubi ad faſtigia pervenerint, ad ima tendant. Non ſecus ac ſtellæ, quæ ſubito natæ, ſubito evaneſcûnt. Et naturalis ratio eſt, ut quibus viis fiunt, creſcuntque omnia, iiſdem facilè reſolvantur. Hinc Ulpianus Lib. 48. ad Sabinum; Nihil tam naturale eſt, quam eo genere quidque diſſolvi, quo colligatum eſt: Exemplo nobis ſit, unum inſtar omnium, Romanum imperium, quod è paſtorali (ut ita dicam) tugurio, tantum ultra reliquas urbes caput extulit,

Tit. de Diverſ. Regul. Iuris.

Virgil. Eccl. 1. *Quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi.*

Ita ut ſub Principe Auguſto magnitudine & fœlicitate ſuâ laborarit. Meruit que tandem triumphati orbis caput dici. Iam verò non amplius gaudii materia eſt, ſed humanæ fragilitatis, & Fortunæ variantis indicium. Certè hoc imperium tale fuit (ut Vell. Paterculus de Bruto, & Caſſio loquitur) quod prona Fortuna comitata eſt, & veluti fatigata maturè deſtituit.

Lib. 2.

A te-

A teneris aſueſcendum.

EMBLEMA XLVI.

Fruſtrà, operam perdis, potuiſſet virga moveri
Cum nondum ſtaret viribus aucta ſuis.
Nunc robur mora longa dedit, citiuſque fatiſcet
Quàm queat in formam flectier illa novam.

COMMENTARIUS.

INgenioſiſſimus Poëtarum Ovidius inquit, In lib. de Rem. Amor.

Quæ præbet latas arbor ſpaciantibus umbras,
Quo poſita eſt primum tempore, virga fuit,
Tunc poterat manibus ſummâ tellure revelli,
Nunc ſtat in immenſum viribus aucta ſuis.

Quo elegantiſſimo ſimili nos docet, præcipuum jam inde à

teneris, liberorum correctioni impendendum eſſe laborem. Tractanda eſt cera, dum molliſſima eſt. Virga ſi curva ſit, virga flectenda eſt in eam formam, quam ei perpetuam eſſe velimus, alioqui frangas citius, quàm corrigas, cum jam in pravum induruerit; Et

Horat. *Naturam expellas furcâ tamen uſque recurret.*

Fingenda eſt argilla etiamnum uda, imbuenda liquoribus optimis teſta eſt, dum rudis; tingenda lana, dum à fullone nivea venit; nulliſque maculis contaminata. Idem in tenerâ liberorum ætate obſervandum eſt: quorum natura, licet in pravum inclinare videatur, ſuperabilis tamen eſt. Efficax quidem res eſt natura, ſed hanc vincit efficacior inſtitutio. Themiſtocles mirantibus aliis, in adoleſcente quopiam, qui feroci, pravoque ingenio videbatur, mutatos eſſe mores, dicebat, aſperos & indomitos pullos in optimos equos evadere, ſi quis illis diſciplinam & maturam inſtitutionem adhibuerit: maturam dico, quia ſera ne hilum proficit. Antiſthenes, cum filium cujuſdam ſuſcepiſſet erudiendum, rogatus à parente quibus rebus opus eſſet, libro inquit novo, novo ſtylo, novâ tabellâ. Rudem nimirum, & vacuum animum requirebat Philoſophus. Nam ut ceræ vacuæ quidlibet imprimas, litteris autem exaratæ, parum, aut nihil: ſic etiam animo. Porrò, quia vicina eſt lapſibus adoleſcentia, &

Iuvenalis. ——— *Dociles imitandis*
Turpibus & pravis omnes ſumus;

Ideò maximam diligentiam in educatione requiremus, Hæc enim bona, bonos efficit, mala malos. Teſtatur hoc Seneca; Nihil magis fecit iracundos quàm educatio mollis & blanda, ideò unicis quo plus indulgetur, pupilliſque quo plus licet, eo corruptior eſt animus. Non reſiſtet offenſis, cui nihil unquam negatum eſt, cui lachrymas ſollicita ſemper mater abſterſit. Denique, ut Terentius inquit;

Lib. 2. de ira.

Licentiâ omnes reddimur deteriores.

Ne itaque liberis feneſtram ad nequitiam aperiamus, celandus eſt iis paternus animus: Nam

Baptiſt. Mant. *Sit licet in natos facies auſtera parentum,*
Æqua tamen ſemper mens eſt, & amica voluntas.

Fœnum Græcum, quo tractatur durius, fœlicius creſcit, ſic etiam

liberi,quo habentur contentius,meliores ſunt.Sed modus in omnibus ſervandus eſt,&(quod apprimè in vita eſt utile)ne quid nimis. Olim apud veteres, puer abs quopiam caſtigatus, ſi querelam ad patrem detuliſſet, turpe erat patri, ſi hoc audito non iterum filium emendaſſet. Si quidem; ex inſtitutione majorum, habebant hanc de ſe mutuo fiduciam, ut crederent, neminem eſſe, qui cujuſquam liberis quicquam imperaret inhoneſti. Sic omnibus ſenioribus eadem erat auctoritas, quæ patribus:

Verba quis auderet coram Sene digna rubore Ovid.
Dicere? cenſuram longa ſenecta dabat.

Prætereà (ut Iuvenalis Satyra 14. teſtatur,)

Credebant hoc grande nefas, & morte piandum
Si juvenis vetulo non aſſurrexerat, & ſi
Barbato cuicunque puer; licet ipſe videret
Plura domi farra, & majores glandis acervos:
Tam venerabile erat precedere quattuor annis.

Voluptatis præmium.

EMBLEMA XLVII.

Cum coit, & dulci Veneris jacet ebria motu
Vipera, contruncat inſidioſa marem:
Hoc Venus omnis habet, primo ſua gaudia fundit,
Poſtmodò ſed ſtimulis corda fruentis agit.

COMMENTARIUS.

PLinius Lib. 10. Cap. 62. inquit, Viperæ marem, caput inſerere in os fœminæ, quod illa voluptatis dulcedine abrodit. Confirmat & hoc Orus Apollo, in ſacris ſuis ſculpturis. Nihil autem aliud per hoc notamus, quam certiſſimam Voluptatis comitem eſſe Pœnitentiam, Boëtius Lib. 3. Met. 7.

Habet hoc Voluptas omnis

Sti-

Stimulis agit fruentes,
Apiumque par volantum,
Vbi grata mella fudit,
Fugit & nimis tenaci
Ferit icta corda morſu:

Quam ſententiam liberâ oratione ſic locupletavit: Quid autem de corporis Voluptatibus loquar? quarum appetitus quidem plenus eſt anxietatis, ſatietas verò pœnitentiæ. Quantos illæ morbos, quam intolerabiles dolores, quaſi quendam fructum nequitiæ, fruentium ſolent referre corporibus? quarum motus quid habeat jucunditatis ignoro. Triſtes verò eſſe Voluptatum exitus, quiſquis reminiſci volet libidinum ſuarum, intelliget: O pulchra & appoſita verba! Reverà enim ſic eſt Voluptas, tunc cum maximè delectat, extingitur, nec multum loci habet, itaque citò implet, & poſt primum impetum marcet, Statimque (ut Homericum illud habet)

τὼ δ' ἅμα χάρμα καὶ ἄλγος ἕλε φρένα, id eſt, Odyſſ. Τ.

Lætitia huic mœrorque ſimul præcordia cœpit: Lætitiam dico, ſed falſam, veram enim ſcio Voluptati opponi, utpote quæ alta, & ex alto veniens: cum contrà Voluptas talis ſit, quæ terrenis & fragilibus innititur, quæ adventitio læta eſt, quamque tum maximè, cum exultat, ſollicita ſubit cogitatio. Ad quod alludens aliquis, dixit voluptatem ore ſuo mel gerere, corde fel, & in dorſo anxios morſus. Quæ contraria ſimul eſſe, forte aliquis miretur; quare Socratis fabulam, fidei faciendæ gratiâ hîc adducam: Quo tempore Saturno exacto, & cœleſtibus regnis pulſo, Iuppiter imperium conſtituere cœperat, ferunt coram eo adfuiſſe *Voluptatem & Dolorem*, cum graviſſimis poſtulationibus, & criminibus, quibus ſe mutuò inceſſebant. Iuppiter ratus ex uſu maximè eſſe & ſuo & Reipub. inimicitas & odia deleri, operam dedit, ut in gratiam litigantes redigeret; ſed fruſtra expertus omnia: tandem reluctantes adamantinâ quâdam catenâ, inter ſeſe copulavit, ut quamvis inter ſe diffiderent, nihilominus neceſſariò ſimul, & unâ eſſent, manerentque perpetuò. Plato in Phædone.

Hinc *Ita comparatum eſt in ætate hominum,* Plaut. in Amph.
Ita Diis placitum, Voluptati ut Mæror comes conſequatur.

Utroque itaque cavendum eſt, quia qui unum, habet & alterum; ubi enim uber, ibi & tuber, ubi mel, ibi fel. Et Apes ideò pungunt, Apul. Florid. L. 3.

pungunt, quia ubicunque dulce eſt, ibi & acidum invenies. Quod intelligentes priſci Romani, duas *Divas* ſemper colebant, *Angeroniam*, atque *Volupiam*, alteram ab Angoribus dictam, alteram à Voluptate. Et *Angeroniæ* ſimulachrum in Arâ *Volupiæ* fuit collocatum. Quo innuebant, extrema Gaudii poſſidere Mœrorem. Hæc cum veris veriora ſint, quis non ſtultiſſimos illos venereos nepotulos judicet; qui dum maximè ſuæ Helenæ inhiant, dum loca Ædilem metuentia adeunt, ut maſculum illum ſpiritum, in febriculoſæ alicujus meretriculæ amplexibus, efflent, tandem id referunt, ut hamum vorent: Quo ſuo malo, in conſuetudinem adducto, impoſterum carere non poſſunt. Nihil enim prodigæ ſatis eſt Voluptati, ſemper famem ſui patitur. Ergò, ut globus in altum miſſus non ſiſtitur; ita illi, ubi ſemel à rectis deerrarunt in vitia, à vitiis in prava, à pravis in præcipitia perveniunt. Quod Chriſtianæ religionis vexilliferum Auguſtinũ non latuit, cum ita exclamaret: O Voluptates quam faciles aditus habetis, dum ſuadetis, quam verò difficiles habetis exitus? Dum ſuadetis inungitis, ſed poſtquam ſuaſeritis, uſque ad mortem animæ pungitis. Scitè olim ſed malo ſuo edoctus, Lyſimachus dicebat; Dii Boni quam brevis Voluptatis causâ, quantam depoſui Voluptatem? Coactus enim fuerat ſe ob ſitim dare Schytis, ut frigidam aquam biberet quâ auream illam Libertatem vendiderat. O utinam & multi id cogitent, dum perpetuum illud pœnitere, tum cito periturâ Voluptate emunt; quæ tamen, ſi ad illud conferatur nulla eſt. Quid enim iſtud me juvet, ſi pauliſper lucem videam in arctiorem mox carcerem compingendus? Irritat hæc externa delectatio in nobis fluctum illum cupidinum, non aufert. Quapropter (ut monet Ariſtoteles) Voluptatem non venientem, ſed abeuntem aſpicientes, & latentem illam Syrænis caudam, fallacem illum Sinonem in oculis habentes, induremus animum, & blandimentis Voluptatum procul abſtrahamus, ut majore illo animi gaudio, illâ εὐθυμίᾳ fruamur, quam ubi adepti erimus, tum demum intelligemus, miſerrimos eſſe voluptuoſos, & Voluptatem capiemus maximam: quod hâc Voluptate non capiamur.

Macrob. lib. 1. in ſomnium Scip.

Plaut.

Ambroſ.

Auguſt. de contrit. cordis. Cap. 4.

In Alcumiſtas.

EMBLEMA XLVIII.

Dum certis incerta ſequor, rem prodigus omnem
Converti in fumos, & miſeros cineres.

COMMENTARIVS.

ALcumiſtica, amabilis illa inſania, certæ egeſtatis, & caſſi laboris comes, curioſis ingeniis familiaris, quantæ vanitatis ſit, ex eo ipſo facile apparet, quod polliceatur, quæ natura nullo modo pati nec attingere poteſt, dum rerum vertere ſpecies tentat, ac benedictum quendam Philoſophorum (ut vocant) lapidem fabricare præſumit, quo, Midæ inſtar, contacta omnia corpora, ilicò in aurum, argentumve permutentur. Quin etiam è ſummis, inacceſſiſque cœlis, quintam quandam eſſentiam depromere nititur, quæ præter infi-

T nitas

nitas opes, etiam reviviſcentiam adfert. Sed quod maxime ridiculum, quibus ipſi ſpondent aurum, ab his aurum petunt.

Nugipolyloquides (ut ait Comicus) *argenti extenebronides,*
Technipolyloquides, nummorum expalponides,
Quod ſemel aripides, nunquam poſtea eripides.

Fingunt ſibi neſcio quæ monſtra, Leonem viridem, Cervum fugitivum, Aquilam volantem, Stultum ſaltantem, Draconem caudam ſuam vorantem, Bufonem inflatum, & ſimiles innumeras nugas. Hæc illorum myſteria ſunt, his ducibus opus peragitur. Emuntur ollæ, vitra, carbones, metalla, & ſucci in abditis fornacibus recoquuntur, ut ex argento vivo, concretum & ductile, ad cudendam monetam efficiatur, & admirabilem abditarum naturæ rerum maſſam conflando, purum inde aurum efficiatur. Cum verò jam expectatur fœtus aureus, ne mica quidem auri provenit, ea tamen ipſis perſtat inſania, ut quo plus impenſum eſt, eo minus libeat deſiſtere.

Ovid. lib. 1. de art.

Sic ne perdiderit, non ceſſat perdere luſor,
Et revocat cupidas alea ſæpè manus.

Perſ.

Tandem deceptus & exſpes
Ne quicquam fundo ſuſpirat nummus in imo.

Miſer Alcumiſta, qui jam ætatem omnem inter experimenta conſumpſit, mercibus, patrimoniiſque omnibus decoctis, & in cinerem fumumque converſis, annoſus, pannoſus, eſuriens, ſemper ſulfur olens, &, ex aſſiduâ argenti vivi contrectatione, paralyticus, nihil præter pœnitere, gemere & dolere ſibi reportat, utpote cujus errori damnum, damno labor, & labori pudor accreverit. Sunt tamen quibus, nihil præ mirabili arte æſtimantibus, eſt etiam quædam paupertatis, in hoc ſtudio, ſuavitas, ne gratis in Naturæ ſecreta pervaſerint. Ridiculus hic morbus etiam Poëtam Augurellum tenuit, qui videns, eam curam inani voto ſuſceptam, ingenium ab irritâ ſpe, ad factitanda carmina convertit. In hunc ſic luſit Latomus;

Refert Paulus Iovius in Elogiis.

Iocum vetuſtum refricans Aurelius,
Dum ſperat aurum, luditur carbonibus,
Adhuc Leoni ſcribit auri prodigo,
Iam certus artis, nempe Chryſopæiam,
Vt quod minus collegit è carbonibus
Avidi Leonis eriperet è dentibus.

Bona

Bona conſcientia in malis eſt ſecura.

EMBLEMA XLIX.

Alcedo medio quieta ponto
Ova parturit, incubanſque pullos
Excludit teneros, fovetque, donec
Niſus inſolitos ſciant volandi:
Queis mens integra, criminiſque pura eſt,
Exſultant medios vel inter hoſtes;
Ex ſeſe quia gaudium perenne
Habent, atque animi vigentis arcet,
Ad quam non datur hoſtibus venire.

COMMENTARIUS.

Vid. Plin. lib. 10. cap. 32.

ALciones, ſive Alcedines, in medio mari nidum conficiunt, idque mediâ Hyeme, quo tempore maximè ventorum impetu mare tempeſtuoſum eſt. Sed tum venti ſe remittunt, cum alcedo ſeptem diebus incubat, excludit enim pullos totidem, qui cum cibum appetunt, ſeptem alios dies, ad pullorum incrementum, minutiſſimo animali elargitur Deus. Omnes itaque, qui ſe mari committunt, id obſervant, eoſque dies Alcionios vocant.

Plautus, *Aicionia nunc apud forum ſunt;*
ubi de Juſtitio loquitur. Et in Pœnulo,

Iam hercle tu periſti, niſi illam mihi tam tranquillam facis,
Quam mare eſt olim, cum ibi Alcedo pullos educit ſuos.

His autem avibus ſimillima eſt bona conſcientia, quæ pari faſtigio, eodemque vultu, inter amicos & hoſtes ſuos ſtat. Non ſecus ac in medio mari edita, ac altiſſimis defixa radicibus rupes, cujus ſumma fluctus ne attingunt quidem, infima ſic verberant, non ut eam commoveant, ſed ut ipſi frangantur. Narrant Poëtæ, Olympi cacumen ſemper eſſe quietum, propterea, quod altius ſit, quam ut eò vis ventorum, tempeſtatumque perveniat: ſic etiam hæc eſt ſublimior, & excelſior, quam ut iſtas iniquiſſimorum hominum calumnias ſentiat. Socratis animum triginta Tyranni infringere non potuerunt. Papinianus interrito vultu à Tyranno, cæſus eſt, cujus ſecuris nobis ſecuritatem imprimere debet, pro juſtitia benè moriendi. Regulus luminibus in perpetuam vigiliam expanſis, periculis undique imminentibus, catenis circumfrementibus, non abſcondidit virtutem, ſed magis magiſque exercuit, ſuoſque gemitus ſub tortore devoravit,

Regium hoc ipſum putans
Adverſa capere, quoque ſit dubius magis,
Status, & cadentis imperî moles labet,
Hoc ſtare preſſo certius fortem gradu:
Haud eſt virile, terga Fortunæ dare.

Conſtituerunt, ſcilicet, hi viri, cum Antiſthene, muros in animi ſui ſenſibus, nullâ vi, nullis machinis expugnabiles. Habebant altum

altum illud gaudium, & ex alto veniens, quietem nimirum mentis, & conſcientiæ in tuto collocatæ; quæ non aliter ac Nepentes, ab Homero prædicata, addita poculis, omnem convivii triſtitiam diſcutit; ita omnem malorum ſollicitudinem illis abolebat. Et certe neceſſario ſequitur, Ubicunque pura mens eſt, ibi Deus eſt, ubicunque Deus eſt, ibi paradiſus, ibi cœlum, ibi fælicitas vera; ubi hæc eſt, ibi verum gaudium.

Hic murus aheneus eſto Horat.
Nil conſcire ſibi, nullâ palleſcere culpâ.

Amor filiorum.

EMBLEMA L.

Cum videt inſontes Pelicanus fervere pullos
Ignibus, ardentes inſilit ipſe rogos,
Et pius ad pulchram mavult contendere mortem,
Prolibus infœlix quàm ſupereſſe ſuis.
Non te ſparſa pudet natorum ſanguine mater
Ingenium brutis mitius eſſe feris?

COMMENTARIVS.

ORus Apollo in Sacris ſuis Sculpturis refert, Pelicanum, cum cæterarum avium more poſſit in editioribus locis ova reponere, id tamen non facere, ſed potius defoſsâ terrâ,

terrâ, pullos ibi collocare. Quod ubi deprehenderent homines, locum illum arido bovis ſtercore circumlinunt, cui & ignem ſubjiciunt: Pelicanus autem conſpecto fumo, dum alis ſuis vult ignem extinguere, è contrario earum agitatione accendit, quo quum conflagrent ejus alæ, facile in ignem decidit, & ab aucupibus capitur. Quam ob cauſam, non conſentaneum exiſtimarunt Sacerdotes, eo veſci, cum omnino pro pullis in diſcrimen ſeſe conjiciat. Adde quod hæc avis centum & viginti diebus quibus in prolis educatione detinetur, nunquam ad prædam longius provolet, uni illi curæ aſſiduo intenta, ne pullos deſerat. Quod ſi nihil aliud quicquam ſuggeratur occurratve; quod iis in alimentum paret, ipſe ſuis femoribus, roſtro vellicatis ſanguinem ciet, quem pullis exugendum præbet. Monet nos hæc volucris, natos, qui pars noſtri & ſanguis ſunt, omni curâ fovere, ac diligere. Jubet hoc jus illud naturale, quod natura omnia animantia docuit: Inſt. Lib. 1. Tit. 2. §. 1. Quanta cura ac ſedulitate Ciconia pullos nutrit? Delphinus, conſpecto hoſtili piſce, prolem ſuam ingurgitat, deinde extrà periculi aleam poſitus, eam reddit ex alvo. Palumbes ſæviente frigore nidificans, & partum excludens, ſibi plumas haud gravatur evellere, ut parvuli mollius cubent, quo fit, ut ipſa ſæpè mater gelu contabeſcat. Omnia denique animalia pro ſuo partu ita propugnant, ut nullos impetus, nullos ictus reformident. At proh dolor, immane quantum ſæpè homines rationales, ab hac brutorum irrationalium natura degenerant? Dum ſua pignora relinquere non verentur, & in prædam canibus objicere non exhorrent? Dum ſua ipſius viſcera eviſcerant, dum naſcentium animas diabolicis ſuis medicamentis diſturbant? dum fructum hominis, qui in ſemine eſt, hominem denique ipſum perdunt? Hæc monſtra Ovid. ſic inſectatur;

Quæ prima inſtituit teneros avellere fœtus,
Militiâ fuerat digna perire ſuâ.
Si mors antiquis placuiſſet matribus olim,
Gens hominum vitio deperitura fuit.
Quid plenam fraudas vitem creſcentibus uvis?
Pomaque crudeli vellis acerba manu?
Sponte fluent matura ſuâ: ſine creſcere nata;
Eſt pretium parvæ non leve vita moræ.

Veſtra

Veſtra quid effoditis ſubjectis viſcera telis?
Et nondem natis dira venena datis?
Colchida diſperſam puerorum ſanguine culpant,
Atque ſua cæſum matre queruntur Ityn;
Diſcite quis Tereus, quis vos irritet Iaſon
Figere ſollicitâ corpora veſtra manu?
Hæc neque in Armenis Tigres fecêre latebris;
Perdere nec fœtus auſa Leæna ſuos.

Perdere? Immo pueros ſæpe à matre relictos ipſæ Leænæ, Tigres, & Lupæ uberibus ſuis aluerunt; cujus rei teſtes ſunt hiſtoriæ, cum Græcorum, tum etiam Romanorum; Nullum denique animantum genus eſt, quod non alat ſuos fœtus; & homines ſuos abjiciunt? Quid obſecro crudelius iis, qui prolem educationis tædio exponunt? An non in tales competere videtur Græcorum etymologia, qui μητὴρ dici putant à μὴ τηρεῖν, id eſt, à non ſervando? Reclamat certè in os ipſa Natura, quæ fœminis duos turgidos illos in pectore fonticulos dedit, ſponte ſuâ poſt patrum fluentes, ut in lucem editos fœtus, delectabili illo ſucco alant. Monet & hoc terra, quæ ideo omnium parens dicitur, non quod gignat tantum, ſed quod nutriat etiam ea, quæ genuit. Quia autem hæc naturæ Lex, à ſceleratis hominibus aliquandò violatur, ideo jura civilia eam confirmarunt, vide L.5. Si quis à liberis. ff. de Agnoſcendis Liberis, L. Si competenti judici, C. de Alend. Liberis.

Juſta

Iuſta ultio.

EMBLEMA LI.

Vipera quæ coiens occiderat ante maritum,
A ſobole hoc idem ſupplicium patitur:
Tarda licet Nemeſis pœnam differre videtur,
Attamen à tergo dura flagella quatit.

COMMENTARIUS.

DIximus Emblemate XLVII. Viperam coëuntem, maris caput, ori ſuo inſertum, amputare, quod nefas proles tandem ulciſcitur, dum, matris alvum perrodens, erumpit. Docet autem nos hoc Emblema differri, aliquando pœnom, non auferri, nec crimen quenquam in pectore geſtare, qui non idem Nemeſin tergo. Sequitur enim illa Dea ſilenter

& lento pede. Plutarchus in Problematis ſcribit, Tyriis fuiſſe morem, ut Deorum ſtatuis vincula injicerent; quod Ænigma innuit, Deos ad ſcelerum ultionem lentè quidem procedere, ſed tamen aliquando de malefactis pœnam ſumere, vel inopinato. Horatius,

Raro antecedentem ſceleſtum
Deſeruit pede pæna claudo.

Lib. 1 Vall. Max. Lento quidem gradu ira divina ad vindictam procedit, ſed tarditatem ſupplicii gravitate pænæ compenſat. Vidit hoc Homerus, quamvis oculis captus, cum inquit,

Iliad. δ. *Quanquam non punit Iuppiter ilicò ſontem,*
At faciet tamen, & luerit ſua crimina magno.

Theocritus in Idyll. decimo,

Εὗρε θεὸς τὸν ἀλιτρὸν, ἔχεις πάλαι ὧν ἐπιθύμεις. id eſt,
Invenit Deus impium, habes quæ olim cupiebas.

Enimvero conſueverunt Dii immortales quo gravius homines ex rerum commutatione doleant, quos pro ſceleribus ulciſci volunt, his ſecundiores interdum res, & diuturniorem impunitatem concedere, ita tamen ut tandem τὸν ἀλιτρὸν inveniant;

Claud. ——— *Tolluntur in altum*
Vt lapſu graviore ruant.

Quod quanquam aliquando non, aut tardius fieri videatur, tamen non fit, & idcirco de eo non querendum eſt. Quis tragœdiam ſi Lipſ. in Conſt. ſpectet, indignetur, ſi Atreus ille, aut Thyeſtes in primo alterove actu ſublimes per ſcænam, & elati pauliſper incedant? Regnent, minentur, imperent, Scæna hæc mox ſanguine diffluet, & volvuntur in eâ purpureæ aureæque veſtes.

—— *Improba nunquam*
Spes lætata diu eſt.

Semper enim impii aut internè, aut externè puniuntur. Internè, quia pænam ſemper antè oculos verſari putant, qui peccaverunt; cumque non in publico tribunali, ſed in arcano pectoris ſinu experiuntur. Hic eos inſectantur furiæ, non ardentibus facibus, ut in fabulis eſt, ſed angore conſcientiæ;

—— *Habitant ſub pectore manes*
Vltriceſque Deæ

Et *Prima eſt hæc ultio, quod ſe*

Iudice

Iudice nocens abſolvitur improba quamvis
Gratia fallaci Prætoris vicerit urnâ

Veriſſimè Plato ἀκόλουθος τῆς ἀδικίας ἡ τιμωρία, id eſt, cognatum, immò innatum omni ſceleri ſceleris ſupplicium. Iuſſiſti Domine (inquit Auguſtinus) & ſic eſt, ut pœna ſit omnis inordinatus animus. Quis autem eam ſolum punitionem cenſeat, quæ incurrit in oculos, quam corpuſculum hoc ſubit? Non eſt; Externa iſta omnia leviter nec in longum nos angunt. Ut gravius ægrotare judicantur, qui tabe aut marcore laborant, quàm qui inflammatione aliquâ, aut febri, & tamen hæc magis apparent: ſic in graviore pœna improbi, qui lento illo paſſu ducuntur ad æternam illam mortem. Novi ſunt Titii, jecur renaſcens ſemper ſuæ tortrici aliti ſuppeditant, quod ita feritur, ut ſentiant ſe mori: O miſerum qui huic judici traditur; qui toties moritur, & non moritur.

Lib. 1. Confeſſ.

Lip. in Conſt.

Sapiens in omnibus providus.

EMBLEMA LII.

Ingredior lentè, & prætenſis cornibus omne
Exploro; Sapiens providet id quod agit.

COMMENTARIUS.

DOcemur hoc Emblemate in omnibus eſſe providi, & lentè feſtinare; quod innuit hæc Limax, quæ quamvis tarda ſit, tamen ad optatam ſuam metam fœliciter ſæpiſſimè pervenit. Veteres olim Delphinum anchoram complectentem depingebant, quo hieroglyphico ſignificabant in conſultando moram, in conficiendo celeritatem oportere dominari, alterumque altero debere temparari, quò videlicet ejuſmodi quidam animi habitus exiſtat, qualem Plato conflari

ſtari putat, ex Muſicâ Gymnaſticâque, ſi pariter exerceantur. Sciebant ſcilicet divini viri illud Sophoclis veriſſimum,

Periculoſam eſſe praproperam ſapientiam, In Oedip. Tyranno.

Et eum qui plus ſatis feſtinat initio, ſeriùs ad finem pervenire. Canis dum nimium properat, cœcos ejicit catulos. Prudenter itaque Terentius,

Vide ne nimium calidum hoc ſit modo.

Porrò quam ſingularis virtus ſit temperata illa maturitas, probavit cunctator ille Fabius, qui Romanam cunctanda reſtituit rem. Doctus ni fallor illud Mimi; Diu, ſcilicet, apparandum eſſe bellum, ut vincas celerius Ammianus de Conſtantino: Hinc & deinde nec itinera, nec flumina tranſiri poſſe, ſinè præſidiis putans, erat providus, & cunctator, quod præcipuum bonum in magnis ductoribus, opem ferre ſolet exercitibus & ſalutem. Et Pallas Iliad. α. à tergo adſtat Achilli, jamque manum admoventem gladio coërcet; docens violentos illos animi motus comprimendos eſſe, alioqui talis feſtinationis comites eſſe errorem & pœnitentiam. Teſtatur hoc Græcus ille verſiculus;

προπέτεια πολλοῖς ἐςιν αἰτία κακῶν, id eſt,

Multis malorum eſt cauſa præcipitantia. Scivit hoc verſipellis ille Ulyſſes, cum contra Ajacem hæc efferret,

—— Tibi dextera bello Metamorph. Lib. 13.
Vtilis, ingenium eſt quod eget moderamine noſtro,
Tu vires ſine mente geris, mihi cura futuri eſt,
Tu pugnare potes, pugnandi tempore mecum
Eligit Atrides, tu tantum corpore prodes,
Nos animo;

Seneca; Si prudens fuerit animus tuus, tribus temporibus diſpenſetur; præterita cogita, præſentia ordina, futura prævide. Ergo, ut dicitur, omnia pedetentim perficienda ſunt. Terentius in Phormione;

Dii bene vortant quod agis, pedetentim tamen.

Quoniam (ut Plautus in Perſa)

Si quam rem accures ſobrie ac frugaliter,
Solet illa rectè ſub manu ſuccedere, atque ædepol
Fermè ut quiſque rem accurrat ſuam, ſic ei procedit.

In Adulatores.

EMBLEMA LIII.

Dum mentitur avem, dum Veſpertilio murem,
Muſtelas geminas callida ludificat:
Doctus Adulator pro vento carbaſa vertens,
Temporibus ſervit ſedulus uſque ſuis.

Plin. lib. 10. cap. 61.

VEſpertilio tale eſt animal, quod an avis, an mus ſit, non abs re dubites; Sola enim volucrum parit, eique uni membraceæ ſunt pinnæ; eadem ſola lacte nutrit pullos, ubera iis admovens. Hoc animal cum tale ſit, Muſtelas, domeſticis animalibus, iiſque alitibus infeſtiſſimæ ſunt, & ad internecionum uſque perſequuntur, ludit, dum nunc avis,

avis, nunc mus videtur. Qua de causâ Pierius in hieroglyphicis ſuis refert, Ægyptios eam ſolere adulatori æquiparare, qui, quemadmodum aqua præterfluens nullo certo colore eſt, ſed ſemper colorem ſubjecti ſoli refert: ita etiam ſui diſſimilis eſt, pro re nata ſeſe adaptans. Gubernatores navium pro vento ſinus ſuos obliquant: Itidem ab adulatoribus fit,

Vtcunque in alto ventus eſt, exin velum vortitur.

Horum ingenia ita deſcribit Terent.

Eſt genus hominum qui eſſe primos ſeſe omnium rerum volunt,
Nec ſunt, hos conſector, hiſce ego non paro me ut arrideant,
Sed his ultro arrideo, & eorum ingenia admiror ſimul,
Quicquid dicunt laudo, id rurſum ſi negant, laudo id quoque,
Negat quis? nego, ait, ajo:
Poſtremò imperavi egomet mihi
Omnia aſſentari: is quæſtus nunc eſt multò uberrimus.

Hæc homines incertiſſimi, quos bonæ mentis pœnitet, faciunt, ut caput unctius referant, ut emungant argento heros.

Cum (enim) *odor culinæ dimiſſis pedibus in cœlum evolat,* Plaut.
Paraſiti oculis venaturam faciunt, atque aucupium naſo ſuo,
Semperque eis decempes umbra eſt gratiſſima.

Idem in Captivis duobus,

Cum res (verò) *prolatæ ſunt, cum rus homines eunt,*
Simul prolatæ res ſunt noſtris dentibus,
Quaſi cum caletur, cochleæ in occulto latent,
Suo ſibi ſucco vivunt, ros ſi non cadit;
Itidem paraſiti rebus prolatis latent,
In occulto miſeri victitant ſucco ſuo.

De horum arte ſic Seneca Epiſt. XLV. Adulatio quam ſimilis eſt amicitiæ? non imitatur tantum illam, verum etiam vincit, & præterit; apertis & propitiis auribus recipitur; in præcordia ima deſcendit; eo ipſo gratioſa, quo lædit; Unde eorum ſermonem non temere quidam τύραννον τῶν φρενῶν appellavit. Bias interogatus quod eſſet animal omnium maxime noxium: Si de feris, inquit, percunctaris, Tyrannus; ſi de mitibus, adulator. Conſtantinus Imperator aſſentatores, tineas, ſoriceſq; imperii nuncupabat; quos ſi

Prin-

Principes ſuâ aulâ ejicerent, næ illi Augiæ ſtabulum purgarent & cum Hercule monſtrorum domitores dici poſſent. Satius eſſe dicebat Antiſthenes εἰς κόρακας ἢ κόλακας, id eſt, in corvos quàm adulatores incidere; nam corvi non comedunt niſi mortuos, adu-
Iliad.1. latores adhuc viventes excoriant. Quare ille apud Homeru m ſic ait: Exoſus ille mihi velut inferni portæ, qui aliud quidem occultum habet in mentibus, aliud verò ore profert;

Qui compoſita dicta pectore evolvit ſuo,
Quæ cum componas, dicta factis diſcrepant.

Perſii adhortatione hæc concludo,

Vos O patricius ſanguis, quos vivere par eſt
Occipiti cæco, poſticæ occurrite ſannæ.

Et ibidem

—— Examenque improbum in illâ
Caſtiges trutinâ. Nec te quæſiveris extrâ.

Exi-

Exitus acta probat.

EMBLEMA LIV.

Diſtento petulans lac quod dedit ubere Capra,
Calcibus invertens mulctra refundit humi:
Sunt ſimiles Capræ, qui turpi crimine vitæ
Poſtmodò denigrant quæ benè cœpta prius.

COMMENTARIVS.

SI extremus ille actus in fabulis poſcit palmam, & honorificum illud Plaudere meretur, certè vitæ in honore peractæ hoc debetur quàm maximè; ſi ſcilicet in fine, qui (ſecundum Sacras literas) coronatur, non inclinet, ſed æquabili curſu ad candidam illam metam decurrat. Paucis verò raro cœli favore hoc conceſſum eſt, niſi

— Quos æquus amavit
Iuppiter, aut ardens evexit ad æthera Virtus.

Multorum quidem fervida vota ad laudem & gloriam, ad conſulares faſces pleno gradu contendunt; hæc autem ubi adepti ſunt, egregius ille impetus detepeſcit, naturam ac virtutem ſecuri dediſcunt, nec debitum ſibi gloriæ præmium ulterius exſpectant. Qui certè non aliter mihi facere videntur, quàm qui ex alto aliquo puteo aquam hauriunt, ubi magno molimine ſitulam propè ad os putei evexerunt, ſi paulum modò funem laxaverint, it ſitula, & deorſum concitatiſſimo lapſu provolvitur, ſic illis de anteactâ vitâ plurimum remittentibus, peſſum it quicquid adepti erant,

Longique perit labor irritus anni.

Hujus autem rei duas ſtatuo cauſas; Primam, ingenium humanum, quod à labore proclive eſt ad otium; Secundam, Honorem & potentiam, quæ ſæpè impotentiam creant, & à veteri illâ viâ & vitâ ſeducunt. Sicut cœli inferiores à ſupero illo abripiuntur, & quamquam contranitentes tamen obſecundant: ſic infirmitas humana plerumque ab iſtis. Privatis hominibus omiſſis, publicos tantum in medium adducam. Teſtis in re Romanâ Nero, qui hoc Trajani elogium de ſeſe meruit; Omnes etiam optimos Principes, longè à quinquennio Neronis abeſſe: hic ut magnus initio Princeps, ita magnum poſteà monſtrum fuit; dum matricida, fratricida, cinœdus, citharædus, auriga, hiſtrio, & incendiarius, imperium Romanum miſeris modis divexaret. Quid Lucullus? egregius hercle imperator, & quo meliores haud multos invenias, tamen deliciis & luxu univerſum decus & nominis ſui lumen extinxit; ita ut non hominem, ſed divitias peccaſſe dicas. Huic annumerari poteſt Metellus Pius, qui cætero vitæ tempore continentiſſimus, ad extremum jam ſenex, in Hiſpaniâ Conſul, fœdis indulſit voluptatibus, taleque morum paſſus eſt deliquium, ut ſiquis omnem vitam ejus, cum attentiore comparatione apud animum perpendere velit, duos in uno homine Metellos fuiſſe crediderit, eximium adoleſcentem, & ſenem turpiſſimum. Tantæ ſcilicet virtutis eſt, cum fœlicitate luctari; tantæ fœlicitatis à fœlicitate non vinci.

Juſtè.

Juſtè fiunt quæ à Deo.

EMBLEMA LV.

Cur Iovis adſeſtrix Themis eſt? quod juſta putandæ
Quæ Divina Dei mens rata cunque velit.

COMMENTARIVS.

VEteres ideò Jovi Themin aſſidere volebant, quod, quicquid faceret, id eum juſte facere crederent. Fuerunt tamen quidam, qui aut Deos nullos eſſe aſſerebant, aut de juſtitiâ eorum dubitabant;& ſic quos non capiebant, carpebant: cum ſcilicet malis benè, bonis autem malè eſſe ſæpiſſimè animadverterent. Tragicus

Τολμῶ κατειπεῖν, μή ποτ' οὐκ εἰσὶ θεοί
κακοὶ γὰρ εὐτυχοῦντες ἐκπλήττουσί με.

id eſt; *Audeo profari, ſunt ne, vel regnant Dei?*

Namque improborum me attonat fœlicitas.

Lucianus, ἐςὶ τίς θεὸς, ἢ ἀδράςεια ϗ τὰ τοιαῦτα ὁρᾷ? Et Timon apud eundem, ad Jovem; Quid enim faciat? ubi tu perinde ac ſub mandragorâ ſtertis, qui neque pejerantes exaudias, neque eorum, qui flagitia committunt, reſpectum geras? Diogenes Cynicus etiam dixit, Harpalum, qui temporibus illis prædo fœlix habebatur, contra Deos teſtimonium dicere, quòd in illâ Fortunâ tam diu viveret. Claudianus quoque hîc graviter dubitat;

In Ruffinum.

Sæpe mihi dubiam traxit ſententia mentem
Curarent ſuperi terras, an nullus ineſſet
Rector, & incerto fluerent mortalia caſu;
Nam quum diſpoſiti quæſiſſem fœdera mundi
Præſcriptoſque maris fines, annique meatus,
Et lucis noctiſque vices, tunc omnia rebar
Conſilio firmata Dei.

Addit,

Sed cum res hominum tantâ caligine volvi
Aſpicerem, lætoſque diu florere nocentes,
Vexarique pios, rurſus labefacta cadebat
Relligio:

Tandem tamen ad ſaniorem mentem redit, cum inquit,

Abſtulit hunc tandem Ruffini pœna tumultum,
Abſolvitque Deos; Iam non ad culmina rerum
Injuſtos creviſſe queror; tolluntur in altum
Vt lapſu graviore ruant.

Boëtius etiam hoc proponit Lib.I. Metro V. ſed huic etiam Philoſophia conſolatrix aptiſſimè reſpondet Lib.I. Proſa VI. & Lib.IV. Proſa II. Homines ſcilicet rerum fines ignorare, ideoque ſceleſtos & nefarios, potentes fœliceſque arbitrari, cum contrà, ſi perſonata illa fœlicitas detegatur, infœliciſſimi apparerent. Undique enim terror & minæ illos circumfremunt, ubique ſuos manes patiuntur,

Occultum quatiente animo tortore flagellum.

Videntur quidem laſcivire, videntur gaudere, ſed videntur tantum; idque ad tempus; Deum enim ultrix neceſſitas ſemper & ubique comitatur, eorum, qui à ſacra Lege diſceſſerunt, vindex futura. Quam vindictam, quia meruerunt, ſemper expectant. Alteram dubitationem, quare ſcilicet boni ſeverius ſæpè habeantur,

tur,

tur, optimè tollet Seneca, qui ſic ait; Inter bonos viros & Deum amicitia eſt, conciliante virtute; amicitiam dico? immò etiam neceſſitudo & ſimilitudo, quoniam quidem bonus, ipſo tempore à Deo tantum differt. Diſcipulus ejus, æmulatorque ac vera progenies eſt, quam parens ille magnificus, virtutum non lenis exactor, ſicuti ſeveri patres, durius educat. Itaque cum bonos viros exerceri, malos laſcivire vides, cogita filiorum nos modeſtiâ delectari, vernularum licentiâ illos diſciplina triſtiori contineri, horum ali audaciam. In eundem ſenſum ſic Lactantius Lib. v. Cap. xxIII. Deus homines pro liberis habet, ſed corruptos ac vitioſos luxuriosè ac delicatè patitur vivere, quia non putat emendatione ſuâ dignos. Ideoque temporalia bona, non ſolum bonis dat, ne putent mali propter ea Deum colendum. Rurſus ſi malis ſolis auferrentur, ea ſola putaretur eſſe pœna. Homerus, Lib. Cur bon. viris mala fiant.

Iuppiter emetitur opes mortalibus, ipſi
Sic viſum ut fuerit cuicumque bonove malove.

Fingamus itaque Deum dicere: Quid habetis, quod de me queri poſſitis, vos quibus recta placuerunt? Aliis bona falſa circumdedi, auro illos, argento & ebore ornavi; Intus boni nihil eſt. Veſtra ſola ſolida & ſincera eſt fœlicitas. Jam ad malorum pœnam quod attinet, non illos præterit, ſed differt, at cum fœnore ſoluturos. Quia nemo unquam ſupremo huic creditori decoquit: Atque hæc de Deo ſummè juſto. Quoniam autem, de eo etiam vera dicere periculoſum eſt, terram legimus, ſimiles aquaticæ teſtudini, quæ dum fretum tranare cupit, ſtupore cogitatus obſidetur. Euclides olim interrogatus multa de Diis, percommodè reſpondit: Cæterea qnidem neſcio, illud ſcio, quod odêre curioſos. Itaque deſinimus, certi ſi non ſtatim, tandem tamen molere Deorum molas.

Animus nobilitat.

EMBLEMA LVI.

Parvus in aſtrigeram Scarabæus ſubvolat æthram,
Nec timet armigero bella movere Iovis,
Nam quod iniqua illi robur Natura negavit,
Hoc animi ſupplet nobilitate ſui:
Surgite degeneres, quid adhuc terreſtria cordi?
Surgite, voſque animis eſſe putate Deos.
Spernit humum, longèque ſupra mortalia tendens,
Se modò ſubmittit mens generoſa Deo.

COM-

COMMENTARIUS.

SCarabæus animal eſt ex inſectorum genere; Græci κάνθαρον dicunt: Naſcitur ex incrementis animantium, aſpectu tetrum eſt, odore tetrius, ſonitu teterrimum. Huic animalculo tantum eſt audaciæ, tam heroica mentis vis, ut non dubitaverit, cum ave multo pugnaciſſimâ, Aquilâ ſcilicet, bellum ſuſcipere, ipſamque Homericam muſcam vincere. Cum enim aliquandò Scrabæus, ab Aquilâ gravi injuriâ eſſet affectus, omnes artes doloſque in pectus advocavit. Cum itaque bis terve Aquilæ ova è nido deturbaſſet, aquila in ſinu Jovis ova ſua repoſuit, cumque necdum iræ Scarabæi ſatisfactum eſſet, ad ipſam Jovis arcem invictus ſubvolat. Paſtillum in hunc uſum è ſtercoribus paratum, in ſinum illius demittit. Juppiter ut eſt ſordium inſolens, quippe in puriſſimâ mundi parte habitans, dum offenſus teterrimo odore, fimum è ſinu ſtudet excutere, aquilæ ova dejicit imprudens, quæ ex alto delapſa perierunt. Monemur autem hâc fabulâ duo: Imprimis nullam hoſtem, quamvis viliſſimum, contemnendum eſſe, nam & Leo minutarum avium cibus fit, &

Parva necat morſu ſpacioſum vipera taurum.

Sic Sartorius parvis initiis crevit, & cum anteà ſperneretur, poſteà à Metello, & Cn. Pompejo vix ſuperari potuit. Spartacus Romanum imperium conquaſſavit. Viriatius ex paſtore tandem dux factus, Luſitaniam occupavit. Nemo denique facilius opprimitur, quàm qui nihil timet; & frequentiſſimum initium calamitatis eſt ſecuritas. Alterum eſt quod Scarabæus nos monet; Neminem quamvis viliſſimis parentibus procreatum deſperare debere, ſed potius ſummâ vi, ad pulcherrima quæque contendere; patet enim omnibus honoris & gloriæ campus: ex hoc quiſque quod cupit petat, & aſſecutus ſibi debeat. Neminem, facillima Diva, Virtus rejicit. Et omnes, ſi ad primam originem revocentur, à Diis ſunt. Plato ait; Nullum Regem non ex ſervis eſſe oriundum, nullum non ſervum ex regibus omnia iſta longa varietas miſcet. Erigamus itaque animos, & quicquid in medio ſordidi jacet, tranſiliamus, expectat nos in ſummo magna nobilitas. Audi Poëtam,

Vell. Paterc.

Senecæ locus.

—— Exſurge, & te quoque dignum
Finge Deo.

Sobrie-

Sobrietate Venus ſuperatur.

EMBLEMA LVII.

Vipera jejunis hominum conſperſa ſalivis
Exſpirat: medicis ſi ſit habenda fides:
Sic laſciva Caro, ſi tractes durius illam,
Concidet, & Mentis ſub juga colla dabit.

COMMENTARIUS.

VIpera ſalivâ jejuni hominis in fauces, & ad interiora penetrante, occiditur; Teſtes Plinius, Galenus περὶ κράσεως tertio, Alexander Aphrodiſius, Pierius in Serpente, & Lucret. Libro 4. de Natur. rerum: Lib.28. Cap.4.

Eſt itaque ut ſerpens hominis contacta ſalivis
Diſperit, ac ſeſe mandendo conficit ipſa.

Nec

Nec ſecus recalcitroſum illud jumentum Caro, quod durius & jejunijs exceptum, domino ſuo & Rectori paret, mollius tractatum, plurimum ei exhibet negotii, (ut Virg. inquit)

Non audit habenas.

Idcirco nihil poteſt eſſe efficacius ad domandum illud, modico jejunio, cujus vi vitia carnis extinguenda ſunt, non ipſa caro. Hujus obſervantia appropinquamus Deo, & reſiſtentes Diabolo, vitia blanda ſuperamus. Semper enim virtuti cibus jejunium fuit. Hinc procedunt caſtæ cogitationes, rationabiles voluntates, quibus carnis appetitus enecantur, Spiritus vigor renovatur. Audi Auguſtinum; Jejunium purgat mentem, ſublevat ſenſum, carnem Spiritui ſubjicit, nebulas cordis diſpargit, libidinum ardores extinguit; caſtitatis verò lumen accendit. Adde quòd

Parcis victibus impedita corda Prud.
Infuſum melius Deum receptent.

Contrà nihil ſic inflammat corpora, & titillat membra genitalia, ſicut immodicus cibus potuſque, ſeminaria certiſſima voluptatis. Ait enim non falſus vates

Vt vino eſt accenſa Venus.

Admonere ſolet Socrates, quod apud alios diceretur edere, aut convivari, id apud Athenienſis dici εὐωχεῖσθαι; quâ voce dicebat nos admoneri, eo temperamento ſumendum cibum, ut nec corpus, nec animus prægravetur. Dicebat etiam multos in hoc vivere, ut ederent, biberentque, quibus (ſecundum Satyricum)

ὀχὴ cibus & addito εὐ, ne ſacrina juſto gravior imponeretur corpori.

In ſolo vivendi cauſa palato eſt;

qui, ut Mathematici omnia centro ac ſpatio, ita omnem voluptatem ventre circumſcribunt; ſe autem ob id edere & bibere dicebat, ut viveret; quòd his rebus non ad voluptatem, ſed ad neceſſitatem uteretur. Sed plerumque cum ſalutis cauſæ ſint, edere & bibere, adjungit ſe tanquam pediſſequa; periculoſa quædam jucunditas, quæ ſub neceſſitatis cauſa ſic latitat ut vix eam, niſi perfectus quiſque, diſcernat. Nam dum ſolum debitum neceſſitas petit, voluptas explere deſiderium flagitat, & hoc gula ſecurius in præceps ruit, quò ſub honeſtiore pallio ſeſe collegit. Hinc luxuries

Quæ ſibi totos Iuvenal. Satyr. 2.
Ponit apros, animal propter convivia natum,

quæ lixa, coxa, & bis terve condita ſibi apparat, quæ tantas ſtruices concinnat patinarias, cum tamen natura paucis ſit contenta, &

perinde ſi quid accipiat venter, perditurus quicquid acceperit. Ab his autem quid exſpectes præter mollitiem & libidines? Vegetius inquit; Corpus aſſuetum tunicæ, loricæ onus non ſuſtinet, caput opertum linteo, galeam recuſat, mollem otio manum durus exaſperat capulus: ſic etiam corpus cibo potuque ſuffertum, pias reſpuit meditationes, pœnitentiæ duritiem, & ſeveritatem non ſuſtinet. Maximas denique Virtutes jacere neceſſe eſt Voluptate dominante.

Abſti-

Abſtinendum à potentioribus.

EMBLEMA LVIII.

Conqueritur Sonipes longæ de pondere caudæ,
Vtque levet quemvis voce precante rogat,
Dum rudis hanc tollit, ferratis calcibus ictus
Concidit, & pretium triſte laboris habet.
In magnis non tuta fides, præluſtria vites,
Vive tibi, & paribus jungere te ſtudeas:
Nam miſerum eſt tali ſocio ſe jungere, de quo,
Si noceat, nunquam ſit tibi poſſe queri.

COMMENTARIUS.

Quàm lubricum, quantiſque caſibus obnoxium ſit, cum magnis benè verſari, hoc Emblemate adumbratur. Ad quod interpretandum, paucula hæc quæ adferam virorum magnorum exempla dictaq; non minimũ facient. Expertus eſt hoc illuſtre illud Britanniæ lumen Thomas Morus, qui dum Regis Henrici octavi, in repudiandâ uxore, fœmina (ut fertur) innocentiſſima, conſilio ſubſcribere nollet, illud canitie venerandum caput ſecuri ſubmittere coactus fuit. Ita ut cum Arato dicere potuerit; O Cephale, hæc ſunt præmia regalis amicitiæ. Magno etiam ſtetit hæc Hermeæ, qui auctoritate plurimum in aulà apud Antiochum valens, tandem in oculis Regis, ipſo eo probante interemptus eſt. Quid de Sejano dicam? qui in tam flagranti gratia apud Tiberium fuit, ut pro Collega (ſi Tacito credimus) in imperio habitus ſit, tandem tamen hoc reportavit, ut ultimo capitis ſupplicio plecteretur. Illudque Plutarchi verum eſſe comprobavit, nimirum ut Arithmeticorum calculi aliquandò valent multis millibus, aliquandò nihil: ſic Regum amicos aliquandò quidvis poſſe, rurſus mutata in faſtidium gratia, nihil. Enimverò ille eſt Magnatum talium animus, omnia ſibi ignoſcit, potentiam ſuam licentia metitur, parvo temporis intervallo homines in exelſo faſtigio collocat, & eoſdem rurſus ad extremam miſeriã redigit. Quemadmodũ in vulnere prius apparet ſanguis, quàm plaga, & quemadmodum prius emicat fulgur, quam tonitrus audiatur: ita apud Principes prius erumpit condemnatio, quàm probatio; & periit delatus, priuſquam coarguatur; ita ut meritò dubites, periculoſiorne ſit charitas eorum, an odium; propè par malum, niſi quòd odiũ fugat amor ille ſimulatus & fucatus detinet. Lucianus his ſequentibus coloribus Aulam potentum depingit; Nempe, Veſtibulum ſublime, & inauratum, abruptum, lubricum ita at plerumque, qui ſe ad ſummum perveniſſe putant, præcipites cervice fracta dejiciantur. Intus opulentiæ, oſtentatio, ſpes fallax, ambitio, æmulatio, invidia, detrectatio, fumi, adulatorum multæ manus, pauca corda, crapula, luxus, corruptiones, avaritia, eaque omnia ſpecioſis fucis teguntur. Denique ut paucis dicam, Aulica vita, ſplendida miſeria. Hæc cum ita ſeſe habeant, benè me hercules ſibi proſpiciunt, qui procul à turbida

Vide Paul Iovium in Elogiis virord octor.

Polyb. lib. 7.

Polyb.

aula

aula fugientes, & ut Diogenes dicebat, Πόῤῥω Διός τε καὶ κεραυνοῦ· id eſt, procul à Iove & à fulmine, intrà pelliculam ſua ſeſe continent; illud Adagium altè animo ſuo imprimentes, λάθε βιώσας· quod Horatius ſic expreſſit,
Audi etiam querentum Senecam in Octavia,

Nec vixit malè qui vivens morienſque feſellit.

Monet & hoc Ovidius, ſed nimia credulitate, quæ ab Apulejo deceptionum mater dicitur, illuſus. Hæc autem ejus verba ſunt ad Amicum Eleg. 4. Triſt. Lib. 3.

Vſibus edocto ſi quicquam credis amico,
Vive tibi, & longè nomina magna fuge.
Vive tibi, quantumque potes prælustria vita,
Sævum præluſtri fulmen ab arce venit,
&c.

Et paulò poſt,

Vive ſine invidiâ, molleſque inglorius annos
Exige, amicitias & tibi junge pares.

Plautus in Euclione,

Venit hoc in mentem mihi Megadore, te eſſe hominem divitem,
Faſtuoſum, me item eſſe hominem pauperum pauperrimum,
Nunc ſi filiam locaßim meam tibi, in mentem venit
Te bovem eſſe, & me eſſe aſellum, ubi tecum conjunctus ſiem.
Vbi onus nequeam ferre pariter, jaceam ego aſinus in luto,
Tu me bos magis haud reſpicias, notus quaſi nunquam ſiem,
Et te utar iniquiore, & meus me ordo irrideat,
Neutribi habeam ſtabile ſtabulum, ſi quid divortii fuat;
Aſini me mordicus ſcindant, boves incurſent cornibus,
Hoc magnum eſt periculum ab aſinis ab boves tranſcendere.

Audi etiam querentem Senecam in Octavia,

Quid me potens Fortuna, fallaci mihi
Blandita vultu, ſorte contentum meâ
Altè extuliſti? gravius ut ruerem editâ.
Receptus arce, totque proſpicerem metus?
Melius latebam procul ab invidiæ malis
Remotus inter Corſici rupes maris,
Vbi liber animus, & ſui juris, mihi
Semper vacabat ſtudia recolenti mea.

Hæc divinum illum virum pronunciaſſe auguror cum jam aulicis fluctibus immerſus, aureiſque compedibus impeditus, inſtante & ur-

urgente Nerone, ſe ſibi vindicare non poſſet. Nimirum ut Indicæ Teſtudines, meridiano tempore blandiente, gaudent totæ dorſo per tranquilla fluitare, donec oblitis ſui, Solis calore ſiccetur cortex, ita ut mergi nequeant, & ſic oportunæ venantium prædæ fiant; ita etiam Aulici, in ſplendidam illam miſeriam ſe conjiciunt, unde poſteà ſe expedire nequeunt. ſed perpetuò Protei eſſe coguntur; hæcque ſumma eorum eſt diſciplina, obſervare tempora, ne quid intempeſtivius geratur, eaque non a baſtris, cœlis, aut ephemeridibus captant, ſed à vino, à prandio, à venatione, ab accubitu, dum exhilaratus eſt Princeps,

Et quos alios aditus & tempore norunt.

Tum adſunt alloquuntur, adblandiantur, & arrident; ſequentes illud Ariſtotelis, ad Caliſthenem, conſilium, hortantis, ut cum Rege aut nunquam, aut jucudiſſimè loqueretur. Si injuriæ eis inferantur, patienter ferre debent, ut quondam ille Senex, qui interrogatus, quomodò, rem in Aulâ rariſſimam, Senectutem conſecutus eſſet; reſpondet; Injurias ferendo, & gratias agendo. O miſeram illam & tædioſam vitam, immò ut verius dicam, vitam non vitam. A naturâ libertate donati ſunt, & ipſe ſeſe in voluntariam illam ſervitutem conjiciunt. Quod olim exprobavit Diogenes Ariſtoteli; dicens; Tu qui relicta Academiâ re aulis addixiſti, cænas quandò Alexandro libet, at ego, quando Diogeni. Vindica itaque; vindica te in auream illam Libertatem, aut ſi eo loco res tuæ ſint, ut ab aula divelli nequeas, ſalutariter hoc, ex ſententia Alexandri Magni obſervabis; Nimirum ut in negotiis regalibus tanquam cum igne agas, à quo non abimus, ut illius, calore foveri nequeamus, neque ita appropinquamus, ut illius incendio conflagremus. Per me autem,

Stet quicunque volet potens
Aulæ culmine lubrico,
Me dulcis ſaturet quies;
Obſcuro poſitus loco
Leni perfruar ocio.

Sibi

Sibi ſoli canere odioſum eſt.

EMBLEMA. LIX.

Dum ſibi concentus Aſpendius edit, ubique
Spernitur, & populo diſplicet iſte ſonus:
Omnibus inſervire decet; Prudentia vera eſt
Publica privatis præpoſuiſſe bonis.

COMMENTARIUS.

QUi privati commodi impendiò ſtudioſi ſunt, ac ferè quicquid rerum agunt, id omne ad domeſticam referunt utilitatem, ii proverbio, intus canere, & à Græcis, Ἀσπένδιοι κιθαρισταὶ, id eſt, Aſpendii citharìſtæ dicuntur. Quemadmodum enim hi tacita, levique modulatione, ſiniſtrâ contractis chordis, cantilenam peragebant, ita ut vox ad cithara- Eraſ. Chili. 2. Cent. 1.

ræ

rædum duntaxat, aut proximum perveniret: ſic hi homines ſibi tantum nati domi ſuæ delitent, ac in occulto virtutem ſuam perdunt, in angulo & umbrâ culicis paſſus (ut ille dicebat) metientes: immemores illius Platonicæ ſententiæ; quæ aſſerit non ſolum nos nobis natos eſſe, ſed ortus noſtri partem patriam, partem amicos ſibi vindicare. Et certè quæ ſocietas pulchrior, quo gravior, quàm quæ cum patriæ noſtræ Repub. eſt. Nobiliſſimi civis eſt (inquit Caſſiodorus) patriæ ſuæ augmenta cogitare. Olim apud Antiquos qui Curiæ limen intrabant, abjectâ privatâ caritate, publicam induebant: neglectis privatis commodis, publicis ſtudebant. Teſtatur hoc Horatius Lib. 2. Ode XV. ubi primò queritur de temporis ſui luxuriâ; cum inquit,

Lib. 3. Epiſt. 10.

Val. Max.

Iam pauca aratro jugera regia
Moles relinquent, undique latius
Extenta viſentur Lucrino
Stagna lacu, platanuſque celebs
Evincit ulmos.

Et paulò poſt antiquos mores citant, ait

——— *Non ita Romuli*
Præſcriptum, & intonſi Catonis
Auſpiciis, veterumque normâ,
Privatus illis cenſus erat brevis,
Commune magnum nulla decempedis
Metata privatis opacam
Porticus excipiebat Arcton,
Nec fortuitum ſpernere ceſpitem
Leges ſinebant, oppida publico
Sumptu jubentes, & Deorum
Templa novo decorare ſaxo.

Hæc paulatim fatis in pejus lapſa ſunt, cœperuntque quidam Rempub. quæſtui, & pro aurea meſſe habere, non ſecus ac quodam Stratocles & Dromoclidas tribunal ſuum. Quod (ut Cicero inquit) non modo turpe, ſed ſceleratum & nefarium. Cum è contrario nihil in rebus humanis præſtantius, nihil in præclarius ſit, quàm benè de patriâ ſuâ mereri. E publicis functionibus non locupletiores, ſed laudatiores debemus diſcedere. In hoc demum verum & ſolidum decus poſitum eſt. Ideò tota mente in cura ea, cogitationeque perſiſtendum eſt. Videmus ut

illa

illa quæ ſupra nos ſunt ſidera, ætherem ſuum illuſtrent, pro radiis unaquæque ſuis: Terreſtris quidam æther Reſpublica eſt, in quo tanquam ſidera defixit nos homines Natura; exequamur munus noſtrum, ſpargamus lumen, & irradiemus quiſque pro fulgore noſtro, indubitatè ſcientes, omnibus qui patriam conſervaverint, adjuverint, auxerint, certum eſſe in cœlo ac definitum locum, ubi beati ſempiterno ævo fruantur. Nihil enim Deo gratius, jucundiuſque in terris eſt, quàm quod homines ipſius progenies parentis, quo ad ejus fieri poſſit, imitentur virtutem, atque probitatem, & derivatâ ad ſe parte aliquâ illius æternæ legis, ac gubernandæ Reip. rationis ac providentiæ, conſilia ſibi & conventus inſtituant, coagmentent, ac vinculo illo Juſtitiæ copulent. Porrò non is ſolum Reipub. præeſt qui candidatos extrahit, qui tuetur reos, & de pace belloque cenſet, ſed etiam ille, qui juventutem à lineis aberrantem exhortatur; quales ſunt Philoſophi, qui in bonorum præceptorum inopiâ, virtutem ingerunt, qui ad avaritiam, aut luxuriem ruentes, retrahunt. Hi etſi domi morentur, in privato tamen publicum negotium gerunt. Quis Zenonem & Chryſippum minora egiſſe dicat, quã ſi duxiſſent exercitus, geſſiſſent honores, leges tuliſſent, quas non uni civitati, ſed toto humano generi tulerunt? Nihil ergò eſt, quare tale otium non conveniat bono viro, per quod futura ſæcula ordinet, nec apud paucos concionetur, ſed apud omnes omnium gentium homines, quique ſunt, quique erunt. Dicebat Pythagoras vitam humanam eſſe ſimilem Panegyri, hoc eſt, ſolemni hominum conventui: ad quem alii conveniunt certaturi, alii negotiaturi, nonnulli ſpectatores modo futuri; ac cæteros quidem eſſe ſollicitos omnes, ſolum ſpectatorem ſecurum frui celebritate: hunc ſpectatorem ajebat eſſe Philoſophum, qui non ob aliud in hoc mundi theatrum prodiiſſet, quam ut naturas rerum, ac mores hominum contemplaretur, ac emendaret.

Cic. in Somn. Scip.

Seneca de vit. beata.

Sis memor utriuſque fortunæ.

EMBLEMA LX.

Ecce triumphali Capitolia celſa petentem
Axe Ducem, ut reddat vota preceſque Iovi;
Præcedit captiva cohors victique Tyranni
Victor, & audaces aureus urget equos,
Hunc aliquis ſequitur qui tintinnabula pulſans,
Admonet à lætis rebus abeſſe fidem.
Fortunam reverenter habe; nam vitrea tota eſt,
Cumque nihil ſtatuis firmius eſſe, ruit.

COMMENTARIUS.

ROmani Imperatores, ſi quando de victis hoſtibus triumpharent, Capitolium eburneo curru intrabant, hunc præcedebant captivi pedibus conſtrictis, ipſi autem currui adhærebat flagellum, & à latere aliquis ſequebatur cum tintinnabulo, admonens ipſum Imperatorem utriuſque Fortunæ. Sciebant ſcilicet homines ſapientiſſimi, facilius adverſas res ferri moderatè, quam ſecundas prudenter. Illæ enim ob metum futuri ſollicitos reddunt, hæ ob præteritam fœlicitatem, impellunt ad rerum omnium contemptum.

Virgil. *Neſcia mens hominum Fati, ſortiſque futuræ,*
Et ſervare modum rebus ſublata ſecundis.

Hinc diſputat Boëtius Lib. 2. Proſ. 8. quæ fortuna præferenda ſit. Hæc autem ejus ſunt verba; Etenim plus reor hominibus adverſam, quàm proſperam prodeſſe Fortunam; Illa enim ſpecie fœlicitatis cum videtur blanda, mentitur; hæc ſemper vera eſt, cum ſe inſtabilem mutatione demonſtrat. Illa fallit, hæc inſtruit. Illa ſpecie bonorum mendacium, fruentium mentes ligat, hæc cognitione fragilis fœlicitatis, abſolvit: Itaque illam videas ventoſam, ſuique ſemper ignaram, hanc ſobriam, ſuccinctamque, ac ipſius adverſitatis exercitatione prudentem. Et certè, quotocuique obtigit, proſperâ fœlicitate uti, & ſapere? Raro cum Fortunâ bonâ, mens quoque bono homini data eſt.

Centum doctûm hominum conſilia hæc una devincit Dea. Plaut.

Luxuriant animi rebus plerumque ſecundis, Ovid.
Nec facilè eſt æquâ commoda mente pati.

Prudenter itaque Horatius Europam monet,

—Benè ferre magnam
Diſce Fortunam.

Tunc conſilia ſalutaria advocanda ſunt, cum nobis alludit vitæ proſperitas; & ut Terentius docet,

Omnes cum ſecundæ res ſunt; tum maximè In Phorm.
Meditari ſecum oportet, quo pacto adverſam ærumnam ferant.

Fecit hoc Philippus Macedo, cui cum nuncium eſſet allatum, multas res fœliciter & proſpere geſtas eſſe, (nam eodem tempore Tethrippo vicerat in Olympiis, & Parmenio Dardanenſes prælio fuderat, & Olympias ipſi maſculum fœtum erat enixa)

porrectis in cœlum manibus; O Fortuna, inquit, pro tot tantiſque bonis, levi quopiam malo me affice. Epaminondas, cum alias ſolitus eſſet uncto corpore, hilarique vultu, prodire in publicum, poſtride ejus diei, quo fæliciter pugnatum eſſet in Leuctris, proceſſit ſquallidus ac ſummiſſus; Amicis autem ſciſcitantibus ecquid ei moleſti eveniſſet; Nihil inquit, ſed heri ſenſi me plus æquo mihi placuiſſe, ejus gaudii intemperantiam hodie caſtigo. Vir cordatiſſimus ſuſpectam habebat nimiam Fortunæ indulgentiam, cujus ingenium eſſe ſciebat, ut quibus exitium molitur, his prius nová rerum proſperitate blandiatur. Idcirco

Seneca.

Quo Fortuna altius
Evexit, ac levavit humanas opes
Hoc ſe magis ſupprimere ſapientem decet.

Quia (ut Menander inquit) ἀνέλως πίπτουσιν αἱ λαμπραὶ τύχαι; id eſt, facile cadunt ſplendidæ Fortunæ. Adſtipulatur Plautinus ille;

In Captivis.

Fortuna humana fingit, arctatque ut lubet,
Me qui liber fueram ſervum fecit, ex ſummo infimum,
Qui imperare inſueveram, alterius imperio obſequor.

Suum

Suum cuique pulchrum.

EMBLEMA LXI.

En ut Simia parvulos catellos
Præfert omnibus, omniumque formas
Deridet, neque ſi videt miſella
Nudam podice, clunibuſque calvam:
Nævos alterius videmus omnes
Lynceis oculis, ſuoſque talpa
Quisque præterit, & videre non vult
Quid in tergore Manticæ geratur.

COMMENTARIUS.

DE Simiis hæc Plinius Lib. 8. Cap. 53. Simiarum quoque genera hominis figuræ proxima. Caudis inter ſe diſtinguuntur. Mirâ ſolertiâ viſco eas inungi, laqueiſque calceari, imitatione venantium tradunt. Huic generi præcipua ergà fœtum eſt affectio: Geſtant catulos: quos manſuefactæ intrà domos peperêre, omnibuſque demonſtrant, tractarique gaudent. Hæc ille: Ridiculis autem iſtis beſtiis, pleríque hominum adſimiles ſunt, qui, omnia dicta factaque ſua, ſine rivali unica amant, ac venerantur, & neſcio quomodo magis in aliis cernunt, quam in ſemetipſis, ſi quid delinquatur. Omnia ſibi ignoſcunt, nihil aliis remittunt. Hinc eſt quod magis propriâ, quàm alienâ adulatione pereant. Quis enim eorum ſibi verum dicere audet? Exclamat Satyricus,

Quam nemo in ſeſe tentat deſcendere, nemo,
Sed præcedenti ſpectatur Mantica tergo.

Cui non abludit illud Catulli ad Varum;

Nimirum idem omnes fallimur, neque eſt quiſquam
Quem non in aliquâ re videre Suffenum
Poßis. Suus cuique attributus eſt error;
Sed non videmus Manticæ quod in tergo eſt.

Quid autem per Manticam indicetur, patet ex Apologo illo Æſopico, qui extat hujuſmodi apud Stobæum: Finxit Æſopus omnes mortales binas habere manticas, hoc eſt peras: alteram ante pectus, alteram à ſcapulis tergoque pendentem. Sed in priorem, inquit, aliena vitia immittimus, in poſteriorem noſtra. Hanc humani ingenii cæcam φιλαυτίαν, non ſolam Poëtarum litteræ, verùm etiam Euangelicæ notarunt, ſic enim Matthæus; Quid vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem in tuo non vides. Horat.

Cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quàm aut Aquila aut ſerpens Epidaurius?

In nos itaque deſcendamus, & malorum domeſticorum recordatione, deſinamus arrogantius inſectari vitam alienam. Vitium enim illud (ut Seneca inquit) de quo querimur, ſi diligentius excuſſerimus, in ſinu noſtro inveniemus. Idcircò

ſapienter

ſapienter olim, ut teſtatur Plato in Charmide, præ foribus templi Delphici, ab Amphyctionibus hæc inſcripta viſebantur, γνῶθι σεαυτόν, Noſce teipſum : In quo dicto, à Deo emiſſo, aut immiſſo, modeſtiæ mediocritatiſque commendatio eſt, ne nobis vel majora, vel indigna ſequamur. Nam hinc omnis vitæ peſtis oritur, quod ſibi quiſque blandiatur, & quantum aliis præter æquum detrahit, tantum ſibi philautiæ vitio præter meritum tribuat.

Hoc de cœlo deſcendiſſe, inquit Iuvenal.

Patien-

Patienter ferendum, quod neceſſe eſt.

EMBLEMA LXII.

Pendulus è laqueo Sturnus, dum rumpere tentat
Vincla, laceſſitos implicat uſque pedes:
Perfer & obdura; Patientia plurima mollit,
Quæ nequit humanum corrigere ingenium.

COMMENTARIUS.

SEneca quodam loco in Epiſtolis inquit; Omnis ira, omnis indignatio creſcit in dolorem & tormentum ſui, nullumque jugum eſt, quod non arctius premat refractarium, quam ſponte ſequentem. Benè profectò; Videmus enim in omnibus humanis caſibus hoc fieri, quos patientia mollit, impatientia crudeliſſimè exaſperat. Vulnus quid tam crudum facit,

facit, quam ferendi impatientia? piſces hamo pendentes ſi ſe moveant aut quaſſent magis intricantur, aves viſco aut plagis deceptæ ſi ſe explicare tentent, magis implicantur & oblinuntur, dumque

Pugnando vincula tentant Ovid.
Rumpere, pugnantes fortius illa tenent.

Quibus exemplis monemur, caſus nobis à Deo ſupervenientes, patienter ferre. Certè,

Durum, ſed levius fit patientiâ, Horat. Ode 24. lib. 1.
Quicquid corrigere eſt nefas.

Ovid. in Metam. de Philemone & Baucide,

Paupertatemque ferendo.
Effecere levem.

Virg. *Superanda omnis Fortuna ferundo eſt.*

Seneca: Libenter feras quod neceſſe eſt, dolor enim patientiâ vincitur. Et huic cognatum illud Tragici,

Patiens quiſquis novit famulum In Herc. Cetæo.
Regemque pati, vultuſque ſuos
Variare poteſt, pepulit vires
Ponduſque mali, nec ſervit inops
Caſus animo qui tulit æquo;

Scivit hoc ille Mitio Terentianus, cum Demea quærit;

Placet tibi factum Mitio? Mit. *Non, ſi queam* In Adelph.
Mutare: nunc quum nequeo: æquo animo fero.
Ita vita eſt hominum quaſi cum ludas teſſeris,
Si illud quod eſt maximè opus jactu non cadit
Illud quod cecidit forte id arte ut corrigas.

Et Grudio apud Plaut. in Moſtellaria,

Quid tu vis fieri? non omnes poſſunt olere unguenta exotica
Si tu oles, neque ſuperior quàm herus accumbere,
Neque tam facetis quàm tu vivis victibus,
Tu tibi iſtos habe turtures, piſces, aves.
Sine me alliato fungi Fortunas meas;
Tu Fortunatus es, ego miſer: patiunda ſunt.

Prudenter ille; quid enim aliud eſt æqualiter ſe in adverſis gerere, quàm ſævientem Fortunam, in adjutorium ſui, pudore victâ, Val. Max.

convertere? contrà, magna eſt inſcitia, adverſus ſtimulum calcitrare. Vincamus itaque ratione præſentem calamitatem; ſciamuſque non caſu delatam nobis, ſed quaſi delegatum. Bonus miles fert vulnera, enumerat cicatrices, & tranſverberatus telis, moriens amat eum pro quo cadit. Quiſquis autem plorat, & queritur imperata facere, cogitur; Sic & nos

Senecæ locus in lib. de vita beata Cap. 15.

Ducunt volentes fata, nolentes trahunt.

Quæ autem dementia eſt, potius trahi, quam duci? & hoc ſacramentum adacti ſumus; ferre mortalia, nec perturbari his, quæ evitare noſtræ poteſtatis non eſt. In regno nati ſumus. Deo parere, vera eſt libertas. Euripides

In Phœniſſ.

Δεῖ φέρειν τὰ τῶν θεῶν.

Invidia

Invidia ſibi pœna.

EMBLEMA LXIII.

Livorem refugæ ferunt ſagittæ
Σοφοὶ conſimilem; ſagitta ſi quid
Collimet ſolidi, reſultat, & non
Scopum ſed miſerum ferit magiſtrum:
Sic & pectore maſculo, & cachinnis
Spretus invidus, in ſuum retorquet
Sagittas animum, ſibique pœna eſt;
Quisquis invidiâ movetur, ille
Scopum præbuit invidi ſagittis.

COMMENTARIUS.

DIviniſſimus Philoſophorum Seneca, in Libro de Tranquillitate animi, effectum invidiæ ſtatuit, diſplicere ſibi. Hoc oritur ab intemperie animi, & cupiditatibus timidis, aut parum proſperis, ubi aut non audent miſerrimi homines quantum concupiſcunt, aut non conſequuntur, & in ſpem toti prominent, ſemper inſtabiles mobileſque. Quod neceſſe eſt accidere pendentibus. Omni vitâ pendent, & inhoneſta ſe ac difficilia docent, coguntque, & ubi ſine præmio labor eſt, torquet illos irritum dedecus; & dolent ſe prava fruſtra voluiſſe. Tunc illos & pœnitentia cœpti tenet & incipiendi timor, ſurrepitque illa luctatio animi, non invenientis exitum; quia nec cupiditatibus ſuis imperare, nec obſequi poſſunt: & cunctatio vitæ parum ſe explicantis, & inter deſtituta vota torpentis animi ſitus. Quæ omnia graviora ſunt, ubi odio infœlicitatis operoſæ, ad otium profugerunt, & ſecreta ſtudia, quæ pati non poteſt animus, natura inquietus, parum ſcilicet in ſe ſolatiorum habens: ideoque detractis oblectationibus, quas ipſæ occupationes diſcurrentibus præbent, domum, ſolitudinem, parietes non fert, invitus aſpicit ſe ſibi relictum. Hinc illud eſt tædium, & diſplicentia ſui, & nuſquam reſidentis animi volutatio, & otii ſui triſtis atque ægra patientia, utique ubi cauſas fateri pudet, tormenta introrſus egit verecundia, in anguſto incluſæ cupiditates ſine exitu ſeipſæ ſtrangulant. Inde mœror marcorque, & mille fluctus mentis incertæ, quam inchoata habent ſuſpenſam, deplorata triſtem: inde ille affectus otium ſuum deteſtantium, querentiumque nihil ſe habere quod agant, & alienis incrementis inimiciſſima invidia. Alit enim livorem infœlix inertia: & omnes deſtrui cupiunt, quia ſe non potuerunt provehere: & ex hac deinde averſatione alienorum proceſſuum, & ſuorum deſperatione, obiraſcens Fortunæ animus, & de cœculo querens, & in angulos ſe retrahens, & pœnæ incubans ſuæ, dum tædet ſui pigetque. Hæc ille: Quibus eleganter originem cauſamque depingit invidiæ; quæ non tam aliis, quàm ſibi ipſi inimica eſt. Si enim bene rem excutimus, comperiemus invidiam ſibi ignominiam, illi autem cui invidet gloriam parere; quia dum perpetuò invidos illos oculos, in illum

illum conjicit, atque in eum, quid agat, quomodo vivat, inquirit, hæc illi honorifica incumbit neceſſitas, ut omnia dicta factaque ſua ad normam recti componat, ne ſi ab illâ vel latum unguem diſcedat, invidiæ gaudendi materiam præbeat. Illi enim

Riſus abeſt, niſi quem viſi movere dolores, Ovid. in Metam.
Et videt ingratos, intabeſcitque videndo
Succeſſus hominum, carpitque & carpitur unà,
Suppliciumque ſuum eſt.

Expedit enim illi neminem videri egregium, quaſi aliena virtus exprobratio illius vitiorum ſit. Porrò demens ſit, qui ſpicula hujus monſtri curet; cum genus ultionis ſit, ei, qui invidet, invidiæ voluptatem contemnendo eripere. Stultus etiam, qui, ut invido placeat, virtutes ſuas occulat & abſcondat,

Hoc Ithacus velit, & magno mercentur Atridæ.

Exercendi ſunt oculi Noctuæ claram lucem non ferentis, & ad honeſta vadenti, contemnendus eſt iſte invidorum contemptus. Audi Horatium,

Invidiam placare paras Virtute relictâ?
Contemnêre miſer vitanda eſt improba Siren
Deſidia, aut quicquid vita meliore paraſti
Ponendum æquo animo.

Eleganter Demetrius dicere ſolebat, eodem loco ſibi eſſe invidorum voces, quo ventre redditos crepitus; Quid enim, dicebat, mea refert, ſurſum illi an deorſum ſonent. Et certè (ſecundum Senecam) nihil ſtultius eſt, homine verba metuente. Gemant invidi, & infœlicem linguam bonorum exerceant convitio. Inſtent, commordeant, multo citius frangent dentes, quàm imprimant. Illuſtratur virtus noſtra per ea ipſa, per quæ petitur. Produci enim illi & tentari expedit: nec ulli magis intelligunt quanta ſit, quam qui vires ejus laceſſendo ſenſerunt. Duritia ſilicis nulli magis, quàm ferientibus nota eſt. Præbeamus nos, non aliter quàm rupes aliqua, in vadoſo mari deſtituta, quàm fluctus non deſinunt, undecunque moti ſunt, verberare: nec ideo aut loco eam movent, aut per tot ætates crebro in curſu ſuo conſumunt. Aſſilite facite impetum, ferendo vos vincam. In ea quæ firma & inſuperabilia ſunt, quicquid incurrit, malo ſuo vim ſuam exercet. Proinde quærite mollem aliquam cedentemque materiam; in quam tela veſtra figantur. Sic ſic invidiæ tædium

Seneca de Vit. Beata.

devoremus, ſciamuſque; ut flammam primùm emicantem multus comitatur fumus, qui evaneſcit jam invaleſcente & explicante ſeſe flammâ, ita res egregias aggredientem, magnâ premi invidiâ, eaque tamen eum moveri non debere: Nam ut excors ſit, qui adverſis ventis jam diu navigans, & in altum provectus, otii tranquillitate portum petat: ſic qui tum negotium relinquit, cum jam dudum cum invidiâ eſt luctatus, & citra eam impoſterum vivere poſſet; ubi ſcilicet

Virgil.

Per varios caſus, per tot diſcrimina rerum
Venerit in Latium, ſedes ubi fata quietas
Oſtendunt:

Latium deſigno illam excelſam Virtutis Ædem, illud

Claud.

Meriti ſpatium, quod nulla furentis
Invidiæ menſura capit.

Hîc nobilis ille noſter Athleta ventos ridebit & imbres, major jam omni invidiâ, quam ſuâ virtute extinxit: Non ſecus ac Sol ſi immineat hominis vertici, aut prorſus tollit umbram, aut minimam reddit. Videte nunc illuſtres animæ, quæ cum invidiâ luctamini, quam præſtet eſſe invidioſum, quam miſerabilem. Scivit Aſtaphium Ancilla apud Plautum, cum inquit,

In Truculento.

Mavelim mihi inimicos invidere, quàm me inimicis meis:
Nam invidere alii bene eſſe, tibi malè eſſe, miſeria eſt,
Qui invident egent, ille quibus invidetur rem habent.

Veriſſima eſt vulgata illa ſententia, unicam eſſe miſeriam quæ careat invidiâ. Cui accedit arguta illa Poëtæ imprecatio.

Omnibus invideas, livide, nemo tibi.

In

In Sophiſtas.

EMBLEMA LXIV.

Ingenti ſtudio componit Aranea telam,
Et tamen à cunctis ſpernitur illud opus.
Sic magnas magno promis molimine nugas,
Dum vigilas ſtudiis vane Sophiſta tuis.

COMMENTARIUS.

APpoſite Aranearum telis vani Sophiſtarum Elenchi, & captionis æquiparantur, licet enim magno labore conſtruantur, nihil aliud tamen ſunt quàm quiſquiliæ volantes, & venti ſpolia, & ut Origenes inquit, Ægyptiacæ ranæ, quæ tametſi aſſidua ogganiant, oblatrentque prætereuntibus, & odioſam illam cantilenam βρεκεκεκὲξ κοὰξ κοὰξ, ite-

iterent ſine, ſine tamen nemo commovetur, aut doctior red-
Plutarch. ditur. Quemadmodum Bonaſo cornua oneri ſunt tantum, nulli auem uſui, quia adeo in ſe ſunt reflexa: ſic illi ſuam habent Dialecticam, quâ tamen neminem, quia adeo intorta & intricata eſt, vincere poſſunt. Nihilominus tamen illi ἐκ πώγωνος σοφοὶ, id eſt, barbæ tenus ſapientes, adeo nugis iſtis intenti ſunt, ut
Seneca. propemodum cum Chryſippo præ fame mortantur. Hærent in verbis, & ætatem totam in adytis Philoſophiæ terunt, penetralia nunquam vident. Rem illam magnificam Philoſophiam ex majeſtate ſuâ, in magnas anguſtias detrudunt, vocando eam ad ſyllabas, quæ utinam non proſint tantùm, ſed maximè nocent. Comminuitur enim & debilitatur generoſa indoles, in iſtas anguſtias conjecta. Ad hæc illi ſupercilia ſubducunt, in hoc barbam demittunt, hæc triſtes docent, & pallidi. Fugitivis clamoribus non ad calamos, ſed ad obliviosas aures ſemper certant. Riſit hos tales olim lepidè Demonactes Philoſophus, cum enim duos indoctos, inter ſe diſputare videret & rixari, quorum alter abſurda rogaret, alter nihil ad rem reſponderet; Non videtur vobis, inquit, amici, alter horum mulgere hircum, alter ei ſupponere cribrum? Innuens nihil aliud eſſe ſophiſmata, quàm inanes nugas, quas tamen, quod eſt turpiſſimum atque ineptiſſimum, habent difficiles. Atque hæc
Idem. de elenchis. Quorum tamen etiam proſpiciendas ſtatuo fallacias, ſed proſpiciendas tantum, ne verba nobis dentur, & ne quid in illis magni ſecretique boni eſſe exſtimemus. Venio ad veram illam Philoſophiam, quam terris exulantem Socrates de cœlo revocare conatus eſt; hanc divinam plane judico. Scimus illam eſſe matrem omnium artium, donum & inventum Deorum quod ab animo, tanquam ab oculis, caliginem diſcutit, ut omnia ſupera, infera, prima, media, ultima videremus. Hæc eſt illa quæ de moribus quærit, quæ affectus temperat, quæ timori, quæ ſpei metam ponit, aut modum. Quæque (ut breviter Se-
Idem Ep. 89. necæ verbis dicam) humano generi promittit conſilium. Divina certè & ineffabilis vis, quæ utinam, quemadmodum univerſi mundi facies in conſpectum venit, ita tota nobis poſſet occurrere. Profecto omnes in admirationem ſui raperet, relictis his quæ nunc magna, magnorum ignoratione credimus. Hanc autem nunquam ſatis laudatam ſcientiam, Sophiſticæ abuſus (ut

ple-

plerumque vitia ſe aſſociant virtutibus) malè audire fecit. Scilicet ut vinum, quo nihil ſalubrius, quibuſdam venenum eſt; ſic ſophiſtis Philoſophia, quâ abutuntur. Hinc eſt quò ſanctiſſimi patres adeo in eam invecti ſint. Gregorius Nazianzenus: In Eccleſiam, velut quædam Ægypticæ peſtes, Philoſophi irrepſere. Tertullianus; Philoſophi patriarchæ hæreticorum. Ambroſius Antiſtes; Phalerata magis, quàm vera ſapientia, quæ aliena quærit, cum ſua neſciat, cœli plagas ſcrutatur, Deum ignorat, quem ſolum noſſe debebat. Hæc illi. Sanè primis illis Eccleſiæ temporibus, plurimi erant qui Chriſtum aſſumerent ore, Platonem autem animo non exuerent. Hinc illæ Patrum in falſam Philoſophiam calumniæ. Enimvero Scænicam illam meretriculam res ſuas ſibi habere voluerunt, & à ſacroſanctâ Theologiæ æde pedem referre, ut Siren uſque in exitium dulcis, cantare, ſive garrire deſineret. Nobis autem qui Chriſtum profitemur, alia mens ſit, navim noſtram ſemper avertentes ab iſtis argutiarum ſalebris, velificationes noſtras ad unum tranquillæ mentis portum dirigamus; Ad quam nos transfer O æterna æterni Patris Sapientia.

Indoctus ipſe alios juvo.

EMBLEMA LXV.

Sunt Aſini cantare rudes, tamen oſſa miniſtrant
Quæ fiſtulis aptiſsima;
Sic quibus eſt res ampla domi, tenues ſtudioſos
Opibus juvare convenit.

COMMENTARIUS.

NIhil magis commendat divites, quàm ſic divitias ſuas in laudabiles uſus expendant, egenos ſcilicet iis ſuſtentando, aut pauperculos ſtudioſos, qui ad artes illas, quibus humanitas & eruditio paratur, non imbuti, ſed à naturâ ficti videntur, iis fovendo, & adjuvando. Aſini, rude illud & ſtupidum animal, oſſa nobis miniſtrant, ex quibus fiſtulæ confi-

conficiuntur maximè ſonoræ: ſic & illi, qui alioqui (ut Papinianus dicebat) aurea mancipia, & ſecundum Diogenem χρυσόμηλα, id eſt, oves aureo vellere, appellari merebantur, tamen laudandi ſunt, quod his, qui alias in pulvere ſuo & cœno hæſiſſent, manum præbeant, & illam animorum ſervitutem & tyrannidem, paupertatem dico, ſolvant. Exclamat Comicus in Adelphis, paupertatem eſſe onus miſerum, & valdè grave: uſque adeò, ut etiam nobilem ignobilem faciat. Et verum eſt illud Juvenalis,

Haud facile emergunt, quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi;
——Minimè cantare ſub antro
Pierio, Thyrſumve poteſt contingere ſæva
Paupertas, atque æris inops, quo nocte dieque
Corpus eget: ſatur eſt cum dicit Horatius, Ohe.
Quòd ſi Virgilio puer, & tolerabile deſit
Hoſpitium, caderent omnes à crinibus Hydri.
Surda nihil gemeret grave buccina.

Scimus quidem laborioſum illum & induſtrium Cleanthem, ex ſummâ paupertate, ad divinam illam Chryſippi Philoſophiam adſpiraſſe; ſed quotocuique tam heroica mentis vis? Plurimi incredibili eruditionis amore flagrant, ſed quia cum ſummis colluctantur difficultatibus, ignea eorum ingenia humi deprimuntur, qui tamen, ſi tandem aliquo favoris Zephyro reſuſcitarentur, non pœnitendos ſe patriæ cives præberent. Horatius cum in ſinu Mæcenatis ſui requieſceret, illa æterni nominis carmina conſcripſit. Hinc Martialis,

Sint Mæcenates non deerunt Flacce Marones,
Virgiliumque tibi vel tua rura dabunt:

Hic ſine exemplo Poëta, cum ab Auguſto Cæſare, qui magnitudine rerum ſuarum, terræ totius habitabilis imperium complexus eſt, præmiis & honore afficeretur, diviniſſimo Æneidos opere, id potiſſimum egit, ut Cæſares & Julios, à nobiliſſimo Æneæ Julique ſanguine ortos, & jam inde ab infinitâ annorum ſerie, univerſo terrarum orbi adminiſtrando, per oracula, ſorteſque antiquiſſimas deſtinatos oſtenderet;

At domus Æneæ cunctis dominabitur oris
Et nati natorum, & qui naſcentur ab illis.

Sic Auguſtus, alioqui fortaſſe futurus ignotus, fovendo Muſam Virgilii, æternum nomen ſibi peperit. Alexander Macedo, Achillem hóc uno ſe fœliciorum & fortunatiorem fuiſſe dixit, quòd immortali Homeri carmine celebratus, per totum terrarum orbem innotuiſſet. Etenim Heros bellicoſiſſimus, æternitatem à principe Poëtarum accepit; Alexandri autem imperium, ſtatim eo mortuo, in diverſa regna fuit diviſum atque diſtractum; quæ tamen omnia Romanis rerum dominis poſteà ceſſere. Horat. Oda 9. Lib. 4.

Vixere fortes ante Agamemnona
Multi, ſed omnes illachrymabiles
Vrgentur, ignotique longâ
Nocte, carent, quia Vate ſacro:
Paulum ſepultæ diſtat inertiæ
Celata Virtus.

Princi-

Principiis mali obſtandum.

EMBLEMA LXVI.

Aſpidis haud ullâ morſus curabitur arte
Enſe recidatur pars niſi læſa ſtatim;
Haud aliter ſi Seditio teterrima peſtis
Ingruat, & ſecum crimina multa trahat,
Omnia ſunt tentanda quidem, ſed tollere præſtat
Vnum, ne totus grex malè diſpereat.

COMMENTARIVS.

PRæcipiunt medicorum filii morborum principiis ſemper obſtare, ne

—Serò medicina paretur
Cum mala per longas invaluêre moras.

Monet hoc Perſius Satyra tertia,

Helleborum fruſtra quum jam cutis ægra tumebit
Poſcentes videas, venienti occurrito morbo.

Hoc idem requiritur in morſis ab Aſpide, qui nullo modo ſanantur, niſi partes læſæ confeſtim amputentur. Monetur autem hoc Emblemate Princeps, ſeditioſos & conclamatæ nequitiæ cives, merita pœna punire, & è Republica ſuâ ejicere; Nam

Ovid. *——Immedicabile vulnus*
Enſe recidendum eſt, ne pars ſincera trahatur.

Etenim ille, cui nec natura, nec induſtria rectè vivendi ſtudium conciliare poteſt, è vita, ſecundum Platonem, eſt pellendus. Hæc ipſa clementia eſt, non eſſe hîc clementem. Multos ſervamus dum unum tollimus. Et optimum miſericordiæ genus eſt, occidere, non tam ut ipſi pereant, ſed ut alios pereundo deterreant. Melius enim eſt, ut pereat unus, quàm unitas, membrorum potius aliquod, quàm totum corpus intereat. Sed hæc omnia moderatè, & pro delicto. Nec enim prius ad ultima remedia deveniendum eſt, niſi cum depoſitæ ſalutis æger, nullis lenioribus auxiliis juvari poteſt. Quia ut Satyricus inquit,

Apul. de Philoſ. — Lipſ. in Polit. — Cicero Philipp. 9.

Nulla nunquam de morte hominis cunctatio longa eſt.

Claud.

Qui fruitur pœna ferus eſt, legumque videtur
Vindictam præſtare ſibi.

Pau-

Paulatim.

EMBLEMA LXVII.

Qui ſtudet phyalam replere lymphâ
Stillando faciat; rebullit omnis,
Hanc infunde ſi ſimul labores:
Quiſquis ingenium gravare multis,
Et comprendere cuncta vult, hebeſcit.

COMMENTARIVS.

DIverbium Italis in ore frequens eſt;
Et tutto abbraccio, & nulla ſtringo:
Quo innuunt, illos qui variis rebus ſimul animum occupant,
ſive

ſive diſtrahunt, parum aut nihil proficere. Quemadmodum enim vaſis anguſti orificii, ſi magno impetu, & ſimul aquam infundas, eadem aqua ejicitur; ſi ſenſim inſtilles, recipitur: idem de ingenio noſtro eſt, quod oneratur turba præceptorum, non inſtruitur, cuique ſatis eſt accenſio velut incitamentum in materia, quo vis inveniendi & cupiditas incitetur. Androgyni ſic utroſque imitantur, ut neutrum ſint, nec mares, nec fœminæ: Ita quidam dum omnia eſſe volunt, à nullis agnoſcuntur. Idcircò aptiſſimè à Polybio guloſis convivarum comparantur; nam ut illi omnia quæ appoſita ſunt guſtantes, neque in præſentia verè fruuntur ullo ciborum, neque in poſterum digerunt ſatis, aut utiliter iis nutriuntur; ſic hi delibant varia, ſed ſine alio fructu omnia curſim & properantes tranſmittunt. Ideoque ſatius eſt paucis ſe auctoribus dare, quàm per multos vagum & inſtabilem errare. Certis ingeniis immorari & innutriri oportet, ſi velis aliquid trahere, quod in animo fideliter ſedeat. Nuſquam eſt qui ubique eſt. Non prodeſt cibus nec corpori accedit, qui ſtatim ſumptus emittitur. Nihil tam utile eſt quod in tranſitu proſit. Faſtidientis ſtomachi eſt, multa deguſtare: quæ ubi varia ſunt & diverſa, inquinant, non alunt. Pauca itaque excerpenda ſunt, quæ bene concoquamus, & in ſanguinem ac ſuccum redigamus.

Senec. in Epiſt.

In

In corruptos Judices.

EMBLEMA LXVIII.

Aranearum tela magnis rumpitur
Muſcis, minores ſtrangulat;
Rei potentes judicum ſententiam
Odore ducunt munerum;
Qui nil habet quo torqueat Leges, miſer
In pelle pauper plectitur.

COMMENTARIUS.

APophthegma eſt Anacharſidis, quo eluſit ſtudium Solonis in conſcribendis legibus. Dicebat enim Leges aranearum telis adſimiles eſſe, propterea quod in illas ſi (Plutarck. in vita Solonis.)

quid levius, aut imbecillum incurreret, hæreat, ſin majus aliquid, diſſecet, ac fugiat. Huic ſuccinit illa ſententia, quæ apud Terentium in Phormione eſt,

Quia non rete Accipitri tenditur, neque Milvio
Qui male faciunt nobis, illis qui nihil faciunt tenditur;
Quia enim in illis fructus eſt, in illis opera luditur.

Et Juvenalis,

Dat veniam corvis, vexat cenſura columbas.

Diomedes pyrata captus ab Alexandro in hunc modum ſe purgabat, dicens, Ego quia unâ navi pyraticam exerceo, pyrata dicor, tu, quia totis claſſibus, imperator nuncuparis. Marcus Varro apud Nonium;

Natura humanis omnia ſunt paria.
Qui pote, plus urget, piſces ut ſæpè minores
Magnus comeſt.

Ariſt. in Rhet. Hæc autem ſententiarum everſio, ſive conniventia, unde, niſi à pecunia? cui πάντα ὤνια, id eſt, omnia venalia. Aſſerit Tibullus:

Auro pulſa fides, auro venalia jura,
Aurum lex ſequitur, mox ſine lege pudor.

Quævis caſtella hæc machina dejiciet, in quæ modò Aſellus auro onuſtus poſſit aſcendere. Ad ſummum

—— Divina humanaque pulchris
Divitiis parent.

Horat.

Aurum per medios ire ſatellites
Et perrumpere amat ſaxa, potentius
Ictu fulmineo.

Verè ille

χρυσοῦ λαλοῦντος πᾶς ἀπρακτείτω λόγος,
πείθειν γὰρ οἶδε καὶ πέφυκε μὴ λέγων, id eſt,
Auro loquente ratio quævis irrita eſt,
Suadere ſiquidem novit & loquens nihil.

Plautus in Aulularia. Nempe homines cum ſenis manibus, è genere Gerionaceo, hoc altè impreſſum animis habent

—— μηδὲν εἶναι σὺν κέρδει κακὸν, id eſt,

nihil eſſe cum lucro malum. Et ſic cum Imperatore iſto ſtatuunt:

Iuvenal.

Lucri bonus eſt odor ex re
Qualibet,

Ergò

Ergò terram mari miſcent, judicia confundunt, legeſque torquent pro arbitrio. Quod ſciens Pericles, cautè ſingulis annis, decem talenta Lacedæmonem mittebat, & præcipuos corrumpebat, ut moram Belli, quando opus erat, redimeret. Quapropter veriſſimè auri illam ſacram famem (ut Poëta inquit) omnium virtutum vim quandam corruptricem dicas. Atque hæc de divitibus, in quàlibet causâ triumphantibus ſufficiant. Nunc de pauperibus ubique jacentibus dicamus. Hi (ut inquit Comicus) dum nihil habent quod offerant in judicio, non ſolum non contemnuntur, ſed etiam adverſus veritatem ſæpe opprimuntur. Nullus eis amicus, nullus qui ſuppetias ferat. Quia ut verè Pindarus inquit, Οἴχεται τιμὰ φίλων πιτωμένῳ φωτί. in Nemæis Oda 10.

Perit honor amicorum afflicto viro.

De hoc conquerentem auſculta Plautinum Menechmum.

Vt hoc utimur maxime more morum,
Moleſtoque multum, atque ut quique ſunt
Optimi, maximi, morem habent hunc;
Clientes ſibi omnes volunt eſſe multos;
Bonique an mali ſint, id haud quæritant,
Res magis quæritur, quam clientium
Fides quemadmodum clueat.
Si eſt pauper, atque haud malus, nequam habetur,
Sin dives malus eſt, is cliens frugi habetur,
Qui neque leges, neque æquum, neque bonum uſquam
Colunt, ſollicitos patronos habent.
Datum denegant quod datum eſt, litium
Pleni, rapaces, viri fraudulenti,
Qui aut fœnore, aut perjuriis habent rem
Partam. Mens eſt in querelis,
Iuris ubi dicitur dies, ſimul
Patronis dicitur, &c.

Hi aut lucro, aut favore, ad gratiam deliberationes & conſilia flectunt, jacet pauper, & dum non habet in ære, plectitur in pelle. At quàm optandum foret, ut ii qui Reipub. præſunt, Legum ſimiles eſſent, quæ ad puniendum non lucro, favore, aut odio, ſed æquitate ducuntur? Ubi enim hæc officiunt, haud facile animus verum pervidet. Præcipuè ubi avaritia dominatur;

Privatæ enim res ſemper offecêre, officientque publicis conſiliis; Livius l. 22. Et peſſimum veri affectus, & judicii venenum, ſua cuique utilitas. Prudenter olim Areopagitæ nocturno tempore judicabant, Tacit. Hiſt. ut & rem benè excuterent, & nullius favore, aut gratia flecterentur. Cleon, poſtquam Reipub. adminiſtrationem in ſe ſuſcipere destinaſſet, teſtatus eſt, ſe jam omnium amicitiarum vincula velle Plutarch. diſſolvere. Olim etiam qui corruptus pecunia, male judicabat, amiſſa dignitate, vel cingulo, efficiebatur infamis, ut eſt in L. penult. Cod. de pœnis jud. qui malè judic. Iuſtinianus etiam Lib. 4. Inſt. Tit. XVII. inquit; Iudicis officium eſſe, non aliter judicare, quam legibus, conſtitutionibus, aut moribus proditum eſt. Ac veteres quidem illi, pauciſſimis verbis judicis officium concludebant, cum dicerent; Legem eſſe mutum judicem, judicem autem Legem loquentem. A bono enim judice ita prorſus omnia judicari oportet, ut lex ipſa, ſi loqui poſſet, judicaret; atque ita legem & judicem inter ſe conſpirare, ut ſit lex quaſi anima judicis, & judex quaſi vox legis: Et quemadmodum Ariſtoteles ait, Legem eſſe mentem cupiditatis expertem, ita oportet judices, omni cupiditate ſpoliatos, mente tantum ac ratione, in diſceptandis controverſiis uti. Sed hæc optare licet, ſperare vix licet.

Civilis

Civilis diſcordia hoſtis victoria.

EMBLEMA LXIX.

Præda duos inter fuit olim ſplendida Sturnos,
Hanc erat auxilio nactus uterque ſuo,
Dividere hanc tentant, oritur diſcordia præceps,
Quæ ſocios trahit ad bella gerenda animos;
Milvius hæc ſpectans trepidantibus advolat alis,
Cumque ſuâ prædâ victor utrumque rapit:
Scilicet eſt hoſti facilis victoria, quando
Diſcordes populi civica bella movent.

COMMENTARIUS.

IN hoc Emblemate oculis ſubjicitur, quàm noxia, quamque peſtifera res ſit, civilis diſcordia, quæ niſi in herbâ opprimatur, neceſſario aut interitus conſequitur, aut mutatio rerum: Hæc enim eſt quæ omnes faciles reddit occupantibus, & meliorum incurioſos. Omnia denique bellis civilibus miſera ſunt, ſed nihil miſerius quàm ipſa victoria. Proinde benè Homerus,

Ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος ἀνέστιός ἐστιν ἐκεῖνος
Ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου ὀκρυόεντος, id eſt.
Ille nefarius, & ſine gente tribuque mihi eſto,
Qui civile cupit ferum & execrabile bellum;

Tacitus. Verè execrabile, quia nihil hoſtibus præſtare majus Fortuna poteſt, quàm adverſariorum diſcordiam; atque inter eos diſcordiarum ſerere cauſas, ſapientis eſt ducis. Nulla enim quamvis minima natio, poteſt ab adverſariis ſuis perdeleri, niſi propriis ſimultatibus ſeſe ipſa conſumpſerit. Quia, ut Salluſtius inquit; Concordia res parvæ creſcunt, diſcordia maximæ dilabuntur. Voluit ſcilicet hoc, iſtud Apophthegma Sciluri, qui quum, relictis maribus filiis octoginta, diem eſſet obiturus, ſagittarum faſcem cuique obtendens, ut illum confringeret jubebat, id autem ſingulis ſe poſſe negantibus, ipſe ſingulatim eductas facillimè confregit: Docens illos ubi unà eſſe perſeverarent, firmos ac potentes fore: Imbecillos verò, ſi ſeparentur ac diſſideant. Sciebat hoc etiam Micipſa moriens, qui ita apud Salluſtium, ad filios loquitur; Regnum vobis trado firmum, ſi boni eritis, ſi mali, imbecillum; certus nimirum adverſus conſentientes nec regem quemquam ſatis validum, nec Tyrannum fore. Lepidè olim, Pytho Rhetor Byzantius, quum eſſet ſupra modum obeſo corpore, prodiſſetque in concionem ſuaſurus concordiam Byzantiis, ſtatim populi riſus obortus eſt ex ipſo corporis habitu: At ille, rideris inquit Cives? cum tale corpus habeam, uxorem habeo multo me obeſiorem, & tamen concordes quodvis grabatum capit ambos, diſcordes ne tota quidem domus. Lapides quidam inſulæ Cycladiacæ (teſte Plinio) integri ſupernatant, fracti concidunt in fundum: ſic omne quod eſt, tam diu manet atque ſubſiſtit, quàm eſt unum, ſed interit atque ſolvitur,

Vegetius.

quando

quando unum eſſe deſiit. Ego ſic exiſtimo, (inquit Salluſtius de Repub. ſuâ) quoniam orta omnia intereunt, qua tempeſtate Urbi Romanæ fatum excidii adventarit, cives cum civibus manus conſerturos, ita defeſſos atque exſangues regi prædæ futuros. Aliter non orbis terrarum, neque cunctæ gentes conglobatæ, movere aut contundere queant hoc imperium. Illud autem poſtea evenit; Romani enim crebris victoriis, hoſte ſuperato inquieti, & bellorum amantes, inter ſeſe bellum gerere, & ab hoſte in ſua viſcera ferrum convertere cœperunt; ita, dum militiæ arma ceſſant, domi turbæ naſcuntur, & ubi publicus hoſtis deeſt, cives cum civibus, duces cum ducibus, domeſtica jurgia, diſcordias ac ſimultates exercent; ut ſtante Carthagine, imperii æmulâ, Romani fœlices, deletâ miſeri fuerint, & lorica illis fœlicior quam toga, campus ſecurior quàm thalamus, tuba quàm tibia, Sol quàm umbra exſtiterit optabilior. Huc alluſit Vates ille;

Nunc patimur longæ pacis mala, ſævior hoſtis
Luxuria incubuit, victumque ulciſcitur orbem.

Statim enim non gradu. ſed præcipiti curſu à virtute deſcitum, ad vitia tranſcurſum, vetus diſciplina deſerta, nova inducta, in ſomnum à vigiliis, ab armis ad voluptates, à negotiis ad otium converſa civitas. Quod ne & nobis eveniat θεῶν ἐν γούνασι κεῖται; Præſertim otioſo hocce tempore, quod plerumque civilium furorum fons & origo. Præterea Vell. Paterc.

In ſe magna ruunt; lætis hunc Numina rebus Lucanus.
Creſcendi poſuere modum.

Sed Deus, in cujus manu omnium corda ſunt, uti voveo, avertet, dabitque ut ancipitis Fortuna temporis, matura virtute corrigatur, & divulſi prius animi paulatim coaleſcant. Refert Plinius Serpenti & Vulpi naturales inimicitias eſſe, & ob eas quotidie congredi, aſt ubi aquila communis hoſtis adventat, inimicitiis depoſitis conjuncta vi reſiſtunt: Horum animalium exemplo ſimultates & odia inter finitimos deponantur, ac

—— Coeant in fœdera dextræ
Qua licet, aſt armis concurrant arma cavete;

ne hoſtis inter ſeſe digladiantes ex inſidiis opprimat. Etenim cui bono hæc civilis diſcordia, niſi ut teſta teſtæ (ut eſt in Adagio) collidatur? Mutua defenſio tutiſſima eſt.

In ingratos.

EMBLEMA LXX.

Devorat excuſſas glandes, nec ſuſpicit unde
Hæ ſibi proveniant pigra propago Suum:
Percipiunt homines ſummorum munera Divûm,
Vix tamen his grates ore decente canunt.

COMMENTARIUS.

QUanta ſit Dei munificentia in humanum genus, ex eo potiſſimum apparet, quod, quæcunque mundi ambitus complectitur, homini, tanquam Regi, ſubjecerit regenda, utenda, & fruenda; id ſolummodo ἀντιδώρȣ exſpectans, ut quemadmodum nobis omnia parent, ſic illi tanquam ſuperiori identidem pareamus, meritaſque pro tot ac tantis benefi-

beneficiis gratias agamus. Attamen quàm recalcitroſi & ingrati adverſus tam munificum patrem filii ſumus, dum divinis donis, tanquam noſtro jure nobis debitis, ita abutimur? immemores à quo auctore nobis illa proficiſcantur. Non ſecus ac Sues, quæ excuſſas è quercubus glandes quidem devorant, ſed ne quidem ad illam arborem, fructus illius procreatricem, ſuſpiciunt. Dicebat olim Themiſtocles ſe platanis eſſe ſimilem, ſub quarum umbram accurrunt homines afflicti tempeſtate, & eaſdem, ſimul ac rediit ſerenitas, amputant, vellunt, convitiiſque petunt. Idem de Deo quis appoſitè dicat: Etenim ſi qua gravis neceſſitas preſſerit, tunc Dei recordamur, ſi belli terror infremuerit, ſi morborum peſtifera vis incubuerit, ſi alimenta frugibus longa ſiccitas denegarit, ſi tempeſtas, ſi grando ingruat, ad Deum confugitur, à Deo petitur auxilium. Si quis in mari vento ſæviente jactatur, Lact.lib.2.
hunc invocat, ſi ad extremam medicandi neceſſitatem deductus, Divin. Inſt.
victum precibus expoſcit, Deum ſolum obteſtatur, per ejus unicum atque divinum nomen hominum ſibi miſericordiam quærit. Nunquam denique homines Dei meminerunt, niſi dum in malis ſunt. Poſtquam metus deſeruit, & pericula receſſerunt, Deo, quem ante in ſua neceſſitate imploraverant, ne verbo quidem gratias agunt. Ita ut verum ſit illud Comici,

μετὰ τὴν δόσιν τάχιστα γηράσκει χάρις, id eſt,

poſt dationem celerrimè ſeneſcit gratia. Cum tamen bruta, & omnis rationis expertia animalia aliud nos doceant. Canis hero ſuo offam ei objicienti, quàm adblanditur? quàm amico latratu, motuque caudæ ſe gratum exhibet? Aves longo uſu edoctæ avolant, & ad herum ſuum revolant, agnoſcunt eum, nec ſe à gremio illius movent, ſed circumſilientes modò huc, modò illuc, ad ſolum dominum uſque pipitant. Ferociſſima denique animalium uſu cicuria, bene merentibus aliquod grati animi τεκμήριον deferunt. Solus autem homo cui Ratio infuſa, adverſus Deum, & proximum ingratus exiſtit. Quod animadvertentes Legiſlatores, homines veram, non ſimulatam Philoſophiam profitentes, jura condiderunt, quibus ad ἀντίδωρα teneremur. Patet hoc in L. Si remunerandi. ff. Mandati. L. Sed & ſi. ff. de Petit. hæredit. Et ſecundum Pindarum;

θεῶν δ' ἐφετμαῖσιν,
Ἰξίονα φαντὶ ταῦτα
βροτοῖς λέγειν, ἐν

πτερόεντι τροχῷ
πάντῃ κυλινδόμενον
τὸν εὐεργέταν ἀγαναῖς
ἀμοιβαῖς
ἐποιχομένους τίνεσθαι, ideſt,

Deorum mandatis Ixionem ajunt hæc mortalibus dicere, dum in altâ rotâ circumquaque volutatur; Oportere mortales benefactorem placidis remunerationibus excipientes, debitam gratiam ei perſolvere. Statuarii etiam veteres tres Gratias exprimere ſoliti ſunt; Sorores, manibus implexis, ridentes, juvenes, virgines, ſolutâ ac pellucidâ veſte: Quod interpretantur, unam eſſe, quæ det beneficium, alteram quæ accipiat, tertiam quæ reddat. Conſertis manibus finguntur, ob hoc, quia ordo beneficii per manus tranſeuntes, nihilominus ad dantem revertitur, & totius ſpeciem perdit, ſi uſquam interruptus eſt: pulcherrimus ſi cohæſit, & vices ſervavit. Ideo ridentes; quia promerentium vultus hilares ſunt. Juvenes, quia non debet beneficiorum memoria ſeneſcere. Virgines, quia incorrupta ſunt benefacta, & ſincera, & omnibus ſancta, in quibus nihil eſſe alligati decet, nec aſtricti. Solutis itaque tunicis utuntur: pellucidis autem, quia beneficia conſpici volunt. Hæc ille. Epicuri ſententiam mantiſſæ loco addo; Non modò pulchrius eſt beneficio afficere, quàm affici, verùm etiam jucundius, Nam nulla res perinde parit gaudium, ut beneficentia.

Sen. de Benef. lib. 1. cap. 3.

Peſtis

Peſtis regni Rex, ſine prudentiâ.

EMBLEMA LXXI.

Privatus charo Polyphemus lumine, nullo
Conſilio errantes jactat ubique manus:
Haud aliter Reges, ratio quos nulla gubernat,
Omnia perverſo turbine ſemper agunt.

COMMENTARIUS.

CUm omnibus magiſtratum obeuntibus & Reipubl. inſervientibus neceſſaria ſit prudentia, tum in nullo magis, quàm in Rege requiritur, utpote quo neminem plura, vel meliora ſcire oportet, quia ejus doctrina omnibus ſubditis prodeſſe debet. Qualis Homericus ille Cyclops amiſſo oculo, talis rex cui abeſt lumen illud animi. Nemo navim di-

dirigat abſque ferro, quod affricuit Siderites:ſic nemo regnum ſine mente, quam afflavit illa Diva Prudentia. Non viribus corporis, ſed animi, res magnæ geruntur. Syneſius Libro de regno adminiſtrando, ad Arcadium vel Theodoſium juniorem ſcripto, negat in viribus ſolis poſitam fœlicitatem Principis, ſed abſolutam eam prædicat, quæ potentiam prudentiæ conſociat, quæ res conjunctæ robur inexpugnabile conciliant, disjunctæ invalidum & inutile. Horat.

Cicero.

Vis conſilii expers mole ruit ſuâ ;

Illud eſt vinculum per quod Reſpub. cohæret, illud ſpiritus ille vitalis, quem tot millia trahunt, nihil ipſa per ſe futura, niſi onus & præda, ſi mens illa imperii ſubtrahatur. Porrò quanquam eſſe poſſit

σοφὸς τύραννος τῶν σοφῶν ξυνουσίᾳ, id eſt,

Eurip.

Rex ſapiens ſapientium commercio, & aſſumere in partem curarum alios ; tamen miſerum tale regnum judico, quod alienâ mente adminiſtratur. Quia ſæpiſſimè videmus eos eſſe Regum animos, ut quanquam inquit, tamen flecti nolint. Dicet hoc Medea ;

Seneca.

Difficile quàm ſit animum ab irâ flectere
Iam concitatum, quamque regale hoc putet,
Sceptris ſuperbas quiſquis admovit manus,
Quà cepit ire, regiâ didici meâ.

Et in Hippolyto,

Nec me fugit, quàm durus & veri inſolens
Ad recta flecti regius nolit tumor.

Hinc illa regni confuſio, & peſtis, quæ ideò gravior, ut quæ à capite (ut medicorum filii de morbis loquuntur) diffunditur. Dum Palinurus dormit, in mare præcipitatur, ipſaque navis, ſine rectore, à fluctibus propemodum abſorbetur : Sic in hâc hominum navi innumeræ animæ in occaſum trahuntur, niſi publicus ille Palinurus evigilet. Benè itaque cum Xenophonte precabimur, ut ſint πολλοὶ βασιλέως ὀφθαλμοὶ, καὶ πολλὰ ὦτα, id eſt, multi regis oculi & multa aures.

Cura

Cura animi imprimis gerenda.

EMBLEMA LXXII.

En quanto ſtudio rudes catellos
Vrſa perpoliat, decentiorem
Donec imprimat, ingeratque formam:
Mortales meritò rubere diſcant,
Qui, neglecto Animi nitore pulchri
In natis, modò ſunt luti parentes.

COMMENTARIUS.

ORus Apollo in ſacris ſuis Sculpturis refert, Ægyptios ſi quando hominem initio quidem informem natum, ſed poſteà formam accipientem, innuere vellent, urſam

 prægnan-

prægnantem depingere ſolitos fuiſſe. Hæc namque ſanguinem primum condenſatum, & concretum parit, hunc poſteà propriis fovens femoribus efformat, linguaque lambens perficit. Hinc Poëtarum princeps Virgilius dicere ſolebat, ſe Urſino more fingere carmen, cum (ut referunt ii qui ejus vitam conſcripſerunt) plurimos inconditos verſus mane effunderet, eoſque politos, ad tres quatuorve redigeret. Cæterum ut ad propoſitum revertamur, ac hâc noſtrâ Vrsâ quantum ſæpè homines degenerant? dum præſtantiſſimam illam liberorum ſuorum partem, animum dico, ſecuri incultam relinquunt. Quos homines meritò eximius ille Theologus Nazianzenus, *Luti parentes* vocat. Quemadmodum enim (ut eſt in Adagio) lutum non fit teſta, niſi tundatur, & rude lignum non eſt ſimulacrum, niſi ei forma inducatur: ſic homo, non eſt homo, niſi diſciplinis formetur, & ratio in eo promoveatur. Horat.

Doctrina ſed vim promovet inſitam.

Unumquodque animal fœtus ſuos non ſolum gignit, atque educat, verum etiam format ad naturalem ſuam functionem. Solus homo hâc in parte claudicat. Luxui, iræ, ambitioni, temulentiæ aſſueſcere videt natos, & patitur; inſtillat iis verba vix Alexandrinis, ut ille ait, ferenda delitiis, eaque oſculo excipit. Intereà innocentiſſima proles parentum culpâ labitur, & peccat: Parentum dico, qui nolunt liberos ſuos ſevera lege proficere, qui ſicut omnia, ſpes quoque ſuas ambitione donant; deinde cum ad vota properant, nihil præter malitiam, atque improbitatem inveniunt. Diogenes cum conſpiceret aliquando puerum ſe indecore gerentem, pædagogum illius baculo percuſſit, dicens, Cur ſic inſtituis? Quàm multi divites evigilant, ut habeant egregium canem, ut generoſum equum, multos ſervos, cæterum ut probum & doctum filiis ſuis pædagogum vix unus & alter curat. Olim quidam cum Aſtrippo agebat, ut filium ſuum ſuſciperet erudiendum, cumque Philoſophus pro mercede quingentas drachmas poſceret, alter deterritus magnitudine pretii, inquit, Emerem mancipium iis nummis. At hîc, inquit Ariſtippus, habebis duo. Sentiens eandem pecuniam paraturam ei, & Philoſophum utilem, & filium obſequentem. At quotuſquiſque hominum hoc capit? Agro excolendo, domui exornandæ omnes Fortunas impendunt, in iſtis autem omnibus nihil

eſt

eſt præterquam ipſe Dominus & ſuus hæres pudendum, & incultum: Hanc hominum inſaniam egregiè olim Diogenes Cynicus perſtrinxit. Cum enim aliquando ab aliquo eſſet invitatus ad prandium, ſcreans, locum quæſivit in quem ſputum ejiceret. cum autem omnia ſplendere, hoſpitem verò ſolum ſordere animadverteret, in ipſum hoſpitem ejecit: ipſe indignabundus rogavit, quænam iſta eſſet impudentia, ſputo conſpurcare hoſpitem? Reponit Diogenes, omnibus id moris eſſe, in locum viliſſimum ejicere phlegmata, ſe verò nullum inveniſſe viliorem, quàm ipſum hoſpitem, itaque in illum ejeciſſe. Intelligebat ſcilicet Philoſophus, æque homines ſpectari debere, ut equos mercamur. Neque enim in emendis equis phaleras conſideramus, Apul. de Deo Socrat. aut baltei polimina inſpicimus, ſed iſtis omnibus exuviis remotis, equum ipſum contemplamur, ut ſit ad ſpeciem honeſtus, ad curſum vegetus, & ad vecturam validus, an ei ſit

Argutum caput, & brevis alvus, obeſaque terga, Virg.
Luxurietque toris animoſum pectus:

Sic cum volueris veram hominis æſtimationem videre, & ſcire Sen. Ep 29. qualis ſit, nudum inſpice, deponat patrimonium, & alia Fortunæ mendacia. Corpus ipſum exuat, animum intuere, qualis quantuſque ſit, ſuo an alieno bono magnus, an iners & rudis, an verò à diſciplinis liberalibus & inſtitutione formatus. Socrates cum Gorgiam percunctaretur an Perſarum regem fœlicem eſſe putaret? Neſcio inquit quantum virtutis habeat & diſciplinæ. Ab his animus lumen accipit, non ſecus ac viſus à circumfuſo aëre. Hinc interrogatus quidam quid ſibi conferret eruditio? Reſpondit; ne in theatro lapis lapidi inſideam. Et certè ſic eſt ut Comicus ait,

ὁ γραμμάτων ἄπειρος οὐ βλέπει βλέπων,

id eſt, litterarum expers non inſpicit aſpiciens;
contrà Διπλοῦν ὁρῶσιν οἱ μαθόντες γράμματα,
id eſt, qui litteras didicere, bis tanto vident. Itaque

Petite hinc juveneſque ſeneſque
Finem animo certum miſeriſque viatica canis.

Inſcitia

Inſcitia ſemper arrogans.

EMBLEMA LXXIII.

Vt ſpicæ vacuæ levant cacumen,
Et plenæ reprimunt, ſolumque ſpectant:
Sic homo vacuus ſcientiarum,
Et cui nihil eſt probæ monetæ
Præ ſe deſpicit eruditiores;
At contrà Sapiens, ſuoque ſeſe
Explorans modulo, videbit uſque
Quàm ſit teſta ſuæ impolita mentis.

COM-

COMMENTARIVS.

MEnedemus Athenienſibus ſtudioſis dicere ſolebat; Pleroſque eorum, Sapientes navigare Athenas, deinde fieri Philoſophos, id eſt, ſapientiæ ſtudioſos, poſtremò Idiotas; innuere volens, quo quis plus in verâ Sapientia profecerit, hoc minus ſuperbire, magiſque videre quãtum ſibi deſit. Quod quàm verũ ſit probavit Socrates, qui dicebat, Se nihil ſcire, præter hoc, quod nihil ſciret; reliquos verò ne hoc quidem ſcire. Eoq; de ſe teſtimonio oraculo Apollinis judicatus fuit ſapientiſſimus. Et quidem merito, quia in omnibus hæc eſt ſola perfectio, imperfectionis ſuæ indubitata cognitio. Longe aliter eſt in iſtis ſciolis noſtris, qui magnificis titulis, qui ſapientibus pileis, qui ſplendidis cingulis, qui gemmatis annulis, bis terque magiſtri noſtri, abſolutam profitentur ſcientiam, & magiſtralibus ſuis definitionibus, concluſionibus, & propoſitionibus perſtrepunt & inſaniunt; ita ut aptiſſimè in eos quadret quod vulgo dicitur. Ἀμαθία θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει, id eſt, Inſcitia confidentiam, prudentia verò cunctationem parit Idem ait Quintilianus, Fortius ſcilicet eos dicere, qui nihil habent artis: cum interim cordatus orator, ac periculum intelligens, initio trepidet; illi cum nondum didicerint, quid ſit ſcire, nullius rei ſibi non arrogant ſcientiam. Canis timidus latrat vehementius, quam mordet. Et altiſſima quæque flumina minimo ſono labuntur. Homerus Menelaum hoc nomine laudat, quod ſcilicet eſſet breviloquus quidem, ſed tamen argutus. Et Epaminondas à Pindaro commendatur; quod haud facile alter inveniretur qui plura ſciret, & pauciora loqueretur. Habent nimirum hoc Sapientes illi, quibus cor modeſtè ſitum eſt, Sileni Alcibiadis videri volunt. Semper ſuſpirant cum vident quantum ſit quod neſciant. Eſt enim (ſi dicere licet) avara, aut certè avaritiæ, aut hydropi ſimilis Sapientia, jugiter ſitit, quotidie inardeſcit, quo plus quæſierit, eò ſibi pauperior videtur, & plus appetit. Contra iſti noſtri φίλαυτοι καὶ δοξόσοφοι, quid non ſibi perſuadent? ſimul ac ſapere cœperunt, jam ſapiunt. Cum beatus ſit (ſecundum Platonem) cui etiam in ſenectute ſapere contingat, veraſque opiniones aſſequi. Vix limen libarunt arcanæ hujus Sapientiæ domus, & jam ſe penetraſſe putant. Et hæc cauſa eſt, Plutarch. de profect. virtut.

cur nunquam ad eam perveniant; ſiquidem nihil tam profectui adverſarium, quàm profectionis opinio. Vidit hoc ſapientiæ oculus, cum diceret multos ad Sapientiam perventuros fuiſſe, niſi ſe jam eò perveniſſe putaſſent. Stultus viator ſit, qui id viæ emetiri conetur, quod jam ſe emenſum putat. Itaque hoc tanquam ex tripode habe; *Credere ſe Sapientem, primus ad ſtultitiam gradus eſt.* Humilitate, humilitate eſt opus, quæ fundamentum eſt veræ ſapientiæ; quæ non quid actum ſit, ſed quid agendum, non quid adſit, ſed quid deſit, attendat; quæ non de quæſito glorietur, ſed de quærendo ſollicita ſit. Obſtat ſuperbia ingenio non ſecus ac tumor oculorum viſui. Non poſſum non hic pulcherrimum Gregorii locum addere: Qui humilitatem, quæ eſt mater virtutum neſciunt, uſum ſui laboris perdunt. Et ſi quæ bona ſunt, quæ videntur, quia ſurgentis fabricæ robuſta celſitudo non figitur, utpote quæ nequaquam in petrâ ſolidatur, corruunt. Soli igitur ruinæ creſcit, quod ædificant, quia ante molem fabricæ, Humilitatis fundamenta non procurant. Faſtus itaque & elati ſpiritus, ex adoleſcentium animis excutiendi ſunt, non ſecus ac aër ex utribus, ſi quid utile eis velis infundere.

Lib. 18. Moralium.

Arda

Ardua quæ pulchra.

EMBLEMA LXXIV.

Haud levis aſcenſu Palma eſt, ſed vertice fructus
Præmia perpeſſi grata laboris habet :
Ardua Virtutis prima eſt via, qui pede forti
Pergit, is in blando ſuſcipitur gremio.

COMMENTARIUS.

PAlma arbor eſt ferens dulciſſimos fructus, quos *Dactylos* vocamus, hos, quia admodum cultellato cortice eſt, difficile eſt contingere. Comparatur huic Virtus, ad quã Plinius lib. 13. cap. 4. & lib.16.cap.42. Gell. lib. 3. cap. 6.

Ardua ſaxoſo perducit ſemita clivo,
Aſpera principio (neque enim mihi fallere fas eſt)
Proſequitur labor, adnitendum intrare volenti. Silius Italicus lib. 15.

Sed —— *Mox celſus ab alto*

Infra te cernes hominum genus.

Exſtat apud Platonem, in Hippia majore, in calce Dialogi, proverbium elegans; χαλεπὰ τὰ καλά, id eſt, Difficilia quæ pulchra. Cui dicto omnes humani actus fidem adſtruunt. Quam amarè ſerit agricola quod prædulciter metit? Quanto ſudore miles, quam immenſo ſanguine quernam illam coronam, cum militari fremitu, & incondita cantiuncula adipiſcitur? Quanto vitæ diſcrimine Mercator, & nauta pontum trajiciunt, merces exoticas petituri? Quam indefeſſo ac plane adamantino ſudore dulciſſimum illud Scire conſequimur? Teſtis Demoſthenes, quo nemo unquam laborioſius, nemo per plures obluctantis naturæ difficultates in altum reptavit, qui plus olei quàm vini conſumpſiſſe dicitur, & omnes opifices antelucana viciſſe induſtria. Hic tandem in dulciſſimam Muſarum, excelſo colle habitantium, familiaritatem receptus, id conſecutus eſt, ut Oratorum princeps diceretur, ut Cæſaribus, Regibus, & Imperatoribus charus & individuus comes eſſet: Atque hæc omnia labore & induſtria, ſine quibus nulla in hoc mundo gloria. Rebus enim maximis difficultatem propoſuit Natura. Laudis Herculeæ fundamentum Labor fuit. Nullâ re magis Vlyſſes quàm labore cognoſcitur, quantalibet prudentia fingatur, ſi otioſus fuiſſet, latuiſſet. Labor Romuleos Duces, Scipiadas, Camillum, Fabios, Curios, Fabritios, Metellos, Pompeium, Iulium Cæſarem, aliaque periculis nota nomina, in excelſum illud Famæ theatrum extulit,

Plutarchus in Demoſt.

Lucan. lib. 7. *Et mox æternos animas collegit in orbes.*

Latuiſſent hi, niſi triſtem materiam ſuis virtutibus implevillent.

Ovid. lib. 4. Triſt.

Hectora quis noſſet fœlix ſi Troia fuiſſet?

Publica virtutis per mala facta via eſt.

Devoranda hæc ſunt iis qui ad Honorem aſpirant, alioqui quod in Adagio eſt μήτε μέλι μήτε μέλισσας, id eſt, neque mel neque apes. Vere Comicus,

Fortiter malum qui patitur, pòſt potitur bonum.

Quid aliud Homerum innuiſſe putabimus per herbam *Moly*, cui radicem nigram, florem lacteum attribuit, quàm radicis nigræ ſymbolo, Laboris moleſtiam ſignificare, qua pervenitur ad florem lacteum, id eſt, ad floridam illam animi tranquillitatem,

tem, Virtutis abſolutæ jucundiſſimum præmium? At contrà compendiaria res eſt improbitas; fitque neſcio quâ naturæ corruptione, ut, quæ turpia ſunt, vel αὐτοδίδακτοι protinus arripamus.

—— Facilis deſcenſus Averni, Virg. lib. 6. Æneid.
Sed revocare gradum, ſuperaſque evadere ad auras,
Hoc opus, hic labor eſt. Pauci quos æquus amavit
Iuppiter, aut ardens vexit ad æthera Virtus.

Omne tempus (inquit Seneca) Clodios, non omne Catones fert. Ad deteriora faciles ſumus, quia nec dux poteſt, nec comes deeſſe: Epiſt. 97. & res etiam ipſa, ſine duce, ſine comite procedit, non pronum iter tantum ad vitia eſt, ſed præceps. Egregias quaſdam antitheſes ponit Virtutis, & Voluptatis, idem ille Philoſophus: Altum quiddam eſt virtus, excelſum, & regale, invictum & infatigabile. Voluptas quiddam humile, ſervile, imbecillum, caducum, cujus ſtatio, & domicilium fornices & popinæ ſunt. Virtutem in templo invenies, in foro, in curiâ, pro muris ſtantem, pulverulentam, coloratam, calloſas habentem manus. Voluptatem latitantem ſæpius, ac tenebras captantem, circa balnea & ſudatoria, mollem, enervem mero atque unguento madentem. Hæ vero duæ Divæ ſic comptæ, olim Herculi, dum in fluxu & lubrico ætatis eſſet, apparuerunt, ſed laborioſam Virtutis viam Vide Sil. Ital. & Xenophōtem. elegit, per quam poſtea in cœlum aſcendit. Cum contrà Hannibalem Voluptatibus ſeſe devoventem, vitia hyberna ſolverint, & indomitum illum nivibus atque Alpibus virum, exterminaverint. Hâc ergo aureâ gemmâ hæc conſigno; Qui à Voluptate incipiunt, in laborem & dolorem deſinunt: è contrario qui ab amaro principio auſpicantur, dulci fine clauduntur. Quoniam, ut Gellius ait, ſi quid per laborem rectè feceris, labor citò perit, benefactum autem nunquam recedit, ſed ſi quid per voluptatem nequiter egeris, voluptas abit, nequiter factum perpetuò manet.

FINIS.

FLORENTII SCHOONHOVII I.C.

POEMATA ALIQVOT.

Ad Ampliſſimum Conſultiſſimumque Virum D. ÆMIL. ROSENDALIVM, ODE.

O Hagienſis maxime Curiæ
Senator, ingens præſidium reis,
Quô Gouda ſe jactans alumnô
Præterito decus æquat ævo,
Quæ cura, quænam laudis adorea
Plenis honorum muneribus tuum
Venuſtet, æternetque nomen
Per titulos memoreſque faſtos?
Fallor: virorum nam Roſendalii
Frequens in ore eſt nomen amabile,
Eritque, dum ſuus diſertis
Iuſtus honos fuerit Camœnis.
Præclara virtus nil habet invium,
Perrumpit acris per remoras ſuas,
Nullique non vivo, aut perempto
Præmia reſtituit laborum.
Tu, cum juventus ver ageret ſuum,
Te muniiſti vi ſapientiæ,
Sciens nihil nos poſſidere,
Præter opes animi, perenne.
Cum fratre primus ſemper in arduos
Auſus volabas, eſſe putans pigri,
Non eminere curſitantem
In ſtadio ſtudii decoro.
Nempè illa magni pectoris indoles
Suæ recordans ſemper originis,
Inſueta tentat, éque duris
Ad decus egregium reſultat,
At nunc ſacrato Concilio Patrum
Fulges ſupremis auctus honoribus,
Hic te ſtupeſcunt, dum, diſerto
Ore tonans, ſacra jura reddis.
Vt nauta prenſus in medio mari,
Tumultuoſo Plejadûm chorô
Scindente nubes, auſpicatos
Tyndaridûm ſpeculatur ortus:
Sic te miſellus ſuſpicit innocens,
Periclitantem præſidio tuo
Cauſam tuentem, mox triumphum
Lætus agit poſito timore.
Amore juſti hæc perficis integer,
Nam ſpernis altô dona clientium
Vultu, ſatiſque magna merces
Eſt animo, meruiſſe rectè.
Ergò vir ingens, Te, decus ô meum,
Diu reſervet publica fauſtitas,
Te dico, cujus vita prodeſt
Omnibus, interitus noceret.

Ad eundem, cum Vxorem ſuam, omni Virtutum genere ornatiſſimam Matronam, defunctam lugeret.

PRæſtans Senator, natc in exemplum omnibus,
Qui conſulendo cætui mortalium,
Perenni claram demerentur gloriam;
Quamquam dolendi cauſa ſit juſtiſſima,
Adempta terris illa portio tui
Marita cordis, cujus annorum tibi
Series adaucta adauxerat canam fidem;
Tamen induendus diſſimillimus tuo eſt
Vultus dolori, lachrymæ ſub pectore
Tibi devorandæ. Suadet hoc cunctis patẽs
Famæ theatrum, in quo locatus, maximam
Debes tueri mente perſonam tua.
Plebeia corda, queis abeſt capax ſui
Menſura, luctus neſciunt modum ſui,
Illiſque longus ponit ærumnas dies,

Ratione

Ratione quas determinare te decet.
Mortalitatis Vxor excepit ſuæ
Legem ſtatutam, quam movere non valet
Cura, laboſve: huic purpurata natio
Iovſque terræ, paupereſque ſubjacent.
Natura prudens, quod graviſſimum putat
Humna turba, fecit omnibus mori
Commne, quò ſe veritatem æqualitas
Fati levaret: omne poſcit id ſibi,
Quodcunque tellus fert in auras luminis.
A vetre matris tale nos fatum manet.
Hocogitans Matrona, quæ prudentiam
Pli quàm virilem præferebat, indies
Se præparabat ſemitæ optatiſſimæ,
Qam prævio trivêre majores gradu:
Ia jamque mortis lineam videns ſibi
Snſim admoveri, ſarcinis lectus ſuis
Fatalis horæ, læta, vultu interrito
Punctum precata eſt; quò ſolutus ſpiritus
A mixtione terrei corpuſculi,
Adſcriberetur Cœlitum dulci choro.
O ter beatos, qui fide, innocentiâ
Vitæ peractæ, demererunt id ſibi,
Vt inter aſtra Cœlites micent novi.
Tunc noſtra mens, quod gaudeat, demum tenet,
Quandò exſoluta, ſeparata, libera
Tenebricoſi corporis cuſtodiâ,
Cœleſte toto fulgur admittit ſinu.
Hoc chara Conjunx experitur, hoc videt,
Poſtquam caducis ſæculi & mortalium
Rebus Valere *dixit, atque* Plaudere.
Iam turbidis ſubducta tempeſtatibus,
Humana ridet, in Salutis ſtans vado,
Et, (ſiquid umbræ mentis eſt) cunctos rogat
Ne turbet ullus hanc quietem queſtibus.

Ad Ampliſſimum Virum
GERARDVM VERLANIVM.

MAxime Verlani, *patriæ pater, atque Senatus*
Immortale decus; ſi quem dixiſſe beatum
Ante obitum licet, & frigentis juſta ſepulchri;
Te merito dicemus eum: Nam pondera rerum
Quas humeris fulcis, veluti fortiſſimus Atlas
Aetheris ardentis ſtellantem ſuſtinet axē;
Deponens; urbemque tuam, ſtrepituſque peroſus,
Confugis in gremiū tibi te reddētis agelli,
Hic ſecurus opum, & vani contemptor honoris,
Diligis innocui divina ſilentia ruris,
Et caligantes ſacra formidine lucos
Perreptans, patriam lætus conſurgis in æthram
Mente tua; ſuprema petens, taciteque revolvis
Gaudia, queis olim es fruiturus, quando, relicto
Corpore, cœleſtes conſcendet ſpiritus arces,
Fortunate ſenex, qui deterioribus annis
Has delegiſti ſedes, quas nec ſitis auri
Incolit, aut miſeras invertens ambitus urbes,
Sed mentis ſecura quies, quæ prævalet omni
Theſauro, regumque opibus, clariſque triumphis,
In quibus aſſiduæ poſuere cubilia curæ.
Hic tibi contingunt ſolatia grata ſenectæ:
Nam tectas avibus pedicas moliris, & auceps
Decipis, aut lepori villoſo retia tendis,
Aut vitem, ramoſve putas, feſſuſque putando,
Membra ſalutifero tradis mulcēda ſopori,
Quà molles herbæ, aut viridiſſima gramine ripa eſt,
Vndarum ſuadente ſono, quæ lævia lapſæ
Saxa per & ſalebras, grata raucedine plaudunt.
Interea errantum reſonat per prata boatus.

Vacca-

Vaccarum, numeros volucres meditantur, & auras
Mulcentes, grato mala tædia murmure fallunt.
Aut quandò excubitor lucem prænunciat ales,
Quæ ſomni, atque operum juſtas diſterminat horas;
Tityrus egreditur tectis, pingueſque capellas
Per creperam lucem comitans in paſcua ducit;
Defeſſuſque viâ, roranti culmine montis
Conſidet, & calamô veteres decantat amores
Aemulus Aſcræo vati; vel pectora luſu
Oblectans, agiles ad luctā concitat hircos.
Quàm jurat hæc vidiſſe ſenem, quem nulla fatigat
Cura, nec occultis ſudāt præcordia curis?
Hæc tibi fata diu Verlani gaudia præſtent,
Dum (quod contingat ſerò) terren relinquens
Purior ad patrios mens eſt redura penates.
O mihi ſi quondam talem dent Numina vitam!
Non ego divitias Arabum, non regna potentum
Prætulerim, modicô ſat fortunatus agello.

Ad Incomparabilem virum DOMINICVM BAVDIVM I.C. & Hiſtoriarum quondam Profeſſorem, cum Civilis & Moralis ſapientiæ Monita, Lugduni Batavorum ederet.

ODE.

QValis miniſter fulminis ignei
Ales, Tonantis perpetuus comes,
Cælos anhelans puriores;
Spernit humum fugiente pennâ:
Cunctaſque poſt ſe deſerit alites,
Non ſuſtinentes lumina Cynthii,
Quæ ferre jam curâ paternâ
Condidicit teneris ab annis:
Talis, peruſtus Baudius *igneo*
Calore pectus, evolat altius,
Supràque mortales caducos
Exerit ingenii vigorem.
Sic magnus olim Flaccus in æthera
Rupit, potenti numine concitus,
Sic ſemper ad laudem, decuſque
Evehitur generoſa virtus.
Tritas popello currere ſemitas
Spernens, viarum diligit aſpera,
Hic collocata ſcit laborum
Præmia, perpetuæque vitæ.
Sic perge Baudi, *propoſitum preme,*
Nil Momus in te, nil tua tempora
Ingrata vivis, invidorum
Nil ſtreperi poterunt ſuſurri.
Virtus Pyropo lucidior, ſibi
Vult invideri, quoque magis furit
Gens noctuarum, fulgurantes
Hoc magis ejaculatur ignes.
Vt ſuber undis uſque ſupernatat,
Mergi repugnans: ſic tua gloria
Injurioſa mole preſſa,
Altius evolitabit ales.
Tu poſterorum laudis adorea
Recens vigebis, immeritò mori
Cælum recludetur, nitenſque
In medio ſtatuêre Vatum.

Poëtæ eximio DANIELI HEINSIO Gandenſi; apud Batavos Lugduni Profeſſori digniſſimo.

ODE.

Poëta magne, qui tacitè mihi
Nondumq; viſus carmine junctus es,
Quo maximo pridem placebas
Scaligero, egregioque Douſæ;
Quæ Suada; quis nos inſinuet (precor)
Sodalitati Mercurius tuæ
Quis det mihi frui Heinſianæ
Colloquio, ſalibuſque linguæ?
Tecum nec aurum, materiem mali,
Nec obſtupeſcam ſceptra regentium,
Non ambitum mirer clientum,
Non hominum miſeros honores;
Hæc cuncta magno pectore rideam,
Velutque celſo culmine montium
Locatus, hoc inane rerum
Deſuper aſpiciam quietus.
Viſemus altos hôc poſiti ſolo
Simul receſſus ætheris ignei
Menteſque perrumpent coruſcum,
Corporea ſine mole, cœlum,
Excelſa magni pectoris indoles:
Humi morari neſcit, in arduum
Erumpit, hic adſtans Tonanti
Æthereos ſpeculatur ortus.
Quanta hæc voluptas cernere ſyderum,
Tellure ſpretâ, luciferos globos,
Et machinæ: moliſque tantæ
Mente Deum ſtupuiſſe fabrum?
Natura nobis conſimilem Diis
Mentem creavit, omnia pervolat
Currens, recurrens, inque ſeſe
Hoc patulum capit univerſum.
O quiſquis illam ſic habet, ut ſuprà
Opes, honores, vanaque cætera
Conſiſtat, is ſuo caduco
Cœlicolas imitatur ævo.

Ad Familiarem quendam ſuum.

Miraris uſque, cur ſacer votum chorus
Contemnat urbes, & ſuas ſylvas amet:
Hæc cauſa, Amice, eſt: Vrbs ſtrepens tumultibus,
Suiſque curis; cogitantibus nocet:
Nam ſicut altum promovet ſilentium
Ad alta mentes, ſic tumultus dejicit,
Sinitque nullam vindicare ſe ſibi
Adde & quod ardens ingenî noſtri vigor
Claudi recuſet urbicis repagulis,
Volens aperto divagari in æthere.
Hoc ſylva præſtat, hic per alta collium
Errans vireta gaudet, & moleſtiis,
Curiſque liber concinit carmen Deo.
Movet calores interim ſilentium,
Quieſque ruris, aura leni ſibilo
Favet canenti. Quis, (niſi poëticum
Qui non ſubivit limen & dulces fores)
Nil mente magni cogitet? cum per ſacras
Noctis tenebras divagatur undique
Silente mundo, quàm juvat tuerier
Cuncta intuentum ſiderum frequens decus,
Et prata vultu roſcido madentia?
Cum nox recedit, lux recurrit aurea;
Vigilemque vatem ſuſcitant ad munia
A parte cuncta conſonantes alites;
Tunc rurſus horti contueri purpuram,
Agmenque florum nocte natorum libet.
Colleſque picti primulo diluculo
Recente rore pectus ad ſeſe trahunt,
Hic aut petulci ſunt ei carmen capri,
Aut fons ſonorus bulliens è rupibus,
Aut Phyllis imis deliteſcens vallibus
Malis laceſſens fiſtulantem Tityrum.
Quãta hæc voluptas verſibus ſylveſtribus
Cantare? quandò tale præſtant oppida,
Quæ quam tumultus, nil habent, atque ambitum?

Hæc cauſa Amice eſt, cur ſacer vatum chorus
Contemnat urbes, & ſuas ſylvas colat:
O ſi mihi olim Cœlitum benignitas
Tribuat quieta prata ſolitaria
Habitare, quæ nunc arido rivo fluit,
Torrentis inſtar vena manaret mihi.

Ad doctiſſimum Virum, D. GVILIELMVM TRAVDENIVM Præceptorem olim ſuum.

TRaudeni columen novem ſororum
Qui, me Socratico ſinu receptans,
Mores ingeniumque fabricaſti;
Quid te, dulce Decus meum, coëgit
Tam diu ſollicitâ morari in urbe?
Non auri ſitis, ambituſve, mentes
Cogens quidlibet & pati, & patrare,
Sed mens ſedula, gnava promovendi
Tuos diſcipulos ad altiora;
Viſne: dum Canis æſtuans calore
Solvit corpora, diſſecatque campos;
Linquamus ſtrepitus furentis urbis,
Seceſſus tacitos petamus horti,
Muſis dulcibus optimi ſodales?
Hic pronus tremulâ cubans in umbrâ,
Si quos fortè tibi tuæ Camœnæ
Plectro verſiculos Horatiano
Dictarint; mihi prælegeſ, viciſſim,
Si quos Lux mea, promovens calores,
Rudes verſiculos ſonare coget
Agreſti calamo; tibi legentur.
Iam mihi videor perambulare
Dulces areolas, per & vireta,
Nunc rurſus videor loquace ripâ,
Mulſus lenibus arborum ſuſurris,
Grata carpere ſomnulum ſub umbrâ.
O ſerenior hortuli voluptas,
Tu noſtri requies laboris eſto.
Fœlices ter, & amplius putandi;
Quos ſummus pater, arbiterque rerum
A turbis voluit tumultuoſis
Remotos; ſibi vivere, atque obire.

Proſopopæia mortui noſtri reverendi Avunculi magni, HENRICI IOHANNIS THARDT.

O Curvæ in terris animæ, & cœleſtium inanes,
Quid mea flebilibus violatis buſta querelis!
Quid ſibi vult gemitus? quid ſingultantia verba,
Quæ medio fletu vox intercepta profatur?
Vſque adeone mori miſerum eſt? ah ſiſtite fletus,
Siſtite, ne tali ſitis pietate profani.
Debita naturæ mors eſt, Capit omnia tellus
Quæ genuit. Stultum eſt communem plangere ſortem,
Omnibus hæc lex eſt, hac conditione creamur.
Tum decuit fleviſſe viri, cum luminis oras
Parvulus ingrederer, ſubiturus vincula diri
Corporis, & mundi immundi paſſurus amarum
Servitium. Exuviæ, falſæque incommoda lucis
Iſtic nunc mala turba jacet, nos nobile cœli
Depoſitum, optatâque domo, patriâque potimur,
Vixi, &, quem dederant curſum mihi fata, peregi;
At jam parta quies, nullum maris æquor arandum
Amplius, æterno fundata eſt anchora fundo:
Nunc animus tandem cœlo prorumpit aperto

Liber.

Liber & , humanis quantum inſit rebus inane,
Deſpicit, ac ridens lætatur fine laborum.
O bona mors, portus, ſtatioque aptiſsima feſsis
Mentibus, eheu quàm cæcis erroribus actus
Et Sirenæis degens in cautibus orbis,
Teque, tuaſque ſimul ſtudui vitare ſagittas,
Demens, heu nimium demens: nam mors mala nunquam eſt
Quam bona præceſsit vita, & meditatio vitæ
Alterius, ſed queis pariter cum corpore putri
Omnia putreſcunt; his formidabilis adſtat.
Fœlices lethi, pietas quos addidit aſtris.
Quid vita eſt aliud, gravium quàm Lerna malorum
Cui comites ſunt; Spes, Metus, & non pura voluptas,
Dura palæſtra piis, donec mens alta ſuumque
Aſpirans ortum, ſqualenti carcere clauſa eſt:
Nam ratio, reſidens capitis ſublimis in arce,
Aſsiduoq; ſuum cupiens defendere regnū,
Cogitur Affectus ſervos tolerare rebelles,
Injuſtumque jugum: Nam terræ, terrea moles
Corporis affixa eſt: Ratio cæleſtia anhelat.
Perpetuum eſt bellum hoc, niſi dictatura Tonantis
Seſe interponens capitales ſeparet hoſtes.

Ad undequàque doctiſſimum Mathematicum D. WILBRORDVM SNELLIVM R. F.

ODE.

O Magna magni progenies patris,
Cui latentes pandit origines
Natura rerum, Cælitumque
Hac fragili facit eſſe terrâ,
Quam vim Prometheus ille hominū ſator
Creando veſtris indidit artubus;
Quo finxit è luto latentes
Pectoris omniſcii receſſus?
Non viliori, non equidem puto:
Sed apprehenſam Palladis è ſinu
Prudentiam, quam cæterorum
Parcius attribuit creandæ,
Menti; tibi uni largius addidit:
Nam tu caducis cœtibus altior,
In aſtra tendis, ſordidamque
Spernis humum fugiente pennâ.
Mens orta cœlo ſpirat originem,
Pigroque quamvis carcere clauditur,
Hanc patriam tamen reviſit
Corporea ſine mole velox.
Hæc eſt voluptas, hoc tibi gaudium
Videre Cælos, & vaga ſydera,
Notare ſolis, atque Lunæ
Vmbriferos animo labores.
Nos cogitantes nil niſi terrea,
Segnes veterno, particulam ſacram
Fœdamus, & caduca ſtulti
Præferimus bona ſempiternis.
Vt bruta queis in paſtibus eſt ſita
Vis omnis, & queis terra poli vice eſt:
Sic nos vagamur, menſque ſidit
Inferior capite elevato.
O te beatum Snelliade, cui
Deus creator pectoris hanc dedit
Vim, quam reſerves donec altos
Cælitum repetas receſſus.

Ad ingenuum, veréque nobilem adoleſcentem, D. GYSBERTVM DVVENVORDIVM.

ODE.

QVid bella ſemper, quid gladios crepas,
Ludoſq; Martis, O Iuvenum decus?
Hâc mente te non, hos in uſus
Pierides minimè educarunt.
An non (amabo) dulcius eſt, ſuos
Verſare libros, cumque ſacbro choro
Novem ſororum, molle carmen
Gorgoneo reſonare monte;
Quàm nigricantem cernere ſanguinem
Spumare terris, & ſubitos ſonos
Audire, cum tormenta belli
Fulmineos jaculantur ignes?
Cœlo beabunt Periedes tuum
Nomen, nec ullo ſanguine gloriam
Hunc conſequeris, cum triumphus
Bellicus, immodico cruore
Niſuque conſtet, ſæpius & comes
Sit ipſa mors, quæ lege pari rapit
Imos, & inſignes, duceſque
Militibus minimis adæquat.
Quod ſi ſeverum propoſitum premas,
Et militandi mens ſit; honeſtius
Monſtrabo bellum, quod gerendum
Propoſuit Deus unicuique;
Te vince. Summa eſt hinc animæ ſalus
Tibi futura. Rex eris omnium
Fortiſſimus; cum turbulentæ
Rex fueris, Dominuſque mentis.
Vides ut intus ſeditionibus
Contagioſis omnia ferveant,
Hinc ira ſurgit, hinc libido,
Inde fames maleſuada famæ,
Suos tyrannos fert Ratio impotens,
Cui jus regendi Dii dederunt tui,
Nil frena proſunt, in ruinam
A propriis raperis quadrigis.
Compone bellum hoc: Fruſtrà etenim foris
Certatur; intrà mœnia ſi furor
Graſſetur hoſtis, civitati
Inſidias meditans doloſque.

EPITHALAMION In Nuptias Conſultiſſimi viri, D. PETRI WALENBVRGII, & lectiſſimæ Virginis GEERTRVDÆ LANGII.

QVondam Diva Venus (favete dictis)
Infantem peperit, Dii Deæque
Omnes conveniunt, & inter illos
Partum Iuppiter ipſe gratulatur,
Arriſit Superis puellus, aſt (heu)
Ridendo pupugit Iovem miſellum,
Nam febrim trepidos ſtatim per artus
Latè ſerpere ſenſit, intimaſque
Cæcis ignibus exedi medullas:
Chiron conſulitur, tremente Venam
Tentat pollice, ſed ſuo tenore,
Non præter ſolitum, refert moveri.
Ridet Iuppiter artis imperitum,
Compellatque Themin, cui Deorum
Datum munere vera prædicare;
Hæc ſub veſtibus aſſerit Sororis
Medelam dubii latere morbi;
Statim Iuppiter Alite expeditâ
Iunonem petiit, memorque dicti
Quæſivit medicamen à Sorore.
Nec ſibi modò ſcivit hanc medelam,
Sed ſeris quoque poſteris recluſit.
Hinc quandò petulans Puella ſeſe
Offert luminibus, ſuoſque nutus
In nos ejaculatur; impotentes
Toti ſolvimur, integerque ſanguis
Fervet turbidus, expetitque jungi,
Sciens Virgineo in ſinu medelam.
Teſtis Sponſe, cui cupitus ardor
Iam nunc in geminis quieſcit ulnis.

O quàm

O quàm flamma tuos peredit artus,
Dum morbi taciti latens origo
Senſim ſerperet altius, ſuiſque
Per contagia creſceret veneni?
Virgo blanda, proterva Virgo quas non
Tibi nequitias libidineſque
Parabat, digitis & ore blando
Dum dulces caneret modos Amorum,
Nunc rurſus regidæ velit Sabinæ
Omnes ſperneret impetus Amoris?
Tu tu ſaucius undecunque, Venis
Cæcum vulnus alis, foveſque flammam.
Et petos quoties vides ocellos
Toties jecur omne devoratur.
Tandem longius hoc jugum peroſus,
Ignem detegis: illa poſt moleſtas
Perpeſſas hyemes, graveſque noctes
Æquales quoque concipit calores.
Fœlix poſt varios cui labores
Contingit placidum ſubire portum,
Fœlix ſponſe, cui datur potiri
A quâ tulerunt Proci repulſam,
Eja nunc age ſint procul remotæ
Puræ carnifices ſerenitatis
Curæ, femina peſſimæ ſenectæ.
Victor fervide vindicato temet
Linguâque, oreque, morſiunculâque,
Et pro noctibus, aſperiſque verbis
Æquales dato baſiationes,
Minutæ faculæ, minutiores
Dii Cæli, nitidi Iovis Quirites
Apparent, vocat Heſperus, Venuſ-
que.
Vos caſti comites thori puellæ
Sponſæ figite baſium ſupremum
Cras matri ſimilis ſuæ redibit.
Ite nobile par, valete multam,
Et brevi datæ filios tenellos,
Qui vobis lepidis ſuis loquelis
Levent tædia proximæ ſenectæ.

Doctiſſimo & integerrimo Adoleſcenti D. GERARDO BRONCHORSTIO, Clariſſimi Viri Everardi Bronchorſtii filio, cum Lugd. Batav. publicè de jure reſponderet.

HEroe natis quanta neceſſitas
Incumbit altos ire per impetus,
Semperque ſe præſtare dignam
Egregio ſobolem parente?
Locus latendi talibus haud datur,
Inſueta ſperat vulgus & omnium
Arrecta corda pollicentur
Nil treviale ſibi aut minutum,
Hinc celſus urget ſpiritus, hinc pudor
Hortatur acer, promovet inſitas
Vires, & imbelles lacertos
Auſibus exacuit probandis.
Ne facta patrum deſidiæ ſuæ
Fulcrum putantes, & genus improbent,
Seſeque quo ſunt clariores.
Degeneres magis eſſe prodant.
Nam geſta patrum nobilium, notæ
Sunt filiorum degenerantium,
Vt turpitudo clarioris
Lucis ab oppoſitu probatur.
Hoc cavit olim Dardanius Puer,
Dum non inertes, vel timidas feras,
Sed patriæ virtutis hæres,
Optat Aprum, aut rabidum Leonem.
Innata virtus omnia perpeti,
Quàm turpe mavult opprobrium, neque
Mors ipſa ſi premat, decori
Propoſiti moveat tenacem.
Hic ardor, hæc vis te quoque compulit
Multis negatam tendere ſemitam,
Bronchorſti, inacceſſos parentis
Dum ſequeris generoſus auſus,
Parentis ejus, qui geminos polos
Famæ levatus curribus arduis
Percurrit, & ſui nitore
Nominis obſtupefecit omnes.
Quem nos tonantem de cathedrâ ſuâ
Audimus alto turba ſilentio.
Doctoque pendentes ab ore
Legiferum rediiſſe Paulum

Cenſemus aſtris. Perge age ſpes patris
Implere tanti, principia hæc erunt
Majoris auſus mox & ipſum
Nomine reque dabis parentem.

O ille quantâ lætitiâ caput
Hinc inde ſparſum canitie, dabit
Suæ quieti, cum videbit
Se in proprio ſupereſſe nato.

Honori eruditiſsimi modeſtiſsimique Juvenis D. JACOBI REALI. P. F cum publicè Lugd. Batav. Theſes juridicas proponeret.

PRudenter ille Rector & rerum parẽs,
Probo cuique candicantes gloriæ
Inſevit ignes, quos flabello provido
Dictator ille terrei corpuſculi
Ratio fovere debet, & rectâ viâ
Virtutis, altum promovere ad æthera;
Divina namque mens licet ſuo ſibi
Placeat theatro, quatenus cœli ſui
Eſt æmulatrix, atque ſimplex, attamen
Honorem anhelat magna quatenus viget.
Hinc ardor ille Heroicus ſpernens moras
Inſueta tentat, ſeque vix velox capit,
Temnique cenſet dulce Virtutis decus
Contempto Honore. Teſtis es magno patre
Condigne Fili; qui peruſtus Gloriæ
Calore; dignum laude certamen ſubis
Redisque victor, non ſuperbos ſanguine,
Sed pulchriori Gloriæ fulgens face.
At heus monendus hoc tamen diſcas velim,
Inſiſte pugnæ huic, ne remitte ſpiritus,
Faceſſat omnis torpor, & pigrum pecus
Fucos habere res ſuas ſibi jube:
Hi namque ſeſe putrido fixit ſolo,
Fœdè remittunt, neſciiſque originis
Populare menti nobili imponunt jugum,
Vivumque funus ambulant, donec ſolum
Illos repoſcat, nilque præter ſpiritus
Abominandos naribus linquunt ſuis.

Nobiliſſimi, doctiſſimique Iuvenis D. BARTHOLDI WICHERINGII albo inſcriptum.

NObilitas, ſplendorque patrum, quos ardua virtus
Extulit, & quorum, jam tot labentibus annis,
Fama viret, natos, & qui naſcuntur ab illis
Admonet, ut laudes partes inſignibus auſis,
Accumulent virtute novâ, ne monſtra, ſuæque,
Degeneres fuci, fiant injuria gentis:
Sed miſeros perſæpe patres ſpes lactat inanis.
Dum ſoboles nimium generis ſuffulta nitore,
Egregiumque putans per teſtamenta relinqui
Nomen; in obſcuras detrudit pulchra tenebras
Geſta patrum, nilque ipſa animo laudabile volvit,
Sic Heros quondam, domitis agnomen ab Afris
Cui virtus invicta tulit, ſplendoris acerbam
Pertulit eclipſim in nato; præclaraque magni
Facta patris, ſobolis crimenque & ſtigma fuerunt.
At te flos juvenum, quem quondam cura benigni.
Sideris, & placido viderunt lumine Parcæ;

Mens

Mens alio intendit: nam famæ incumbere patrum
Vile puta[illegible] proprie geſtis ſplendere nitores
Non ſecus ac quondam generoſi ſeminis infans
Magnus Alexander, fertur doluiſſe, parentem
Omnia jam viciſſe, ſibique haud eſſe relictum
In quo virtutis propriæ queat edere ſignum.
Macte animi Iuvenis, ſemperque hanc comere partem
Perge tui, quæ, cum vitientur cuncta Senectâ,
Emicat, & longis vires ſibi ſumit ab annis.

Ad Amicum quempiam.

DVm tu moleſto commorans in oppido,
Amice curas, quid ſevera cogitet
Cohors Iberi, quiſve publice rei
Status ſit aptus, atque vertici tuo
Curando crines albicantes inprimis;
Ego ſolutus omnibus moleſtiis,
Horti beatos terminos lætos colo;
Hic in virenti molliter ripa cubans,
Mulſus ſuſurris arborum trementium,
Aut garrienti fluminis lymphâ vagi,
Carpo ſopores, aut ſub undis vitreis
Piſces biantes fallo glabrâ arundine,
Aut inter agnos debiles, & hædulos,
Boveſve ſtratus tale carmen concino,
Aſcræus olim quale vates condidit;
Quando in reductis montium cubilibus
Satyros ſtupentes detineret verſibus.
Aut quale quondam conſonabant Arcades
Cum ſæva nondum turma militantium
Miſeros Menalcas, Daphnideſque è paſcuis
Propriis recedere exules coëgerat.
Quam dulce tunc eſt, cum boatus interim
Gregis cubantis obſtrepit, vel fiſtula
Cogentis agnos in vireta Tityri?
Hinc grata texunt arbores umbracula,
Eduntque lenem ſibilum motis comis,
Hinc unda pronis murmurat decurſibus,
Illinc ocellos ſylva paſcit florida,
Aves per omnes ſalitantes ramulos
Vltro citroque cantibus me recreant,
Vireſque mentis ſolitudo ſuſcitat.
I nunc, tuamque compora vitam meæ
Memet beatum, te miſellum dixeris,
Vereque dices eſſe nil fœlicius;
Quam diſſolutum poſſe curis vivere,
Deſideratoque hortulo acquieſcere.

Præcepta quædam cuique ſapienti ſervanda.

QViſquis beatam Cœlitum vitam ſequi
Mortalis optat: hac ſibi quam ſedulo
Servanda ducat: Conſtitutus in ſtatu
Modico, quieſcat, non anhelans alterum.
Talenta Craſi vincit alto pectore,
Qui vivit inſons ſorte contentus ſua.

Aliud.

AD lætiorem merſus ex ſorte anxiâ,
Semper priores ſit ſui ſtatus memor,
Metuens ſecundos, providus recte, Deos;
Quo ſortis aura fluctantis altius
Evexit, ac levavit humanas opes,
Hoc ad ruinam prominent magis ſuam.

Aliud.

Aliud.

Illuſtre quamvis numen & decus gerat;
Non intumeſcat; Namque nulla certior
Nota impotentis, quam tumens ſuperbia,
Virum poteſtas arguit; tunc optimè
Quid quiſque ſit cognoſcitur; quando decus
Defertur illi: qui remitti ſpiritus
Animi ſuperbos; tollitur, qui ſurrigit,
Calcatur uſque, ſingulis faſtidium.

Aliud.

Sive in ſecundis, ſive rebus aſperis
Poſitus ſit, alta mente terram deſerat,
Cœlumque (ſicut Armiger magni Iovis)
Veſtiget, &, quod hic ſitum eſt ſummum bonum.
Quicunque terræ fixus hæret torpidæ
Dulci veneno inebriatus plurimum,
Hic jure vivens eſt vocandus mortuus
Contempta res mortalis eſt, niſi ſupra
Mortalitatem ſurgat, & cælum petat.

ODE.

Eheu quam rapidis tempora paſſibus
Nobis prætereunt? volvimur indies
Ad metam miſeri, nec ſenium tamen
Perſentiſcit homo ſuum,
Incrementa brevis, (ſi benè computes)
Ætatis, proprio nomine dicier
Decrementa merent: nam perit hic dies
Quem vitæ audier autumant.
Inter ſordidulas ſollicitudines
Ætas tota perit. Nil homines, niſi
Nugas, parturiunt niſibus improbis,
Nemo ſe ſibi vindicat.
Hic vani tituli turget honoribus,
Monſtrari digitis magnificum putans,
Cum mors æqua tamen ſingula deſtruens,
Spernat magnificum decus.
Hic certamen opum cum reliquis init,
Et dives loculis, pectore pauper eſt,
Dum menti cupidæ ſors ſua diſplicet
Et ſors alterius placet.
At quantas animi ſallicitudines
Ponit, qui fragiles res hominum æſtimās,
Vitam condidicit ſpernere flebilem,
Vivens fata præoccupans?
Hic curis hominum mortuus omnibus,
Ignotuſque aliis ſecum habitat, ſibi
Prudens uſque vacat cunctaque negligit,
Extra ſe nihil expetens.
Non hic ſpe fluitat pendulus horulæ
Incertæ, quoniam dicere huic licet
Vixi, ſpem reſeco, quod ſuperi dabunt;
Apponam facili lucro.
Hujus non animum ſollicitant opes,
Nam, quodcunque Dii contribuūt, capit
Gratus, quod rapiunt, reſtituit, ſuis
Se virtutibus implicans.
Tantum vel modicis conditionibus
Mens contenta valet. Ditior omnibus
Hic audire meret; paucula qui tenens,
Nil majus tamen expetit.
Venaris? ſtolidè quò fugis? heu brevis,
Ævi, multa pœtis? regna, potentiam
Quid mortale genus; hoc ſpatio redi,
In te ſingula deſident.
Regnum perpetuum mens bona poſſidet;
Mentem quære bonam, cœtera neglige;
Hanc cum nactus eris, tum ſapiens ſcies
Quam non ſana petiveris.

Piæ aliquot Meditationes.

MEDITATIO I.

Immenſæ Rector Cœlitum,
En lux recedit publica,
Vicibuſque mundum debitis
Nox eminens amplectitur;
Te ſupplicantes poſcimus
Fugare nubes pectoris.

Vt dum carere lumine
Illo diali cogimur,
Luſtremur omnes cœlitus
Divinitatis lampade.
Da corpori laboribus
Feſſo diurnis, molliter
Pieque, conquieſcere;
Quo ſic refectis, viribus,
A laudibus tibi debitis
Solita auſpicemur munia:
Sed inſtat hoſtis, ac parat
Arcum, & ſagittarum minas,
Exſurge Dux fortiſſimi,
Illique ſperatum diu
Palmam reſiſtens præripe.
En præliandi callidus
Occaſionem jam capit
Et ſempiternis nititur
Mentem implicare nubilis,
Nunc tortuoſus Proteus
Se blandienter ingeret,
Nos per meandros plurimos
Sibi ſubjugare cogitat,
Modò furorem Panicum
Intentat, atque corpori
Rabiem minatur inſolens,
Vt preſſus arida fame
Lupus, undecunque circuit
Imbelle Paſtorum pecus,
Quod ni Moloſſicûm Canum
Amica vis defenderit,
Iam morſibus totum patet.
Adeſto Paſtor cordium,
Illamque partem Spiritus
Tui tuêre traducem;
Vt poſt laboris plurimos,
Quos exulans fert indies;
Cælo recepta gaudeat
In patriis ovilibus.

MEDITATIO II.

QVouſque tandem Mens mea,
Tradux Supremi Numinis,
In ſordibus fœdiſſimis
Hærebis hujus ſæculi?
Exſurge, ſurſum te vocat
Origo cæleſtis tua,
Habituſque celſi corporis.
Quamvis parat cupidinum
Aeſtus rebellans prælia,
Et jam refectis viribus
In te paratam cominus
Signum movet, reſiſtito,
Namque eſt triumphandum malum.
Sed, heu; moras recalcitrans
Intexis? an mundi decus,
Aut umbra vanæ gloriæ
Pedem paratum detinet?
Hac cuncta mundi ludicra
Habere res ſuas jube
Quo ſit locus cœleſtibus:
Vt ægra namque luminum
Acies, Diale Cynthii
Tolerare lumen non valet;
Sic preſſa mens caligine
Mundi caduci, fulgidum
Dei jubar non ſuſtinet.
Quid vita? nunquid omnium
Centrum dolorum, quod Metus,
Et Spes futurorum ambiunt?
Nulla hîc voluptas candida,
Sed ſemper illius latus
Mœror velut comes fodit.
Iam forſan incubat tuo
Mors atra collo, quæ vetat
Spes inchoare credulas.
Stat cuique vitæ terminus
Fato locatus, quam propè
Verſetur ille, incognitum eſt.
Hæc ergo crede Maximum
Tibi Imperatorem loqui;
Eſt tranſeundum, ſarcinas
Paratus Hoſpes collige.
Quidnam reponet? heu miſer,
Hic nullus eſt mimo locus;

Velo

Velo levata ſingula
Illi patebunt; Intimo
Tunc eruentur pectore
Voces ſine arte. Tunc eos
Dices beatos, indies
Qui providi vitæ ſuæ
Manum applicarunt ultimam.

MEDITATIO III.

QVocunque Rerum Conditor
Aciem reflecto luminum,
Noſtri recurſat undique
Facies ſtatus miſerrima;
A fletibus primordium
Haurimus ævi, huic conſonat
Exinde vitæ fabula.
Boves, oves, & alites
Simul atque in auras luminis
Prorepſerint, niſus ſuos
Et functiones explicant,
Nos deſtituti viribus
Et vagientes flebile,
In ſordibus miſerrimis
Et fœdeolenti ſtercore
Pereamus omnes, ni ſtatim
Nutricis occurrat manus.
Iam quando adulta nos viris
Adſcripſit ætas, undique
Curæ æſtuantes ingruunt.
Vtrumque ſolis tramitem
Percurſitamus ſedulò,
Vt adſit, unde corporis
Neceſſitati ſit ſatis :
Cumque arbitramur undique
Noſmet beatos, intonans
Fortuna fallax, nos humi,
E maximis faſtigiis,
Gravi ruinâ dejicit.
Adeo cito mortalium
Fœlicitati ſyllaba
Accedit una. Quid loquar
Morbos, & ærumnas graves,
Queis uſque & uſque ſubjacet
Mortalis imbecillitas ?
Nunc mordet illud, nunc premit
Nos ille vitæ carnifex.
A parte cunctâ denique
Nunquam beatos Sol videt,
Vt inquilini ſedibus
Dubiis vagantes, rarius
Habitant quietè aut commodè :
Sic donec hìc perfungimur
Mortalitatis munere,
Cæleſtis arcis exules,
Iactamur incerto mari.
Ita Imperatori Deo
Viſum, placetque, nec poteſt
Autoritate propriâ
Statione quiſquam excedere;
Ne dirus atque pertinax
Deſertor ejus audiat.
Vt menſibus novem tenens
Nos matris alvus, aëri
Cælique tempeſtatibus
Corpuſculum hocce præparat :
Sic & per has triſtes moras.
Mortalis ævi, nos Deus
Vitæ ſequenti fabricat.
O ille decretorius
Quandò appetit nobis dies
Qui mixtionem corporis
Animique noſtri ſeparat,
Tunc gaudii demum locus,
Tunc intonandum lætius.
Pars illa noſtri ſanctior,
Capaxque ſublimis Dei;
Hâc ſervitute flebili
Soluta, patriæ ſuæ,
Originique redditur,
Quodcunque circà ſe videt
Rei caducæ, deſpicit,
Linquitque non ingratiis
Iamque inter alios Cælites
Locato, mortales videt,
Et ridet actus; utpote

Cui nota nunc æternitas,
Bonumque ſummum, quod viis
Variis vagando erronei
Homunciones quærimus
Hæc ſeritatis ſenſibus,
Affectibuſque corporis,
Dum mente mecum rumino;
O par Deo Patri Deus:
Opto diem qua deſeram
Hoc contubernium mali,
Interque ſanctos Martyres
Et ſimplices columbulas
Aevo perenni perfruar.
Hoc da Creator omnium,
Vbi limitem fatis datum
Peregero; ſic ſit tibi
Cum Patre ſummo gloria
Per ſæculorum ſæcula.

FINIS.